

Mojca Kovačič, Ljudmila Bokal,
Matjaž Ambrožič, Tomaž Klopčič

**SLOVAR
ZVONJENJA IN
PRITRKAVANJA**

SLOVAR ZVONJENJA IN PRITRKAVANJA

Slovar zvonjenja in pritrkavanja

© 2017 ZRC SAZU

Uredila: Ljudmila Bokal

Avtorji: Mojca Kovačič, Ljudmila Bokal, Matjaž Ambrožič, Tomaž Klopčič

Recenzenti: Matjaž Barbo, Ana Hofman, Tjaša Jakop, Vlado Nartnik

Angleški ustrezniki: Mojca Kovačič

Jezikovni pregled angleških ustreznikov: Joel Smith, Tjaša Jakop, Jonathan Roper

Terminografski pregled: Mateja Jemec Tomazin

Urejanje Virov in literature: Alenka Porenta

Skici zvona priredil: Drago Bokal st.

Avtorji fotografij: Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica, Zgodovinski oddelek;

Tomaž Klopčič, Mojca Kovačič, Dominik Malovrh, Muzeji radovljiške občine,

fototeka Kovaškega muzeja v Kropi, Ljudmila Bokal, Alojz Demšar, Marjan Malovrh

Avtorica fotografije na naslovnici: Ana Torkar Kus

Prelom: Simon Atelšek

Oblikovanje naslovnice: Ana Zavadlav

Izdajatelj: Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU

Zanj: Drago Kunej

Soizdajatelj: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

Zanj: Marko Snoj

Založila: Založba ZRC, ZRC SAZU

Zanjo: Oto Luthar

Glavni urednik: Aleš Pogačnik

Tisk: Collegium Graphicum, d. o. o.

Naklada: 500

Prva izdaja, prvi natis

Ljubljana 2017

Delo je bilo delno izvedeno v okviru podoktorskega projekta Akustemologija zvonjenja, št. Z6-6840, ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna, in projekta City Sonic Ecologies: Urban Soundscapes of Bern, Ljubljana and Belgrade, ki ga financira švicarska nacionalna znanstvena fundacija v okviru programa SCOPES.

Digitalna verzija (pdf) je pod pogoji licence CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:

<https://doi.org/10.3986/9789610500100>

Slovar zvonjenja in pritrkavanja

Mojca Kovačič
Ljudmila Bokal
Matjaž Ambrožič
Tomaž Klopčič

Ljubljana 2017

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

780.633.133(497.4)(038)
781.7:780.633.133(4)(038)

SLOVAR zvonjenja in pritrkavanja / Mojca Kovačič ... [et al.] ; skici zvona priredil Drago Bokal st. ; avtorji fotografij Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica, Zgodovinski oddelek ... et al.]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2017

ISBN 978-961-05-0010-0
1. Kovačič, Mojca, 1977-
290509056

*Avgustu
in drugim slovenskim zvonarjem
in pritrkovalcem*

Vsebina

Slovarju za popotnico	9
O poteku dela	11
Slovaropisni uvod	17
Krajšave, označevalniki in pojasnila	29
Skica	31
Slovar	33
Angleško-slovenski slovar	141
Viri in literatura	165
Iz recenzij	171

Slovarju za popotnico

Zvonjenje je na Slovenskem še vedno vsakdanji spremljevalec življenja, seveda bolj na podeželju kot v mestu, kjer ga v prometnem hrupu skoraj preslišimo, če nismo pod zvonikom, od koder se oglašča. V naravi ga včasih komaj slišimo, ker ga utišajo doline in bregovi ter krošnje dreves, v mestu pa nam je zaradi glasnosti med zidovi lahko tudi moteče. Kako pa bo na zvonjenje vplivala bližajoča se večkulturna naravnost mest, bo pokazala prihodnost.

A zvonjenje nas vendarle kljub poplavi različnih ur zvesto opozarja na časovne mejnike, kot so jutro, poldan in večer, vabi krščanske vernike k obredom in razen v središču mest oznanja tudi dokončno slovo njihovih sokrajanov. Glas zvonov je bil vedno in je še danes neizbrisno vtisnjen v zavest in spomin Slovencev, posebej tistih, ki so morali zapustiti dom in rojstni kraj. V njihovi govorici zvonovi pojejo, ko spremljajo praznike, ali jokajo, ko se poslavljajo od umrlih. Enake besede se pojavljajo v delih slovenskih pesnikov in pisateljev. Z zvonovi je slovenski človek znal muzicirati in to še vedno počenja, ko pritrkava in tako privzdiguje slovesno občutje praznikov. Glas zvonov je bil in je še neločljivo povezan s slovensko dušo, ki je bila globoko ranjena, ko so zvonove v obeh vojnah snemali, da bi jih prelili v topove. Brez zvonjenja je bila njihova vas pustota, slovenska pokrajina pa je izgubljala zvočno podobo tisočletne kulture. S sodobno nestrpnostjo do zvonjenja se nekaj takega lahko zgodi tudi danes.

Kultura zvonjenja je rojevala bogastvo izrazov za njegove načine, za čas njegovega poteka, za posamezne dele zvonov, za zvonarje in drugo. Terminološki slovar prinaša in razlaga te izraze ter jih tako ohranja v našem vedenju, hkrati pa bo služil vsem, ki želijo oživljati pozabljeno. In teh je na srečo tudi med mladimi veliko. Hvala avtorjem za dragoceno delo.

Mirko Ramovš

O poteku dela

Prva zamisel o slovarju zvonjenja in pritrkavanja se je začela oblikovati ob poslušanju predavanja dr. Mojce Kovačič o glasbeni tradiciji v Historičnem seminarju aprila 2012, druga spodbuda pa je bilo njeno podobno predavanje novembra 2013 na Knjižnem sejmu v Cankarjevem domu. Sodelovanje prve avtorice dr. Mojce Kovačič, znanstvene sodelavke, in urednice Ljudmile Bokal, samostojne strokovne sodelavke specialiste v humanistiki, se je tesneje začelo po spletni objavi disertacije dr. Mojce Kovačič z naslovom *Pritrkavanje – etnomuzikološka fenomenologija pojava in njegova vključenost v slovenski in evropski prostor* (Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za podiplomski študij; <http://www.ung.si/~library/doktorati/interkulturni/5Kovacic.pdf>) in z objavo knjige *Pa se sliš ... ; Pritrkavanje v slovenskem in evropskem prostoru* (Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012), iz katere je Ljudmila Bokal izpisala pritrkovalske izraze. Spomladi 2014 sta se natančneje domenili o okvirnem slovaropisnem konceptu. Slovar naj bi zajel izraze s področja pritrkavanja in tudi širše s področja zvonjenja v časovnem okviru približno sto let. Okvirna metodološka podlaga sestave slovarja naj bi bila podobna, kot je v terminoloških slovarjih Sekcije za terminološke slovarje Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Po poznavanju dr. Mojce Kovačič se zberejo še dodatni viri in literatura, iz katerih se izčrpa gradivo, iz njega pa sestavi geslovnik. V slovarskem sestavku je z definicijo pojma izraz umeščen v pojmovni sistem stroke, za njo pa se opredeli leksikalno razmerje zadevnega izraza. Enojezičnost tako zastavljenega razlagalnega terminološkega slovarja etnomuzikološke stroke naj bi bila presežena z dodanimi angleškimi ustreznici. Omahovanje med navajanjem angleških in nemških ustreznice se je končalo v odločitev za izbiro angleških, kljub temu da smo se zavedali, da zgodovinske okoliščine, kamor slovenski kulturni prostor sodi, bolj govorijo za nemške. Prav tako je bil določen nabor slovaropisnih sredstev. Podrobnejši opis slovaropisnega koncepta je v razdelku Slovaropisni uvod.

Prvi okvirni geslovník iz spletne oblike disertacije dr. Mojce Kovačič in iz spletnih objav pritrkovalskih skupin se je dopolnil z deli iz zvonarske in pritrkovalske literature, ki jih je predlagala dr. Mojca Kovačič: Matjaž Ambrožič, *Zvonarstvo na Slovenskem* (1993); Ivan Mercina, *Slovenski pritrkovelec* (1926); Ivan Malavašič, *Pesem slovenskih zvonov* (1987); Julijan Strajnar, *Pritrkavanje* (1985); Zmaga Kumer, *Ljudska glasbila in godci* (1983) in izdaje priložnostnih publikacij posameznih pritrkovalskih območij (Nada Blažko, *Vipavska pritrkava* (2011); Štefan Kuzmič, *Ko zvonovi zvonijo* (2002)) in drugo.

K slovarskemu delu sta bila povabljeni tudi doc. dr. Matjaž Ambrožič in univ. dipl. inž. el. Tomaž Klopčič, prvi kot strokovnjak za glasbene, akustične in umetnostnozgodovinske značilnosti zvonov in zvonjenja, drugi pa predvsem za tehnično plat pri tem. Z njunim sodelovanjem je slovar pridobil strokovno širino. Ker imajo zvonarstvo, zvonjenje in pritrkavanje na Slovenskem dolgo tradicijo, ki je izoblikovala značilen odnos, so bili v slovar pritegnjeni tudi izrazi iz zgodovine zvonarstva.

Pri tekočem delu se je izkazalo, da bi bilo primerno za nekatere fizikalne termine (pojmovna skupina zvok) pritegniti tudi strokovnjaka iz akustike. To delo je opravil dr. Drago Kunej.

Angleške ustreznice je poiskala dr. Mojca Kovačič, njihovo ustreznost sta pregledala Joel Smith, dr. Tjaša Jakop, višja znanstvena sodelavka, in Jonathan Roper. Kot avtor fotografij in tudi sicer je sodeloval Dominik Malovrh, elektrotehnik. Sicer so fotografije še delo Tomaža Klopčiča, dr. Mojce Kovačič, dr. Alojza Demšarja, Ljudmile Bokal in Marjana Malovrha.

Fotografijo ob iztočnici *zbirališče zvonov* iz prve svetovne vojne nam je posredoval Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica, Zgodovinski oddelk, fotografijo pri izrazu *odvzèm zvonov* pa Muzeji radovljiške občine, fototeka Kovaškega muzeja v Kropi. Pri pojasnjevanju posameznih pojmov sta sodelovala še Matej Vinojčič iz Pritrkovskega krožka slovenskih bogoslovcev (pritrkovalska srečanja) in Aleš Kacin (arhitektura zvonikov).

Delo je s sodelovanjem dr. Mojce Kovačič vodila Ljudmila Bokal, potekalo pa je z občasnimi sestanki ter po elektronski pošti. Po ustaljeni praksi dela pri terminoloških slovarjih je Ljudmila Bokal na podlagi obstoječe literature pripravila poskusne definicije s posameznega delnega področja in jih poslala v pregled avtorjem, ki so jih strokovno presodili in dali pripombe, o katerih so potem skupaj razpravljali. Za izraze iz glasbene teorije in glasbene strukture pritrkovalskih viž je definicije pripravila dr. Mojca Kovačič, za tehnične Tomaž Klopčič, definicije izrazov s področja zgodovine zvonov pa je sooblikoval dr. Matjaž Ambrožič. Njegova knjiga Zvonarstvo na Slovenskem in članki so bili bogat vir za formuliranje definicij. Vsi avtorji so z izrazi dopolnjevali geslovník.

Po dokončanju redakcij je sledil pregled, s katerim se pomensko in glede na stavčno skladnjo priredijo izrazi v pojmovni skupini in med skupinami samimi. To delo je opravila urednica Ljudmila Bokal skupaj z avtorji. Slovar so prebrali tudi praktiki – pritrkovalca Martin Eniko iz Žirov in Jože Mehle ml. iz Šmarja - Sapa.

Kljub nedavno zapisanim narečnim izrazom smo si prizadevali njihovo rabo potrditi na terenu. Sociolingvistična zakonitost, da se ob obrobju slovenske etnične meje bolj zavedajo kulturne in osebne vrednosti jezikovnih danosti, se je pokazala tudi tokrat. Tako je bil velik odziv pri Beneških in Porabskih Slovencih. To je pripomoglo, da so podatki o narečni rabi zamejskih Slovencev najbolj sveži. Pri Beneških Slovencih so pri poizvedovanju o njihovih izrazih sodelovali: Živa Gruden, Igor Černo, David Clodig, Miha Coren, Flavia Iuretig, Giorgio Banchig, Sara Simoncig, Margherita Trusgnach, Fabio Bonini, Loretta Canalaz in Elio Berra. Za Rezijo so odgovarjali Luigia Negro iz Zveze slovenskih kulturnih društev Rezija s sedežem v Solbici ter Renato Quaglia in Sandro Quaglia. Za Porabske Slovence smo poizvedovali pri dr. Mariji Kozar Mukič, upokojeni višji kustosinji v muzeju Savaria v Sombotelu, ter Marijani Sukič in Karlu Holecu iz uredništva časopisa Porabje. Franc Kuzmič, Alojz Jerebic, Katarina Seršen in Stanko Antolin so dali podatke za Prekmurje. Za izraze s Primorske smo spraševali dr. Borisa Mlakarja, Matejko Cigoj in Ano Stanonik, za posamezne pa še Marjano Jankovec in Lovra Belaka. Drugi informatorji so bili najdeni priložnostno.

Recenzijo slovarja so opravili dr. Matjaž Barbo, redni profesor in višji znanstveni sodelavec, dr. Ana Hofman, višja znanstvena sodelavka, dr. Tjaša Jakop, višja znanstvena sodelavka, in dr. Vlado Nartnik, znanstveni sodelavec. Dr. Mateja Jemec Tomazin, znanstvena sodelavka, je slovar pregledala glede na terminografska načela, Alenka Porenta, samostojna strokovna sodelavka, pa je pregledala razdelek Viri in literatura.

Skici zvona je izdelal mag. Drago Bokal st., univ. dipl. inž. el. Za predlogo je vzel skici iz knjige *Zvonarstvo na Slovenskem* dr. Matjaža Ambrožiča.

Velika zajetost narečnih izrazov je bila vzrok misli, da bi narečne izraze izločili iz celote in jih prikazali v posebnem razdelku. Tako bi bil strogo pojmovni del ločen od dela, ki je odraz sociolingvističnih posebnosti zvonjenja in pritrkavanja. A iskanje po dveh slovarskih enotah za uporabnika slovarja ni gospodarno. Tako so vsi izrazi prikazani v enem slovarskem delu, kar omogoča hitrejši vpogled v izrazje.

Prav tako smo opustili misel, da bi razdelek o virih in literaturi ločili na strogo strokovni del od tistega, v katerem so navedena dela, ki so rabila za vir izrazov, zlasti narečnih. Vzrok, da je vse zajeto v eni enoti, je v tem, da se tovrstni izrazi pojavljajo tudi v strokovnih besedilih.

Kljub prizadevanju, da bi področje zvonjenja in pritrkavanja obdelali slovaropisno čim bolj izčrpno, pa ostaja nekaj stvari nedorečenih. Navdušenost sestavljavcev, ki so volontersko sestavili ta slovar, vseh sestavin pač ni mogla zajeti. Opaža se namreč, da se odnos do zvonjenja v zadnjem desetletju spreminja. Poglobljena študija, ki bi vključevala celotno slovensko etnično ozemlje, bi bila primeren vir za natančnejši vpogled v spremembe. Odsotnost le-te bi nadomestilo gradivo za Slovenski lingvistični atlas, ki ga pripravljajo v Dialektološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, a temeljna terminološka naravnost slovarja je bila vzrok za to opustitev.

Vabljiva raziskovalna tematika se ponuja tudi z razčlenitvijo odnosa do zvonjenja in pritrkavanja (pesmi, reki, pregovori, v jezikoslovju imenovani frazemi), kljub temu da po tehnični plati, kar zadeva pritrkavanje, kot je dokazano, v Evropi nismo edini. A še tu pojem *ubráno zvonjénje* vzdržuje mit o enkratnosti našega zvonjenja. Nad tehnično podlago je namreč socialno psihološka nadgradnja, ki se mogoče razkriva tudi s tem slovarjem.

Ob dokončanju dela za Slovar zvonjenja in pritrkavanja se najlepše zahvaljujemo vsem, ki so pri njem sodelovali, avtorjem dr. Mojci Kovačič, dr. Matjažu Ambrožiču in Tomažu Klopčiču, ki so delali ob rednem delu v svojem prostem času, vsem priložnostnim sodelavcem pri iskanju podatkov o narečnih besedah, recenzentom dr. Matjažu Barbu, dr. Ani Hofman, dr. Tjaši Jakop in dr. Vladu Nartniku, pregledovalcem angleških ustreznikov Joelo Smithu, dr. Tjaši Jakop in Jonathanu Roperu, terminografski pregledovalki dr. Mateji Jemec Tomazin, slikarki in ilustratorki Ani Zavadlav za oblikovanje naslovnice, dr. Simonu Atelšku za prelom, Alenki Porenta za pregled virov in literature ter fotografom Tomažu Klopčiču, dr. Mojci Kovačič, dr. Alojzu Demšarju, Dominiku Malovrhu, Ani Torkar Kus in Marjanu Malovrhu. Za posredovanje fotografij lepa hvala Goriškemu muzeju Kromberk in ustanovi Muzeji radovljiške občine, fototeka Kovaškega muzeja v Kropi, za redakcijo fotografij in skic pa Marku Zaplatilu iz Fotolaboratorija ZRC SAZU. Velika hvala tudi sponzorjem. Zahvalo namenjamo predstojnikom inštitutov, dr. Marjetki Golež Kaučič, ki je kot predstojnica Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU prva z veseljem podprla zamisel o slovarju, sedanjemu predstojniku Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU dr. Dragu Kuneju in dr. Marku Snoju, predstojniku Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ki je nastajanje slovarja ves čas podpiral. Ne nazadnje gre zahvala Založbi ZRC, ZRC SAZU, ki je slovar brez pomislekov sprejela v svoj program.

Slovaropisni uvod

1 Splošno

1.1 Slovar zvonjenja in pritrkavanja je enojezični razlagalni terminološki slovar etnomuzikološke in antropološke stroke. Njegov glavni namen je v leksikografskem stilu predstaviti izrazje zvonjenja in pritrkavanja, vključujoč akustične, glasbenoteoretske, umetnostnozgodovinske in tehnične značilnosti zvonov in zvonjenja. S tem slovar želi zvonjenje in pritrkavanje prikazati kot pomemben del slovenske kulturne dediščine. Zvonarstvo, zvonjenje in pritrkavanje imajo namreč v slovenskem prostoru dolgo tradicijo, vendar se prizadevanja, ki jih je pred stoletjem začel Ivan Mercina, da bi zvonoslovje dobilo mesto v okviru stroke in znanosti, počasi uresničujejo. S pričujočim slovarjem nadaljujemo ta prizadevanja in tako strokovno uveljavljamo izraze, ki so že dolgo v rabi.

1.2 Slovar ima besedilni pristop. V njem so zajeti izrazi, ki se pojavljajo v strokovnih besedilih o zvonjenju in pritrkavanju. Poleg teh pa slovar prinaša tudi številne narečne izraze, ki so prav tako pogosti v strokovnih člankih.

1.3 Izrazi so bili zajeti v gradivu, razvidnem v razdelku Viri in literatura, ki je sestavni del slovarja.

1.4 Slovar ima 1035 iztočnic.

1.5 Zvonjenje in pritrkavanje sta dva različna glasbena pojava, ki uporabljata za izvajanje glasbe isto sredstvo – zvon. Različnost obeh je poleg pomenskih razčlenitev v slovarskih sestavkih razpoznavna tudi v naslovu.

1.6 Zvonjenje in pritrkavanje sta kot glasbena pojava znamenje krščanstva. Vežanost pojmov na krščansko okolje je tako inherentna pomenska sestavina opisa pojmov.

1.7 Slovar se s sodobnimi izrazi nanaša na slovenski kulturni prostor, ki vključuje tudi dele zamejstva. Izjema so izrazi iz zgodovine zvonarstva.

1.8 Slovar v slovarskih sestavkih zajema vse operativne oblike zvonjenja in pritrkavanja, tudi pritrkavanje s kladivi, pri katerem je potrebna premišljenost o mestu udarjanja, sicer pride do poškodb zvona.

1.9 V slovar so zajeti dvoji izrazi. Na eni strani so glasbenoteoretski, fizikalni in tehnični termini, ki so relevantni termini posameznih omenjenih strok. Iz glasbene teorije so sprejeti termini, s katerimi se opisujejo pritrkovalske viže. Na drugi strani pa so izrazi, ki jih prinaša sociološka razsežnost zvonjenja in pritrkavanja. Ta zahteva sprejem narečnih izrazov, ki so odraz uveljavljenosti in samosvojesti te ljudske glasbe in konec koncev odražajo njeno antropološko sestavino in širšo operativno podlago. S to sestavino se slovar odmika od terminoloških slovarjev naravoslovnih strok in načenja vprašanje tipa terminoloških slovarjev, ki so odraz kulturnega konteksta.

1.10 Iz zgornjega člena je razvidno, da se izraz termin v tem uvodu rabi v zvezi s strokami, besedo izraz pa rabimo v širšem kontekstu in v zvezi z narečjem.

1.11 Sestavljeni glagoli, ki označujejo oglašanje zvonov, tipa *zadonéti*, *zapéti*, niso sprejeti v slovar. Glagoli s to pomensko sestavino so sprejeti v nesestavljeni obliki. Primer: *donéti*, *péti*.

1.12 Ženske oblike za delujoče osebe so prikazane v slovarskih sestavkih za iztočnicami moških oblik. Primer: *pritrkoválec* -lca m *pritrkoválka* -e ž oseba, ki pritrkava /.../.

1.13 V slovar je sprejet tudi en frazem. Frazemi sicer niso običajni del slovarja. Izjemo v pričujočem delu potrjuje pogosta raba in domiselna motivacija njenega nastanka: **iz ognja sem pritékel** napis v nemščini na zvonovih zlasti v 17. in 18. stol. pogosta stalna besedna zveza, ki osvetljuje okoliščine nastanka zvona /.../.

1.14 Kljub različnosti glasbene strukture imata zvonjenje in pritrkavanje mestoma tudi skupne točke. V iztočnicah je to nakazano s poševnico. Taki rešitvi je botrovala gospodarnost navajanja slovarskih iztočnic. Primer: **témpo zvonjênja/pritrkávanja** -a --/-- m hitrost zvonjenja/pritrkavanja, ki se meri s številom ritmičnih enot na minuto /.../.

1.15 Zvonjenje in odnos do njega se v novejšem času spreminjata. Mogoče je, da nekateri izrazi niso več živi. Kljub temu izraz, ki označuje pojav zvonjenja kot tip, ni označen s časovnim pojasnilom nekđaj, ker dokazov o popolni opuščenosti na celotnem slovenskem območju ni. Primer: **ênkратно zvonjênje** -ega -a s zvonjenje, navadno z mrliškim zvonom, v enem vencu, ki naznanja smrt otroka **Prim.** dvákratno zvonjênje, tríkratno zvonjênje (2) /.../.

1.16 V slovarju se delno kaže tudi zgodovina zvonarstva na Slovenskem. Primer: **baróčni zvón** -ega -a m zlasti od sredine 17. do druge pol. 18. stol. zvon s koreninami, okrašenimi z obrazi, in bogato ornamentiko, grbi, upodobitvami, napisi z versko in posvetno vsebino na polju /.../.

1.17 Nekatere iztočnice nakazujejo rekcijski tip: **tríglásno zvonílo** -ega -a s zvonilo, sestavljeno iz treh zvonov **Prim.**: štíriglásno zvonílo. Sprejemati tudi iztočnice *dvóglásno zvonílo*, *pétglásno zvonílo* bi bilo negospodarno. Uporabnik slovarja si pomaga z analogijo po navedenem primeru.

1.18 Narečni izrazi, sprejeti v slovar, so bili najdeni na terenu in zapisani v strokovni literaturi. Živo rabo dokazujejo tudi informatorji. Primerjaj seznam informatorjev v razdelku O poteku dela.

1.19 Narečni izrazi se nanašajo na sam pojav pritrkavanja, na izvajalce viž, na imena viž in na posamezne glasbenostrukturne sestavine pritrkavanja. Frekventnost besedja je odraz razširjenosti pojava.

1.20 Kjer je bilo mogoče na podlagi literature in delno s terenskimi preverjanji rabo narečnega izraza natančneje določiti, to nakazuje oznaka nar. (narečno) z določilnim izrazom. Če se izraz pojavlja v več narečjih, če literatura tega podatka nima ali so bili terenski informatorji nedosegljivi, ostaja samo oznaka nar. Primer: škrbetávka -e ž nar. prekm. → ráglja; (ta) tíha (víža) (-) -e (-e) ž nar. → stojéča víža.

1.21 Z vključitvijo narečnih izrazov za delujočo osebo – pritrkovalca se posredno dokazuje besedotvorni razpon pripon, kar je tudi dokaz poimenovalne pestrosti. Primer: potrkáč -a m nar. → pritrkoválec.

1.22 Zvonjenje in pritrkavanje kot zvočna pojava vsebujeta tudi izraze z onomatopoejsko podlago: tintináti -ám nedov., nar. rez. → pritrkávati.

1.23 Pomenotvorna podlaga narečnega izrazja je tudi metafora, ki išče motive pri živalih. Primer: vòl vòla m nar. gor. → véliki zvón.

1.24 Pri normiranju izrazov, pravorečju in pravopisu se slovar sklicuje na Slovenski pravopis 2001 in na Slovar slovenskega knjižnega jezika. Izjema so eponimi, pri katerih je glede na večinsko rabo v primerjavi s slovaropisnim pravilom, ki daje prednost mali začetnici, sprejeta samo pisava z veliko: Dopplerjev pojav -ega -áva [dóplerjev] m fizikalni pojav, pri katerem zaradi gibanja vira, opazovalca ali obeh nastane navidezna razlika v valovni dolžini zvoka in posledično sprememba zvočne frekvence.

1.25 V slovar je delno sprejeto tudi preteklo izrazje iz literature Ivana Mercine in Julijana Strajnarja. Označeno je z označevalnikom *star.* (starinsko). Ob njem je naveden novejši uveljavljeni izraz. Med opuščenimi izrazi so tudi taki, ki so kot poimenovanje zanimivi za strokovnjake pa tudi sicer, na primer: *gláska* (nota).

2 O slovarskem sestavku in njegovih delih

2.1 Posamezni izrazi so obdelani v slovarskih sestavkih, ki se po pomenski obvestilnosti delijo na polne slovarske sestavke, na kazalčne in sestavljene.

2.2 V polnem slovarskem sestavku je pomen izraza razviden neposredno. To je najbolj pogost tip slovarskega sestavka; lahko ima tudi dva pomena. Primer: *króna* -e ž del nad klobukom zvona, sestavljen iz več zavitih in zgoraj spojenih korenin, s katerimi se zvon pritrdi na jarem **Prim.:** bók zvóna, klobúk zvóna, krilo zvóna, pólje zvóna, ráma, udárni obróč, vrát zvóna.

2.3 Pri kazalčnih slovarskih sestavkih, ki imajo za zaglavjem puščico, je pomenska informacija podana s prednostnim izrazom, pri katerem je podana definicija. Tako so prikazane variacije in zlasti narečni izrazi, ob katerih so navedeni uveljavljeni izrazi iz knjižnega jezika. Primer: *pénkati* -am nedov., nar. → pritrkávati. Glej razdelek Variacije v tem uvodu.

2.4 Sestavljeni slovarski sestavek je kombinacija polnega in kazalčnega sestavka. Primer: *máli zvón* -ega -a m 1. zvon, ki je v večglasnem zvonilu po tonski uglasitvi najvišji ali po velikosti najmanjši **S:** nar. gor. (ta) dróbní (zvón) **Prim.:** drúgi zvón, véliki zvón, srédnjemáli zvón, srédnjevéliki zvón, srédnji zvón, trétji zvón **z.** → návček /.../.

2.5 Deli slovarskega sestavka so glava, zaglavje in pomenski del.

2.6 Glavo začenja zapis iztočnice, ki jo ponazarja uslovarjeni izraz, in sega do prvega slovničnega označevalnika. Primer: *zvoníca* -e ž /.../.

2.7 V iztočnici je tudi podatek o naglasu, in sicer o njegovem mestu ter kvaliteti in kvantiteti naglašene samoglasnika.

2.8 Zadnji jezikovni podatek v glavi vključuje zapis slovničnih lastnosti. Pri samostalniških iztočnicah je to oznaka za spol (moški, ženski, srednji)

in rodilnik, ki nakazuje sklanjatveni vzorec, pri glagolskih iztočnicah pa oznaka za glagolski vid in prva oseba ednine sedanjika z nakazanim spregatvenim vzorcem. Primer: **zvoníti** -ím nedov. /.../.

2.9 Zaglavje sega od označevalnika za besedno vrsto do začetka pomen-ske informacije, ki se začne z definicijo (razlago). V zaglavju so navedene posebnosti iztočnice; v slovarju je to opozorilo na pogosto rabo v množini (nav. mn.). Primer: **poróčni zvonôvi** -ih -ôv m nav. mn. vsak od zvonov, ki zvonijo tik pred poročnim obredom /.../.

2.10 V zaglavju je tudi podatek o izvornem jeziku. Primer: **nollare** -- [noláre] m (lat.) v srednjem veku današnjemu pritrkavanju podobno igranje na zvo-nove, pri katerem se s kemblji udarja na notranjo stran udarnega obroča zvonov.

3 Definicije

3.1 V definicijah je v slovaropisnem stilu podan pomen pojma s pomen-skimi sestavinami v najbolj splošnih obrisih; izjeme niso upoštevane.

3.2 Če obstaja močna vzporedna pojavnost, se ta posredno upošteva z izrazoma »navadno« ali »zlasti«, ki nakazujeta relativizacijo pomenske in-formacije.

3.3 V definicijah je uporabljen sedanjik, in to tudi takrat, kadar je ob iz-razu navedeno časovno pojasnilo. To pojem umesti v določen čas, ki je izhodišče za obstajanje določenega pojava in na katerega se nanašajo vse pomenske sestavine. Primer: **potujóči zvonár** -ega -ja m od 13. stol. do prve pol. 18. stol. zvonarski mojster, ki uliva zvonove v kraju, kjer dobi naročilo.

3.4 V prizadevanju po čim bolj natančnem izražanju se v definicijah pogosto pojavljajo izrazi iz iste besedne družine. Primer: pritrkujóči zvón -ega -a m zvon, ki miruje in na katerega se na notranjo udarno točko udarnega obroča udarja s kembljem ali na zunanjo stran udarnega obroča s kladi-vom /.../.

3.5 V definicijah se za oglašanje zvona pojavljata dva izraza, *glás zvóna* in *zvók zvóna*. Prvi je pogosto v rabi, a se navezuje na človeško dojetje, strokovno rečeno je to *zvók zvóna*. Glede na tako dvojnost se slovaropi-snim pravilom navkljub ohranjata oba izraza.

3.6 Posamezni izrazi imajo lahko več pomenov. Označeni so z arabski-mi številkami. Primer: okrásék -ska m 1. udarec ali skupek udarcev s kemb-ljem na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona med glavnimi in odbijajočimi udarci, s čimer se obogati zvok pritrkovalske viže 2. v reliefu upodobljen lik s krščanskim motivom, posvetno vsebino, na primer rast-linski list, odtis medalj, kovancev, zlasti na polju, tik nad krilom ali tik pod klobukom zvona, namenjen olepšavi, likovni dopolnitvi /.../.

3.7 Slovníčno pojasnilo »v zvezi s/z...« določa skladijenjsko vlogo za tem pojas-nilom navedenega izraza, ki nastopa kot osebek. Primer: níhati -am nedov., v zvezi z zvón premikati se skupaj s kembljem od ene skrajne točke do druge in nazaj do začetne skrajne točke /.../. Sicer nedoločnik v definicijah predpo-stavlja splošni osebek.

3.8 Izrazi za imena viž so glede na besedno vrsto prislovi načina. Slova-ropisno pravilo, da se nosilna beseda v definiciji po besedni vrsti ujema z iztočnico, v tem primeru prislov s prislovom, je tu zaradi natančnejšega razumevanja dopolnjena z glagolsko zvezo pritrkavati vižo v manjši tipografiji. Primer: v éna vmés prisl., pritrkavati vižo pri kateri je med dvema glavnima udarce-ma v tematski enoti en odbijajoči udarec /.../.

4 Variacije

4.1 Variacije so oblikoslovne, sintagmatske ali substitucijske spremembe izvornega termina, ki imajo samo izrazno vlogo in so odraz oblikoslovne ali skladenjske razvejenosti določenega termina. V slovarju so oblikoslovne, sintagmatske ali substitucijske variacije. Navedene so za oznako V.

Primer oblikoslovne variacije: **štírka** -e ž pritrkovalska viža s štirimi dobami v taktu V: štíríca.

Primer sintagmatske variacije: **zvoníti delopúst** -ím -- nedov. zvoniti prenehanje dela v soboto popoldne ali popoldne pred cerkvenim praznikom ob 15. uri v zimskem času ali ob 16. uri v poletnem času V: zvoníti k delopústu.

Primer substitucijske variacije: **kampanológ** -a m kampanológinja -e ž strokovnjak(inja), ki raziskuje akustične, glasbene, umetnostnozgodovinske in tehnične značilnosti zvonov in zvonjenja V: zvonoslóvec.

4.2 Izvorni termin in variacija se nanašata na isti pojem v stvarnosti, zato med njima ni pomenskega odnosa.

4.3 Med izvornim terminom in variacijo je vzpostavljeno prednostno razmerje, ki zadeva le izrazno obliko termina. Grafično znamenje tega odnosa je enosmerna puščica. Puščica kaže od variacije k izvornemu terminu.

4.4 Izrazno razmerje med izvornim terminom in variacijo gre jemati bolj v luči opisovalnosti kot predpisovalnosti. Za slovar namreč ni bilo izdelane besedilne podatkovne zbirke, ki jo omogočijo digitalizirana besedila in bi zagotovila frekvenčen vpogled v pojavljanje določenega izvornega in variantnega termina. Gradivo je bilo analizirano ročno.

4.5 Definicija termina je navedena pri izvornem terminu.

5 Sinonimi

5.1 Za definicijami so navedeni sinonimi (oznaka 5). Primer: *betíca kémblja -e -- ž odebeljeni del kemblja, s katerim ta udarja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona 5: króglá kémblja, nar. bàt kémblja /.../.*

5.2 Med sinonimi je prikazano prednostno razmerje, ki ga grafično izkazuje puščica. Primer: *króglá kémblja -e -- ž → betíca kémblja.*

5.3 Sinonimni izrazi so praviloma navedeni po abecedi. Primer: *glávni udárec -ega -rca m začetni vodilni udarec na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona, ki ima vodilno vlogo pri pritrkovalskih vižah z razdeljenimi vlogami udarcev 5: osnôvni udárec, nar. štíh, nar. žláak.*

5.4 Arabska številka v oklepaju ob navedbi sinonima pri prednostnem izrazu zaznamuje, na kateri pomen prednostnega izraza se neprednostni izraz nanaša. Primer: *cvájér -ja m nar. → dvójka (1, 2, 3).*

5.5 Kljub temu da so glagolniki iz narečnih sinonimov glagola pritrkavati pogosto rabljeni, niso samostojne iztočnice. Navedeni so v oklepaju pri iztočnici *pritrkávati*. Na regularno besedotvorno povezanost glagola in glagolnika opozarja pojasnilo na koncu slovarskega sestavka pri iztočnici *pritrkávanje*: Sinonimi – glej *pritrkávati*. Ta odstop od regularnih slovaropisnih pravil je narekovala težnja, da bi kljub želji prikazati pestrost narečne rabe imelo prednost terminološko izhodišče slovarja.

6 Označevalniki

6.1 Označevalnike, ki nastopajo v slovarskem sestavku, delimo na slovnične, na socialnozvrstne (nar., pog.), časovne (star.) in na označevalnike pomen-ske sorodnosti (GL., Prim.).

6.2 Slovnični označevalniki pri samostalniku zaznamujejo spol (m, ž, s), število (mn., nav. mn.), pri glagolu pa glagolski vid (dov., nedov.). Poleg teh dveh besednih vrst so v slovarju še prislovi (prisl.) in nekaj medmetov (medm.).

6.3 Slovnični označevalniki so navedeni v glavi in zaglavju.

6.4 Slovar dosega večjo obvestilnost z vključitvijo pomensko sorodnih izrazov, navedenih za označevalnikoma **Prim.** in **GL.**

6.5 Za označevalnikom **GL.** so navedene besede, ki so vrsta v iztočnici uslovarjenega izraza. Primer: **járem** -rma m premikajoči se kovinski in/ali masivni leseni uležajeni nosilec zvona, na katerega je ta pritrjen z vezmi **GL.** **járem** na prevís.

6.6 Za označevalnikom **Prim.** so navedeni izrazi, ki sodijo v isto pojmovno skupino. Primer: **klásični kémbelj** -ega -blja m kembelj iz enega kosa, navadno kovanega, ki visi na obesilu **Prim.:** kováni kémbelj, ósemkótni kémbelj, ploščáti kémbelj, pregíbni kémbelj /.../.

6.7 Za označevalnikoma **GL.** in **Prim.** so besedne zveze razvrščene po abecedi.

6.8 Področje zvonjenja in pritrkavanja je izoblikovalo tudi pogovorno izrazje, ki ga uvaja označevalnik **pog.** Primer: **miniátúrci** -ev m nav. mn., **pog.** → **miniátúrni zvonóvi.**

6.9 Socialnozvrstni označevalnik **nar.** (narečno) izkazuje široko socialno podlago zvonjenja in pritrkavanja. Primer: **(ta) dróbní (zvón)** (--) -ega (-a) m **nar. gor.** → **máli zvón.**

6.10 Časovni označevalnik **star.** (starinsko) zaznamuje izraz, ki danes ni več v rabi. Ob njem je priporočeni sodobni knjižni izraz. Primer: **ávba zvóna** -e -- ž **star.** → **klobúk zvóna.**

7 Pojasnila

7.1 Pojasnila zadevajo časovno določitev pojma in osvetljujejo, kdaj je bil ta del stvarnosti. Ker se nanašajo na posebnosti, ki ne sodijo v pomen, so podana v drugačni (pomanjšani) tipografiji. Primer: **kovičeni pločevinasti zvon** -ega -ega -a m do 12. stol. zvon iz kovane pločevine, katerega deli so zbiti s kovicami /.../.

7.2 Nekdaj je časovni označevalnik, dodan izrazom za označevanje pojmov, ki glede na čas pojavljanja v preteklosti niso natančno določeni. Primer: **pepelnično zvonjenje** -ega -a s nekđaj zvonjenje z velikim zvonom opolnoči ob začetku pepelnice, postnega časa /.../.

8 Angleški ustrezniki

8.1 Z dodanimi angleškimi ustreznici slovar ponuja možnost, da se s posebnostmi slovenskega zvonjenja in pritrkavanja seznanijo tudi zainteresirani krog poznavalcev v mednarodnem geografskem prostoru.

8.2 Angleški ustrezniki popolnoma ne pokrivajo slovenskih izrazov. S stališča terminologije so to pogosto le besede v angleškem jeziku, ne pa tudi termini.

8.3 Če angleškega ustreznika ni, pomeni, da je uslovarjeni pojem regionalna ali lokalna posebnost v slovenskem prostoru in izkazuje njegovo kulturno specifičnost. Primerne ustreznice v angleškem zvonarskem besednjaku ni bilo mogoče najti.

8.4 Neobstoj angleškega izraza nakazujeta dve črtici ob oznaki za angleški izraz. Primer: **delopústni zvon** -ega -a m nav. mn. vsak od zvonov, ki naznanjajo prenehanje dela v soboto popoldne ali popoldne pred cerkvenim praznikom ob 15. uri v zimskem času ali ob 16. uri v poletnem času ang. --.

8.5 Da bi bil slovenski izraz razumljiv v angleškem prevodu, pa je, kljub temu da v angleško govorečem okolju ni v rabi, včasih podan v dobesednem prevodu. Primer: *bell neck vrát zvoána; cogged foot zobáta táca.*

8.6 Če ima izraz dva pomena in sta angleška ustreznika različna, je na to opozorjeno z arabskimi številkami. Primer: *zvonár -ja m zvonárka -e ž 1. oseba, ki redno zvoni v cerkvene namene ali upravlja električno zvonjenje 5: zvonílec Prim. cerkóvnik 2. oseba, ki uliva zvonove 3. → gonjáč zvoána ang. 1. bell ringer 2. bellfounder.*

8.7 Angleške ustreznike imajo le izrazi, obdelani v polnih slovarskih sestavkih.

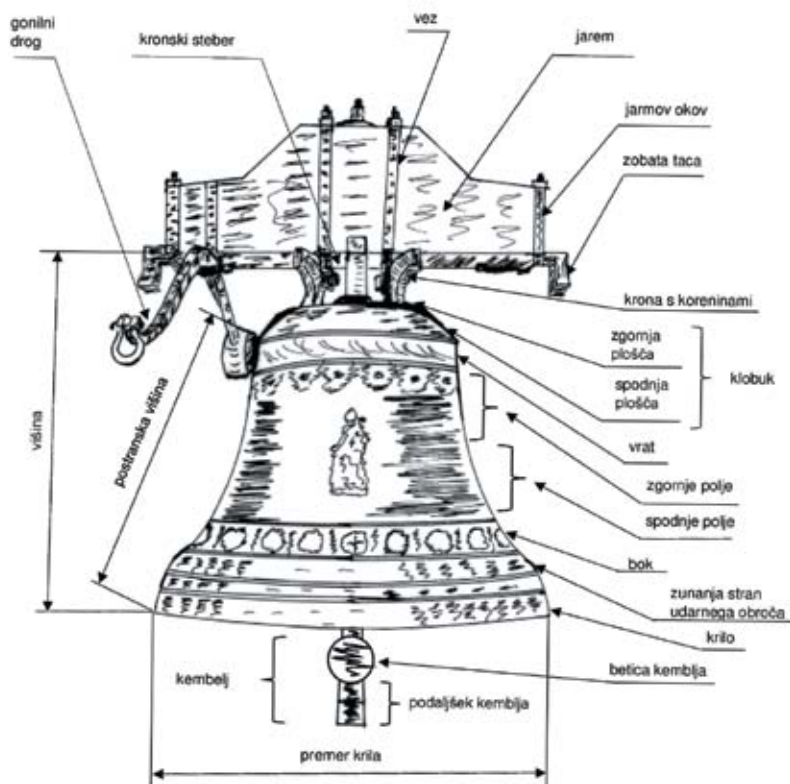
8.8 Arabske številke ob ustreznikih v razdelku Angleško-slovenski slovar označujejo posamezne pomenne slovenskega izraza.

Ljudmila Bokal

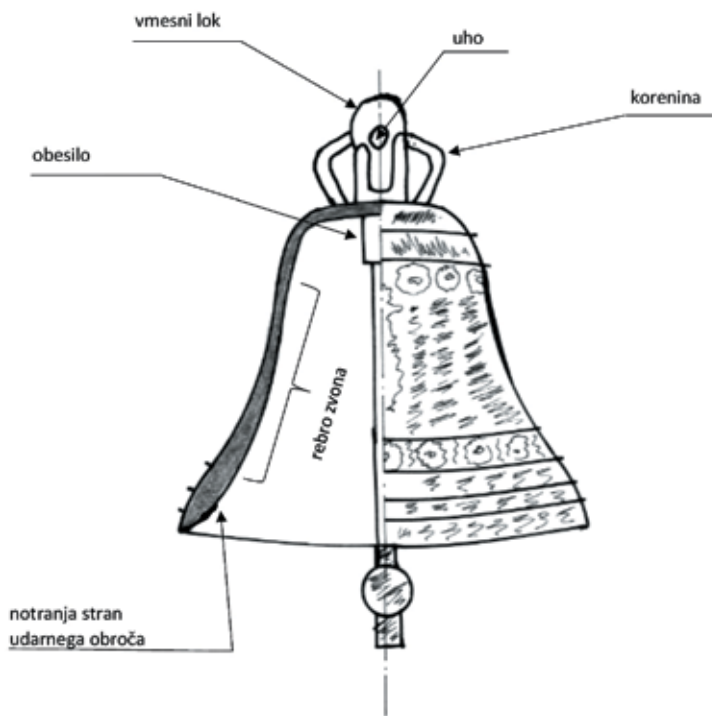
Krajšave, označevalniki in pojasnila

ang.	angleško
dov.	dovršni glagol ali dovršna glagolska besedna zveza
gl.	glej ustrežnejšo in pogostejšo pisno obliko
GL.	glej termine, ki so vrsta izraza v iztočnici
nar. kor.	narečno koroško
m	samostalnik ali samostalniška besedna zveza moškega spola
medm.	medmet
mn.	množina; izraz se uporablja v množini
nar.	narečni izraz
nar. ben.slov.	narečno beneškoslovensko
nar. gor.	narečno gorenjsko
nar. kor.	narečno koroško
nar. notr.	narečno notranjsko
nar. porab.	narečno porabsko
nar. prekm.	narečno prekmursko
nar. primor.	narečno primorsko
nar. rez.	narečno rezijansko
nar. štaj.	narečno štajersko
nav. mn.	navadno v množini; izraz se uporablja navadno v množini
nedov.	nedovršni glagol ali nedovršna glagolska besedna zveza
nekdaj	pojasnilo za pojem, ki glede na pojavljanje v preteklosti ni časovno natančno definiran
pog.	pogovorno
pol.	polovica
Prim.	primerjaj izraze iz pojmovne skupine
prisl.	prislov
star.	starinski izraz
s	samostalnik ali samostalniška besedna zveza srednjega spola

- S sinonim
- stol. stoletje
- V variacija
- v zvezi s/z v besedni zvezi zapostavljeni izraz v poševnem tisku nastopa kot osebek
- ž samostalnik ali samostalniška besedna zveza ženskega spola
- puščica, kazalka; napotilo k priporočenemu prednostnemu izrazu, kjer je celotna jezikovna informacija
- / poševnica s pomenom: ali; možnost izbire

Deli zvona v zunanosti.

Deli zvona v notranjosti.

Slovar

A

absórpcija -e ž pojav, pri katerem se del zvočnega valovanja vsrka, vpije v površino ob stiku z njo

ang. *absorption*

akórd -a m istočasno zvenenje najmanj treh različnih tonov **S**: sózvočje

ang. *accord*

akustemologíja -e ž veda, ki raziskuje zvočno sestavino doživljanja prostora in časa

ang. *acoustemology*

akústična ekologíja -e -e ž → zvočna ekologíja

akústična krájina -e -e ž → zvočna krájina

akústična skúpnost -e -i ž družbena skupina, v kateri ima določen zvok, na primer zvonjenje, pritrkavanje, vplivno vlogo

ang. *acoustic community*

akústični prôstor -ega -óra m → zvočni prôstor

akústično okólje -ega -a s → zvočno okólje

akústika -e ž veda, ki proučuje zvok in z njim povezane fizikalne pojave

ang. *acoustic*

alíkvótni tón -ega -a m ton, ki zazveni hkrati z osnovnim tonom in določa zvočno barvo **S**: délni tón, parciálni tón

ang. *overtone*

ángelovo češčénje -ega -a s zvonjenje zjutraj, navadno ob sedmi uri, sredi dne, navadno ob dvanajsti uri, in zvečer, ko se mrači

ang. *Angelus*

ángelska gláva -e -e ž figura, podobna obliki glave na angelovem telesu, upodobljena navadno na prelomu korenin baročnega zvona, namenjena krašenju, likovni dopolnitvi krone **Prim.:** lèvja gláva (sl. str. 36)

ang. *angel's head*

anonímni zvonár -ega -ja m nekaj zvonar, ki se na zvon, ki ga ulije, ne podpiše

ang. *anonymous bellfounder*

antropologíja glásbe -e -- ž veda, ki raziskuje vlogo glasbe v človekovem življenju ali življenju skupnosti

ang. *musical anthropology*

Likovna dopolnitev krone z angelsko glavo
na zvonu v cerkvi Marijinega rojstva, Polhov Gradec.

apotropéjska fúnkcija zvonjênja -e -e -- ž namen zvonjenja, da se z nje-
mu pripisujejo nadnaravno močjo odvrtaajo zle sile in se povezuje s
svetimi osebami **Prim.:** glásbena fúnkcija zvonjênja, obrédna fúnkcija
zvonjênja, signalizácijska fúnkcija zvonjênja

ang. *apotropaic function of bell-ringing*

àsimetríčna razporedítev korenín -e -tve -- ž razporeditev korenin v kroni
zvona, ki na nekaterih straneh odstopa od skladnosti njenih delov **Prim.:** si-
métríčna razporedítev korenín, šestínska razporedítev korenín

ang. *asymmetrical layout of bell canons*

ávba zvóna -e -- ž star. → klobúk zvóna

avditívno gradívo -ega -a s → zvóčno gradívo

ávemarija -e ž zvonjenje, navadno s tremi zvonovi, ki zvonijo zlasti v zapo-
redju veliki, mali, srednji, ob mraku v čast Mariji, z namenom molitve
za verne duše v vicah in v čast svetemu Florijanu **V:** večérna ávemarija
S: večérni áve, večérno zvonjênje, nar. gor. Marija, nar. prekm. véčna lúč **Prim.:** jú-
tranje zvonjênje, večérno zvonjênje

ang. *Ave Maria*

avtomatizácija pritrkávanja -e -- ž uvajanje električnega pritrkavanja, pri
katerem na zvonove igrajo električna kladiva ali elektromagneti, katerih
udarci so računalniško programirani

ang. *automatisation of bell-chiming*

- avtomatizácija zvonjênja** -e -- ž uvajanje električnega zvonjenja, pri katerem zvonove nihajo elektromotorji
ang. *automatisation of bell-ringing*
- avtomatizirano pritrkávanje** -ega -a s električno pritrkavanje, pri katerem na zvonove igrajo električna kladiva ali elektromagneti, katerih udarci so računalniško programirani
ang. *automatic bell-chiming*
- avtomatizirano zvonjênje** -ega -a s električno zvonjenje, pri katerem zvonove nihajo elektromotorji
ang. *automatic bell-ringing*

B

- bábka** -e ž nar. prekm. → kémbelj
- bám** medm. jezikovno ponazorilo glasu, zvoka zvona navadno z nizko tonsko uglasitvijo udarnega tona
ang. *bam*
- baróčni zvón** -ega -a m zlasti od sredine 17. do druge pol. 18. stol. zvon s koreninami, okrašenimi z obrazi, in bogato ornamentiko, grbi, upodobitvami, napisi z versko in posvetno vsebino na polju **Prim.:** gótski zvón, renesánčni zvón
ang. *Baroque bell*
- bàt kémblja** báta -- m nar. → betíca kémblja
- beneški zvón** -ega -a m zlasti od približno 14. stol. do druge pol. 16. stol. zvon, ulit v Benetkah ali ga ulije potujoči beneški zvonar
ang. *Venetian bell*
- betíca kémblja** -e -- ž odebeleni del kemblja, s katerim ta udarja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona **S:** krógla kémblja, nar. bàt kémblja (sl. str. 38)
ang. *clapper ball, head of clapper*
- bím** medm. jezikovno ponazorilo glasu, zvoka zvona navadno z najvišjo tonsko uglasitvijo udarnega tona
ang. *bim*

Betica kemblja v zvonu cerkve
Angelov varuhov, Zalog - Ljubljana.

bím bám bóm medm. jezikovno ponazorilo glasu, zvoka zvonov od najvišje do najnižje tonske uglasitve udarnega tona

ang. *bim bam bom*

bíti bijem nedov., nar. kor. → pritrkávati

bíti na četřt úre bijem -- -- -- nedov. z ustreznim številom udarcev urnega kladiva na zvon v zvonikih naznanjati del na štiri enake enote razdeljene polne ure

ang. *to chime quater-hour*

bíti plát zvoná bijem -- -- nedov. z udarjanjem kemblja samo na eno stran krila zvona naznanjati nevarnost, nesrečo **Prim.:** udáriti plát zvoná

ang. *to ring the alarm bell, to sound the tocsin*

bíti pôlno úro bijem -- -- nedov. s številom udarcev urnega kladiva na zvon v zvonikih naznanjati čas, določen z eno od ur, štetih od ena do dvanajst

ang. *to chime full hours*

bítje úre -a -- -- naznanjanje polnih ur ali del na enote razdeljene polne ure v teku dneva z udarci urnih kladiv na zvonove

ang. *clock-chiming*

blagoslovítev zvonôv -tve -- ž → posvetítev zvonôv

- blagoslôvna molítev** -e -tve ž molitev med obredom posvetitve zvonov, s katerim se zvonovi posvetijo in s tem sprejmejo za cerkveno rabo
ang. *prayer of blessing*
- blagoslôv zvonôv** -ôva -- m → posvetítev zvonôv
- bogoslúžno zvonjênje** -ega -a s zvonjenje med mašami, cerkvenimi obredi z namenom slavljenja Boga **Prim.:** mášno zvonjênje
ang. *liturgical bell-ringing*
- bók zvóna** -a -- m navadno zoženi del zvona nad udarnim obročem, kjer se začne uleknjeno polje **S:** nádkrílje zvóna, spódnji stávek **Prim.:** klobúk zvóna, krílo zvóna, króna, pólje zvóna, ráma, udárni obróč, vrát zvóna
ang. *side of the bell, bell flank*
- bóm** medm. jezikovno ponazorilo glasu, zvoka zvona navadno z najnižjo tonsko uglasitvijo udarnega tona
ang. *bom*
- buóter zvonôv** -tra -- m oseba, ki gmotno v primerjavi z drugimi prispeva (naj)večji delež za nakup zvona
ang. *godfather of bells*
- brájneljc** -a m nar. → kémbelj
- brnéti** -ím nedov., v zvezi z *zvón* ob prenehanju udarjanja s kembljem ali kladivom še nekaj časa oddajati pojemajoč zvok
ang. *to drone*
- brón** bróna m zlitina bakra in zlasti kositra, ki se uporablja za ulivanje zvonov
ang. *bronze*
- brónasti zvón** -ega -a m zvon, ulit iz zlitine bakra in zlasti kositra **Prim.:** želézni zvón, jekléni zvón
ang. *bronze bell*
- bronsírati zvón** -am -- dov. in nedov. premazati železni zvon z bronso zaradi preprečevanja rjavenja
ang. *to bronze*
- bučáti** -ím nedov. **1.** v zvezi z *zvón* oddajati močne, zelo glasne, nizke glasove, zvoke **Prim.:** donéti **2.** v zvezi z *zvón* po zadnjih udarcih izzvenevati s pojemanjem glasnosti **Prim.:** donéti
ang. *to roar, to boom*

C

cámbeK -a m nar. štaj. → kémbelj

cámbej -blja m nar. štaj. → kémbelj

cán -a m nar. štaj. → kémbelj

carillon -a [kariljón] m (fran.) gl. kariljón

cerkóvnik -a m oseba, ki skrbi za uporabnost cerkvenih potrebščin, oskrbuje cerkev **S:** pog. méžnar
ang. *sexton*

cerkvéna glásba -e -e ž glasba za verske, bogoslužne namene, vključno s pritrkavanjem, zvonjenjem
ang. *church music*

cerkvéni práznik -ega -a m dan, posvečen podoživljanju dogodka iz krščanske preteklosti, vernosti svetnikov
ang. *church festival*

cerkvéni stòlp -ega stòlpa m → zvoník

cerkvéni zván -ega -a m zvon, nameščen v cerkvenem zvoniku
ang. *church bell*

cerkvéni zvoník -ega -a m → zvoník (sl. str. 41)

cévní zvonôvi -ih -ôv m mn. **1.** učenju pritrkavanja namenjena skupina več med seboj tonsko uglašanih kovinskih cevi, na katere se udarja s tolkačem **S:** pritrkoválske ceví **2.** orkestrsko glasbilo iz visečih kromatično uglašanih medeninastih cevi, na katere se udarja s tolkačem **V:** zvonôvi
ang. *chimes, tubular bells*

cilíndrični vrát -ega -ú m vrat zvona v obliki zaobljenega valja, cilindra
ang. *cylindrical neck*

címbale -al ž mn., v srednjem veku skupina funkcionalno povezanih manjših zvonov, na katere se igra s kladivi
ang. *cymbalum*

címbelíkati -am nedov., nar. naznanjati smrt z mrlíškim zvonóm
ang. *to ring a passing bell*

cíngelj -glja m nar. → mrlíški zván

cínglja -e ž nar. gor. → mrlíški zván

cíngljáti -ám nedov. oddajati visoke, zveneče glasove, zvoke, navadno z zvončki
ang. *to jingle, to tinkle*

cínklenkelj -klja m nar. gor. → mrlíški zvón

cínklet -a m nar. gor. → mrlíški zvón

cínkletelj -tlja m nar. gor. → mrlíški zvón

cúg -a m 1. nar. → pritrkoválska víža 2. nar. → vènec

cúj -a m nar. prekm. → pritrkoválska víža

cvájér -ja m nar. → dvójka (1, 2, 3)

Č

čas zvonjenja časa -- m 1. ustaljena časovna določitev zvonjenja trikrat na dan, zjutraj, navadno ob sedmi uri, sredi dne, navadno ob dvanajsti uri, in zvečer, ko se mrači, četrť ure in uro pred mašo ob nedeljah in praznikih, v petek popoldne ob petnajsti uri, v soboto popoldne in popoldne dan pred cerkvenim praznikom 2. trajanje zvonjenja od začetka do konca nihanja zvonov

ang. *time of bell-ringing*

Zvonik cerkve svetega Primoža in Felicijana, Gabrška Gora - Poljane.

čêpa zvóna -e -- ž nar. → klobúk zvóna

četrtínka -e ž notna vrednost, s katero so v notnem zapisu pritrkovalske viže označeni glavni udarci in udarci odbijanja **Prim.:** polovínka, osmínka
ang. *crotchet, quarter note*

čôkasti zvón -ega -a m zlasti v drugi pol. 12. stol. bronasti zvon podolgovate oblike z nekoliko privihanim krilom **S:** zvón v oblíki sladkórjevega čôka
ang. *sugarloaf-shaped bell*

D

daljínsko upravljanje zvonjénja -ega -a -- s sistem upravljanja, pri katerem se izvajanje funkcij zvonjenja krmili na daljavo
ang. *remote control of bell ringing*

dánca -e ž nar. → pritrkoválska víža

dáti zvoníti dáti -- nedov., pog. → naročiti zvonjénje

deljéno gosténje -ega -a s tehnika pritrkavanja, pri kateri v drugem delu pritrkovalskega motiva gostenje prevzame drug zvon
ang. *divided thickening*

déljni tón -ega -a m → alikvótni tón

delopústni zvón -ega -a m nav. mn. vsak od zvonov, ki naznanjajo prenehanje dela v soboto popoldne ali popoldne pred cerkvenim praznikom ob 15. uri v zimskem času ali ob 16. uri v poletnem času
ang. --

delopústno zvonjénje -ega -a s zvonjenje navadno z vsemi zvonovi v soboto popoldne ali popoldne pred cerkvenim praznikom ob 15. uri v zimskem času ali ob 16. uri v poletnem času
ang. --

desetíca -e ž → desetka

desétka -e ž pritrkovalska víža z desetimi glavnimi udarci v šesttaktni tematski enoti **V:** desetíca **Prim.:** devétka, dvójka, enájstka, ósemka, pétka, sédemka, šestka, štírka, trójka
ang. --

devetíca -e ž → devétka

devétka -e ž pritrkovalska viža z devetimi dobami zlasti v tritaktni tematski enoti **V**: devetica **Prim.:** desétká, dvójka, enájstka, ósemka, pétka, sédemka, šéstka, štírka, trójka

ang. --

digitálni nótni zápis pritrkoválske víže -ega -ega -a -- -- m zápis pritrkovalske víže v računalniškem notnem programu

ang. *digital notation of the bell-chiming tune*

dinámika pritrkávánja -e -- ž spreminjanje stopenj tonske jakosti pritrkávánja

ang. *dynamics of bell-chiming*

dispozícija zvoníla -e -- ž glasovni intervalni načrt za udarne tone posameznih zvonov v zvonilu

ang. *disposition of the peal of bells*

dodáni kémbelj -ega -blja m → slépi kémbelj

domovánje vére -a -- s območje veroizpovedi, ki se izraža tudi z navzočnostjo zvočnih znamenj, signalov, na primer krščanstvo z zvonjenjem

ang. *home of religion*

donátorski napís -ega -a m napís na zvonu, označujoč osebo, ki je zvon podarila, na primer v Žireh – 1914: Darovali so me Marija Oblak z Dobračeve, Franc in Jakob Kavčič iz Koprivnika **Prim.:** kristolóški napís, kronográmski napís, marijánski napís, mójstrski napís, pnevmatolóški napís, predstójniški napís, svetníški napís, svetopísemski napís, trinitárični napís, zarotóvalni napís

ang. *donor's inscription*

donéti -ím nedov. **1.** v zvezi z *zvón* oddajati močne, nizke glasove, zvoke **2.** v zvezi z *zvón* po zadnjih udarcih na zvonove izzvenevati s pojemanjem glasnosti **Prim.:** bučáti

ang. *to sound*

Dopplerjev pojav -ega -áva [dóplerjev] m fizikalni pojav, pri katerem zaradi gibanja vira, opazovalca ali obeh nastane navidezna razlika v valovni dolžini zvoka in posledično sprememba zvočne frekvence

ang. *Doppler effect*

dozvoníti -ím dov., star. → odzvoníti (1, 2)

dnévnica -e ž nar. → jútranjica

drájer -ja m nar. → trójka (1, 2)

drdráti -ám nedov., v zvezi z *ráglja* oddajati enakomerno ponavljajoče se rezke glasove, zvoke zlasti v času od velikega četrтка do velike sobote in s tem nadomeščati zvonjenje
ang. *to rattle*

drobílec -lca m nar. → gostílec

drobíti -ím nedov., nar. → gostíti

drobljénje -a s 1. nar. → gosténje 2. udarjanje s kembljem na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona med udarci gostenja in odbijanja ali med udarci odbijanja in glavnimi udarci 3. udarjanje v podvojenem tempu gostenja, pri čemer so udarci na dobe sočasni
ang. *thickening*

drúgi zvón -ega -a m zvón, ki je v triglasnem zvonilu po tonski uglasitvi med večjim in malim Prim.: máli zvón, srédnjemáli zvón, srédnjevélikí zvón, srédnji zvón, vélikí zvón, trétji zvón
ang. *second bell*

durovski zvón -ega -a m zvón, katerega tretji alikvotni ton je z udarnim tonom v intervalnem razmerju velike terce Prim.: mólski zvón, nónski zvón, oktavni zvón, sékstni zvón, séptimni zvón
ang. *major third bell*

dvákratno sestávljeni pritrkoválski vzórec -- -ega -ega -rca m pritrkóvalski vzorec, ki obsega dve ponavljajoči se tematski enoti 5: štírivrstni pritrkoválski vzórec
ang. *double-composed bell-chiming pattern*

dvákratno zvonjénje -ega -a s zvonjenje, navadno z mrlíškím zvonóm, v dveh vencih, ki naznanja smrt ženske Prim.: énkратно zvonjénje, tríkrátno zvonjénje (2)
ang. *double tolling*

dvíginiti zvón v zvoník -em -- -- -- dov. med slovesnim obredom navadno z dvížno napravo ali vrvmi in škripci premakniti novi zvón ali več zvonov v zvoník, pri čemer veliki zvón vlečejo možje, srednjega ženske, malega otroci Prim.: obésiti zvón, zvléči zvón v zvoník (sl. str. 45)
ang. *to hoist the bell to the belfry*

Dvígovanje zvona v zvonik cerkve svetega Kancijana, Vrzdeneč - Horjul.

dvódélni tákt -ega -a m takt pritrkovalske viže z dvema udarcema kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona **Prim.:** ósemdélni tákt, šestdélni tákt, štíridélni tákt, trídélni tákt

ang. *two-part measure*

dvódóbni tákt -ega -a m takt pritrkovalske viže z dvema osnovnima metričnima enotama **Prim.:** ósemdóbni tákt, šestdóbni tákt, štíridóbni tákt, trídóbni tákt

ang. *duple bar*

dvójka -e ž **1.** pritrkovalska viža z dvema glavnima udarcema v tematski enoti **S:** nar. cvájér **2.** pritrkovalska viža z dvema udarcema odbijanja v tematski enoti **S:** nar. cvájér **3.** pritrkovalska viža z dvema dobama v taktu **S:** nar. cvájér **Prim.:** desetka, devétka, enájstka, ósemka, pétka, sédemka, šestka, štírka, trójka

ang. --

dvójni trák -ega -ú m → dvóvrstíčni napisni trák

dvójno obesílo -ega -a s → obesílo z dvójnim pregílbom

dvójno vpétje kémblja -ega -a -- s železni mehanizem z dvojnim pregi-
bom, na katerega je z usnjenim pasom pritrjen kembelj **Prim.:** enójno
vpétje kémblja, trójno vpétje kémblja

ang. *dual linkage of the clapper*

dvólina préslica -e -e ž zvonik na preslico z dvema zvončnicama

ang. *two-eyed bell gable*

dvótáktna temátska enôta -e -e ž tematska enota v pritrkovalski viži, ki ob-
sega dva takta **Prim.:** ênotáktna temátska enôta, štíritáktna temátska enôta

ang. *double-measure thematic unit*

dvóvrstíčni napísni trák -ega -ega -ú m napisni trak na zvonu v dveh lo-
čenih pasovih, zlasti tik pod klobukom ali tik nad krilom **S:** dvójni trák

ang. *two-line inscription band*

dvóvrstni pritrkoválski vzórec -ega -ega -rca m → ênkratno sestávljeni pri-
trkoválski vzórec

E

ékoakústika -e ž → zvóčna ekologíja

eléktrični pogòn zvonòv -ega -óna -- m → eléktromotórni pogòn zvonòv

eléktrično kládivo -ega -a s železen valj ali kvader, ki ga poganja elektromo-
tor in udarja po zvonu med bitjem ure ali avtomatiziranim pritrkavanjem

ang. *electric hammer*

Električno kladivo v zvoniku cerkve
svetega Kancijana in tovarišev, Mirna Peč.

- eléktrično letéče pritrkávanje** -- -ega -a s pritrkavanje, pri katerem se letéči zvon poganja z elektromotorjem, na preostale zvonove pa igrajo električna kladiva **Prim.:** eléktrično stojéče pritrkávanje
ang. *electric bell-chiming of flying tunes*
- eléktrično pritrkávanje** -ega -a s pritrkavanje z elektromagneti ali z električnimi kladivi, ki igrajo na mirujoče zvonove
ang. *electric bell-chiming*
- eléktrično stojéče pritrkávanje** -- -ega -a s pritrkavanje, pri katerem zvonovi mirujejo in nanje igrajo električna kladiva **Prim.:** eléktrično letéče pritrkávanje
ang. *electric bell-chiming of stationary tunes*
- eléktrično zvonjénje** -ega -a s zvonjenje z delovanjem enega ali več elektromotorjev, ki električno energijo pretvorijo v mehansko in s tem nihajo zvonove
ang. *electric bell-ringing*
- elektrificírati zvonôve** -am -- dov. in nedov. opremiti zvonove z elektromotorji, ki električno energijo pretvorijo v mehansko in s tem nihajo zvonove
ang. *to electrify bells*
- eléktromotórni pogòn zvonôv** -ega -ôna -- m pogon zvonov z delovanjem enega ali več elektromotorjev, ki električno energijo pretvorijo v mehansko in s tem nihajo zvonove **S:** eléktrični pogòn zvonôv
ang. *electric propulsion of bells*
- elektrónsko zvonjénje** -ega -a s zvonjenje, posneto na digitalni medij in predvajano z zvočniki, navadno nameščenimi v linah zvonika
ang. *electronic bell-ringing*
- enajstíca** -e ž → enájstka
- enájstka** -e ž pritrkovalska viža z enajstimi glavnimi udarci zlasti v štiritaktni tematski enoti **V:** enajstíca **Prim.:** desetka, devétka, dvójka, ósemka, pétka, sédemka, šéstka, štírka, trójka
ang. --
- enakoméрно zvonjénje** -ega -a s → ubráno zvonjénje
- enakovredni udarec** -ega -rca m nav. mn. udarec kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona, pri katerem ima ta glede na glasbe-

no strukturo enako vlogo, ni glavni udarec, udarec odbijanja ali udarec gostenja

ang. *equivalent strike*

ênkratno sestavljeni pritrkovalski vzorec -- -ega -ega -rca m pritrkovalski vzorec, ki obsega dve tematski enoti **S**: dvóvřstni pritrkovalski vzorec

ang. *single-composed bell-chiming pattern*

ênkratno zvonjênje -ega -a s zvonjenje, navadno z mrliškim zvonom, v enem vencu, ki naznanja smrt otroka **Prim.:** dvákratno zvonjênje, tríkratno zvonjênje (2)

ang. *single tolling*

enójno obesilo -ega -a s → obesilo z enójnim pregíbom

enójno vpétje kémblja -ega -a -- s železni mehanizem z enim pregibom, na katerega je z usnjenim pasom pritrjen kembelj **Prim.:** dvójno vpétje kémblja, trójno vpétje kémblja

ang. *single linkage of the clapper*

ênótáktna temátska enôta -e -e -e ž tematska enota v pritrkovalski viži, ki obsega en takt **Prim.:** dvótáktna temátska enôta, štíritáktna temátska enôta

ang. *single-measure thematic unit*

ênovřstni pritrkovalski vzorec -ega -ega -rca m → nësestavljene pritrkovalski vzorec

étnomuzikológ -a m étnomuzikológinja -e ž kdor raziskuje družbene in kulturne vidike glasbe in plesa, tudi zvonjenja, pritrkavanja, v lokalnem in globalnem kontekstu

ang. *ethnomusicologist*

étnomuzikológija -e ž veda, ki raziskuje družbene in kulturne vidike glasbe in plesa, tudi zvonjenja, pritrkavanja, v lokalnem in globalnem kontekstu

ang. *ethnomusicology*

F

fárni zvón -ega -a m zvon v zvoniku župnijske cerkve, zlasti veliki
ang. *parish bell*

figurálni okrássek -ega -ska m upodobitev na zvonu, ki predstavlja zlasti osebo, namenjena olepšavi, likovni dopolnitvi, na primer križanjska skupina
ang. *figural decoration*

fínfar -ja m nar. → pétka

fírkeljc -a m nar., v zvezi z *zvoníti fírkeljc* z zvonjenjem naznanjati četrť ure pred začetkom maše, cerkvenega obreda
ang. --

folklórna glásba -e -e ž → ljúdska glásba

G

glásbena akústika -e -e ž veda, ki raziskuje fizikalne zakonitosti zvoka v povezavi z glasbo
ang. *musical acoustics*

glásbena ekspresívnost -e -i ž čustvena, subjektivna izraznost glasbe
ang. *musical expressiveness*

glásbena folklorístika -e -e ž veda, ki raziskuje ljudsko glasbo
ang. *music folkloristics*

glásbena fúnkcija zvonjénja/pritrkávánja -e -e --/-- ž namen zvonjenja, pritrkávánja, da v zvočnem okolju izvájata, posredujeta glasbo, glasbeno delo **Prim.:** apotropéjska fúnkcija zvonjénja, obrédna fúnkcija zvonjénja, signalizácijska fúnkcija zvonjénja
ang. *musical function of bell-ringing/bell-chiming*

glásbena struktúra víže -e -e -- ž pritrkóvalska víža glede na njene sestavine, na primer glede na število glavnih udarcev, odbijajočih udarcev in število udarcev gostenja v tematski enoti
ang. *musical structure of a tune*

glásnost zvóka zvóna -i -- -- ž jakost slušnega vtisa, ki nastane ob zvonjenju
ang. *loudness of the bell sound*

glasovna kvaliteta zvona -e -e -- ž → zvóčna kvaliteta zvóna

glasovno izstopajoči zvon -- -ega -a m zvon, ki je najbolj slíšen

ang. *emphatic bell sound*

glás zvóna -ú -- m vzdolžno valovanje energijskega toka v zraku, ki ga povzroči nihanje zvona in se zaznava s sluhom **5**: zvók zvóna

ang. *bell sound*

glávni udárec -ega -rca m začetni vodilni udarec s kembljem na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona, ki ima vodilno vlogo pri pritrkovalskih vižah z razdeljenimi vlogami udarcev **5**: osnóvni udárec, nar. štíh, nar. žlák

ang. *main strike*

glávni zván -ega -a m zvon, ki odda začetni glavni udarec v pritrkovalski viži in katerega število naslednjih udarcev navadno določa tematsko enoto **5**: vodílni zván

ang. *main bell*

glesténje -a s nar. → gosténje

glúšnik -a m osebno zaščitno sredstvo z dvema okroglastima dušilcema zvoka na vzmetnem loku, ki se namestita na ušesa

ang. *hearing protection device*

gonílni dróg -ega -a m pogonska ročica za nihanje zvona, pritrjena na jarem

ang. *crank*

gonjáč zvóna -a -- m nar. oseba, ki med pritrkavanjem letéčih viž zvoní z glavnim zvonom **5**: zvonár (3)

ang. *bell-ringer*

gór in dól prisl., nar. ben.slov. pritrkavati vižo pri kateri se s kembljem udarja ob zgornji in spodnji del zvona

ang. --

gosta melodija -e -e ž pritrkovalska viža, ki ima med glavnimi in odbijajočimi udarci enega ali več vmesnih udarcev z majhnimi časovnimi intervali med njimi

ang. *thick melody*

gosténje -a s udarjanje s kembljem na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona z majhnimi časovnimi intervali med glavnimi in odbija-

- jočimi udarci, s čimer se obogati zvok pritrkovalske viže **S**: nar. drobljê-nje (1), nar. gleštênje
ang. *thickening*
- gostênje za sebój** -a --- -- s tehnika pritrkavanja, pri kateri udarcu odbijanja sledi udarec gostenja na isti zvon
ang. *to thicken after oneself*
- gostílec** -lca m gostilka -e ž oseba, ki med pritrkavanjem gosti **S**: nar. drobílec
ang. *thickening bell-chimer*
- gostíti** -ím nedov. udarjati s kembljem na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona med glavnimi in odbijajočimi udarci, s čimer se obogati zvok pritrkovalske viže **S**: krasíti, nar. drobíti, nar. lovíti vmés, nar. štaj. mláti-ti, nar. presekováti, nar. ubirati
ang. *to thicken*
- gótska majúskula** -e -e ž zlasti od približno 14. do druge pol. 15. stol. gótska pisava, uporabljena tudi v napisih na zvonovih, pri kateri so vse črke enako visoke
Prim.: gótska minúskula
ang. *Gothic majuscule*
- gótska minúskula** -e -e ž zlasti od srede 15. do druge pol. 16. stol. gótska pisava, uporabljena tudi v napisih na zvonovih, ki ima črke razpete čez štiri vodoravne razdelke
Prim.: gótska majúskula
ang. *Gothic minuscule*
- gótski zvón** -ega -a m zlasti od konca 13. stol. do prve pol. 16. stol. bronasti zvon, ulit po letu 1450 z napisi v gótski minuskuli
Prim.: baróčni zvón, renesánčni zvón
ang. *Gothic bell*
- grájski zvón** -ega -a m zvon, nameščen v grajskem stolpu
ang. *castle bell*

H

- harmónična uglasítev zvonila** -e -tve -- ž tonska uglasitev, pri kateri so udarni toni zvonov zaporedno uglašeni v terčnih ali terčnih in kvartnih intervalnih razmerjih. Prim.: melódična uglasítev zvonila, méšana uglasítev zvonila
ang. *harmonic tuning*

harmónično zvonilo -ega -a s zvonilo, pri katerem so udarni toni zvonov zaporedno uglašeni v terčnih ali terčnih in kvartnih intervalnih razmerjih **Prim.:** melódično zvonilo

ang. *harmonic peal of bells*

histórični zvón -ega -a m → zvón zgodovínske vrédnosti

hkrátno udárjanje -ega -a s udarjanje dveh kembljev ali kemblja in kladi-va istočasno na udarno točko udarnega obroča zvona

ang. *simultaneous striking*

horizontálna postavítev zvonóv -e -tve -- ž postavítev zvonov v vodoravni smeri drug poleg drugega, pri čemer so osi jarmov v isti višini **Prim.:** postavítev zvonóv z višínskimi zamíki, vertikálna postavítev zvonóv

ang. *horizontal placement of bells*

Horizontalno namešчени zvonovi v zvoniku cerkve Marijinega rojstva, Polhov Gradec.

I

idiofón -a m glasbilo, pri katerem ob udarjanju, drgnjenju, strganju ali trzanju nastane zvok zaradi lastnega nihanja

ang. *idiophone*

ígra na zvonóve -e -e -- -- ž izvajanje glasbe na zvonove v različnih izvedbah, kot je zvonjenje, pritrkavanje, in z različnimi napravami, na primer z vzvodi, klaviaturo

ang. *playing on bells*

igránje na súho -a -- -- s nar. → pritrkávanje stojéčih víz

- igráti na zvonôve s kládívi** -ám --- -- -- -- nedov. izvajati glasbo z udarjanjem lesenih, železnih kladiv na zunanji udarni obroč zvona
ang. *to play on bells with hammers*
- igráti na zvonôve s klaviatúro** -ám --- -- -- -- nedov. izvajati glasbo na zvono-ve posredno s klaviaturo, ki je z vzvodi povezana z zvonovi
ang. *to play bells from a keyboard*
- ikonografíja na zvonôvih** -e -- -- -- ž v reliefu in pisni vsebini olepšavi, likovni dopolnitvi namenjeni krščanski motivi, na primer upodobitve križanjske skupine, svetnikov, na sredi polja, na boku, vratu zvonov, ki izražajo njihov nadčasovni, simbolni pomen **V**: zvénska ikonografíja
ang. *bell iconography*
- imitírati** -am nedov. in dov. s pritrkavanjem posnemati zlasti ritem glasbene predloge
ang. *to imitate*
- improvizirano pritrkávanje** -ega -a s pritrkavanje, pri katerem se viža poljubno spreminja na podlagi pritrkovalčevih glasbenih zamisli
ang. *improvised bell-chiming*
- inskrípícija na zvénu** -e -- -- -- ž → napis na zvénu
- instrumentálna predlóga** -e -e ž instrumentalno glasbeno delo, katerega strukturo v celoti ali delno posnema drugo glasbeno delo, na primer pritrkovalska viža **Prim.**: melódíčna predlóga, pésemska predlóga, plésna predlóga
ang. *instrumental basis*
- intervál** -a m prizvonovih višinska razdalja med tonoma dveh zvonov ali razdalja med različnimi alikvotnimi toni istega zvona **S**: interválno razmérje
ang. *interval*
- interválno razmérje** -ega -a s → intervál
- izdonévanje zvéka zvéna** -a -- -- s postopno pojevanje alikvotnih tonov, ki je odvisno od moči udarca kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona **S**: izzvenévanje zvéka zvéna
ang. *gradual dying-out of the sound of a bell*
- iz ôgnja sem pritékel** napis v nemščini na zvonovih zlasti v 17. in 18. stol. pogosta stalna besedna zveza, ki osvetljuje okoliščine nastanka zvona
ang. *I flew from the fire*

izrédno zvonjênje -ega -a s zvonjenje ob neobičajnem času, na primer požarno zvonjenje, zvonjenje ob hudi uri

ang. *exceptional bell-ringing*

izzvenévanje zvóka zvóna -a -- -- s → izdonévanje zvóka zvóna

J

jákost zvóka zvóna -i -- -- ž gostota energijskega toka zvočnega valovanja, ki ga oddaja zvon ob zvonjenju ali pritrkavanju

ang. *intensity of bell sound*

járem -rma m premikajoči se kovinski in/ali masivni leseni uležajeni nosilec zvona, na katerega je ta pritrjen z vezmi **GL.**: járem na prevís

ang. *yoke*

Leseni járem zvona v zvoniku cerkve svetega Antona Puščavnika, Verd - Vrhnika.

járem na prevís -rma -- -- m járem, pri katerem je os vrtilišča zvona nižje od krone ali prirobnice in navadno tudi nižje od osi vrtilišča kemblja

ang. *broken yoke*

jármov okòv -ega -ôva m vsak od železnih obročev na obeh koncih jarma, ki ga ščitijo pred pokanjem zaradi obremenitev, povzročenih zlasti z zobato taco ali osjo

ang. *metal fitting of yoke*

- ječáti** -ím nedov., v zvezi z *zván* oddajati tihe glasove, zvoke, ki se jim subjektivno prisoja neugodno psihično razpoloženje, bolečino, žalost **Prim.:** jékni-ti, jókati, péti
ang. *to groan*
- jekléni zván** -ega -a m zvon, ulit iz jekla, ki je manj primerna zvonovina kot bron **Prim.:** brónasti zván, želézni zván
ang. *steel bell*
- jékni** -em dov., v zvezi z *zván* oddati kratek, oster glas, zvok, ki se mu subjektivno prisoja neugodno psihično razpoloženje, bolečino, žalost **Prim.:** je-čáti, jókati, péti
ang. *to groan*
- jěrmen** -éna m usnjen trak, s katerim se kembelj obesi na obesilo
ang. *strap*
- jerménski pogòn zvonòv** -ega -óna -- m električni pogon zvonov, pri katerem elektromotor poganja zvon z jermenom, povezanim z jarmom zvona
ang. *belt drive of bells*
- jèzik** -íka m nar. → kémbej
- jókati** -am nedov., v zvezi z *zván* oddajati močne glasove, zvoke, ki se jim subjektivno prisoja neugodno psihično razpoloženje, bolečino, žalost **Prim.:** je-čáti, jékni, péti
ang. *to weep*
- júgati se** -am se nedov., nar., v zvezi z (*letéči*) *zván* → níhati
- jútranje zvonjènje** -ega -a s zvonjenje angelovega češčenja z enim zvonom, navadno ob sedmi uri zjutraj, z namenom molitve, nekdam zlasti kot prošnja za odvrnitev kuge **V:** zvonjènje zjútraj **S:** zgòdnje zvonjènje **Prim.:** opoldánsko zvonjènje, večérno zvonjènje
ang. *morning bell-ringing*
- jútranjica** -e ž v zvezi z *zvoníti jútranjico* zvoniti zgodaj zjutraj, preden se zdani, zlasti ob nedeljah in praznikih, na praznik zavetnika župnije **S:** nar. dnévnicá
ang. *morning bell-ringing*
- jútranji zván** -ega -a m veliki zvon, ki zvoni zjutraj, navadno ob sedmi uri, nekdam zlasti kot prošnja za odvrnitev kuge **Prim.:** opoldánski zván, večérni zván
ang. *morning bell*

K

kalúp zvóna -a -- m votlo ogrodje zvona, sestavljeno iz notranjega in zunanjega kalupa, kamor se ulije zlitina, ki se oblikuje v zvon **GL.:** nótranji kalúp, zunánji kalúp
ang. bell mould

kampaníle -a m → prostostojéči zvoník

kampanológ -a m kampanológinja -e ž strokovnjak(inja), ki raziskuje akustične, glasbene, umetnostnozgodovinske in tehnične značilnosti zvonov in zvonjenja **V:** zvonoslôvec
ang. campanologist

kampanologíja -e ž veda, ki raziskuje akustične, glasbene, umetnostnozgodovinske in tehnične značilnosti zvonov in zvonjenja **V:** zvonoslôvje
ang. campanology

kampeláti -ám nedov., nar. primor. → pritrkávati

kanónična úra -e -e ž ura, ob kateri se v samostanih ali kapituljih za molitev zbirajo menihi, nune, na primer ob polnoči, ob treh zjutraj, in jo naznanjajo z zvonjenjem
ang. canonical hour

kántkati -am nedov., nar. primor. → pritrkávati

kápa zvóna -e -- ž → klobúk zvóna

kariljón -a in carillon -a [kariljón] m → zvonôvje

kémbelj -blja m podolgovat železen predmet z betico, gibljivo pritrjen v vrh notranjosti zvona, ki ob nihanju udarja na notranjo udarno točko udarnega obroča **S:** nar. prekm. bábka, nar. brájnkeljc, nar. štaj. cámbek, nar. štaj. cámbelj, nar. štaj. cán, nar. jêzik, nar. štaj. knébelj, nar. rájnkeljc, nar. rígelj, nar. štánga, nar. štrémfelj, nar. štrénkelj, nar. tlákelj, nar. tolkáč (2), nar. vénkelj, nar. žbrénkelj, nar. žnégelj, nar. žvénkelj **GL.:** klásični kémbelj, kováni kémbelj, letéči kémbelj, ósemkótni kémbelj, padajóči kémbelj, ploščáti kémbelj, pregíbní kémbelj, slépi kémbelj, téstni kémbelj
ang. clapper

kempenjáč -a m nar. primor. → pritrkoválec

kempenjáti -ám nedov., nar. primor. → pritrkávati

kéntkati -am nedov., nar. primor. → pritrkávati

kládivo -a s pripomoček iz lesa, železa, s katerim se udarja po zunanji strani udarnega obroča med pritrkavanjem stoječih viž, med bitjem ure ali avtomatiziranim pritrkavanjem

ang. *hammer*

klásični kémbelj -ega -blja m kembelj iz enega kosa, navadno kovanega, ki visi na obesilu **Prim.:** kováni kémbelj, ósemkótni kémbelj, ploščáti kémbelj, pregíbní kémbelj

ang. *classic bell-clapper*

Klasični kembelj v zvonu cerkve svetega Kancijana in tovarišev, Mirna Peč.

klaviatúra -e ž skupina tipk v zvoniku, električno ali mehansko povezana s kladivi pri zvonovih

ang. *keyboard*

klémpati -am nedov., nar. primor. → pritrkávati

klénckati -am nedov., nar. porab., nar. prekm. → pritrkávati

klénkar -ja m nar. → pritrkoválec

klénkati -am nedov. **1.** nar. → zvoníti (**2**) **2.** nar. → pritrkávati **3.** zvoniti z neena-komernim ritmom, nevešče

ang. --

klepetáti -ám nedov., nar. primor. → pritrkávati

klepêtec -tca m nar. notr. → ráglja

kljárská slúžba zvóna -e -e -- ž → oznanjeválna slúžba zvóna

klícáti klíčem nedov., v zvezi z *zvón* z zvonjenjem vabiti k maši, obredom
ang. *to call to service, to call to mass*

klóbúk zvóna -a -- m vrhnji, nekoliko zaobljen del zvóna z zgornjo in spodnjo ploščo, iz katerega izrašča krona s koreninami **S**: kápa zvóna, star. ávba zvóna, nar. čêpa zvóna **Prim.**: bók zvóna, krílo zvóna, króna, pólje zvóna, ráma, udárni obróč, vrát zvóna
ang. *bell-shoulder*

klónckati -am nedov., nar. porab. → pritrkávati

klónica -e ž nar. primor. nadstrešek na glavni vhodni strani cerkve kot sestavni del arhitekturne celote, zlasti pri cerkvah z zvonikom na preslico
ang. --

klónkati -am nedov., nar. porab. → pritrkávati

klótanáti -ám nedov., nar. rez. → ragljáti

knébelj -blja m nar. štaj. → kémbelj

kolavdácija -e ž strokovni prevzem zvonov z ugotavljanjem ujemanja zvonških karakteristik z dispozicijo zvonila
ang. *testing of bells*

kolavdátor -ja m s strani škofijskega ordinariata uradno imenovan strokovnjak za zvonove in zvonarstvo, ki izdelava dispozicijo zvonila in strokovno prevzame zvonove
ang. *bell expert, bell inspector*

kolavdátorstvo -a s dejavnost kolavdatorjev, ki izdelajo dispozicijo zvonila in strokovno prevzamejo zvonove
ang. *activity of bell expert, activity of bell inspector*

kolovrátiti -im nedov., v zvezi s *kémbelj* neurejeno se odmikati med nihanjem od pravilne smeri, zlasti ob premočnem udarjanju ali udarjanju na nepravo mesto na notranji steni zvóna **Prim.**: oplétati
ang. *to wamble*

komád -a m pog. → pritrkoválska víža

kompaníratí -ám nedov. in dov., nar. primor. → pritrkávati

kompanjáti -ám nedov., nar. primor. → pritrkávati

kompeláti -ám nedov., nar. primor. → pritrkávati

konstrukcija udárnega obróča -e -- -- ž udarni obroč zvona glede na njegovo obliko, debelino
ang. *construction of the striking rim*

konstrukcija zvána -e -- ž zvon zlasti s stališča prereza, rebra
ang. *bell construction*

konstrukcija zvoníka -e -- ž zvonik zlasti s stališča gradbenega materiala, gradbenih delov, zunanje oblike, ogrodja, oblike lin
ang. *bell-tower construction*

konstrukcija zvoníla -e -- ž nosilno ogrodje, na katerem so obešeni zvonovi
ang. *construction of the peal of bells*

koreníka zvána -e -- ž → korenína zvána

korenína zvána -e -- ž vsak od več delov krone, s katerimi se zvon pritrdi na jarem **S**: koreníka zvána, ročaj zvána **GL.**: stránska korenína
ang. *bell canon*

kós -a m pog. → pritrkoválska víža

kosíter -tra m srebrnkasta, lahko taljiva kovina, iz katere so v zlitini z bakrom uliti bronasti zvonovi
ang. *tin*

kosítrar -ja m izdelovalec predmetov iz kositra
ang. --

kosítrna bronovína -e -e ž → kosítrna zvonovína

kosítrna zvonovína -e -e ž zlitina bakra in kositra, iz katere se ulivajo bronasti zvonovi **S**: kosítrna bronovína
ang. *tin bronze*

kosítrni bròn -ega bróna m bron, ki je zlitina bakra in kositra
ang. *tin bronze*

kováni kémbelj -ega -blja m kembelj, oblikovan iz segretega podolgovatega kosa železa z udarci kladiva in šablonami **Prim.**: klásični kémbelj, ósemkótni kémbelj, ploščáti kémbelj, pregíbní kémbelj
ang. *forged clapper*

kováni pločevínasti zván -ega -ega -a m → kovíčeni pločevínasti zván

kovičeni járem na prevís -ega -rma -- -- m járem, pri katerem so deli povežani s kovicami in je os vrtilišča zvona nižje od krone ali prirobnice in običajno tudi nižje od osi vrtilišča kemblja

ang. *forged broken yoke*

kovičeni pločevínasti zván -ega -ega -a m do 12. stol. zvon iz kovane pločevine, katerega deli so zbiti s kovicami **S:** kováni pločevínasti zván

ang. *forged tin bell*

krájec zvéna -jca -- m → krílo zvéna

kráj ulívanja krája -- m zemljepisno določeno mesto, napisano na zvonu, kjer je bil zvon ulit **Prim.:** léto ulívanja, kronográmski napis

ang. *bell-casting place*

krasíti -ím nedov. → gostíti

krílo zvéna -a -- s skrajni spodnji del zvona s končnim priostrenim robom pod udarnim obročem **S:** krájec zvéna, okrílje zvéna **Prim.:** bók zvéna, klobúk zvéna, krájec zvéna, króna, pólje zvéna, ráma, udárni obróč, vrát zvéna

ang. *bell lip*

kristográm -a m črkovni simbol Kristusa, upodobljen zlasti na vratu zvonov

ang. *christogram*

kristolóški napis -ega -a m napis na zvonu, ki se nanaša na Jezusa Kristusa, na primer v Begunjah na Gorenjskem: Posvečen sem bil v svetem letu 1975 Jezusu Dobremu pastirju, da mu bom pel in jokal z begunjskimi župljani **Prim.:** donátorski napis, kronográmski napis, marijánski napis, mójstrski napis, pnevmatolóški napis, predstójniški napis, svetníški napis, svetopísemski napis, trinitárični napis, zarotoválni napis

ang. *Christological inscription*

krížanjska skupína -e -e ž Kristus na križu, Marija in Janez Evangelist kot pogost motiv med upodobitvami zlasti na polju zvona (sl. str. 61)

ang. *crucifixion group*

krížna korenína -e -e ž korenina zvona, pri kateri se dva kraka križata **Prim.:** stránska korenína

ang. *crossed bell canon*

Križanjska skupina na zvonu v cerkvi svete Marije Magdalene, Javorje - Črna na Koroškem.

króglá kémblja -e -- ž → betica kémblja

króglasti klobúk -ega -a m klobuk v obliki polkrogle na najstarejših zvonovih

ang. *semicircular bell-shoulder*

kromátično uglašéni zvonôvi -- -ih -ôv m nav. mn. zvonilo s poltonskimi intervalnimi razmerji med zvonovi

ang. *chromatically tuned bells*

króna -e ž del nad klobukom zvona, sestavljen iz več zavitih in zgoraj spojenih korenin, s katerimi se zvon pritrdi na jarem **Prim.:** bók zvóna, klobúk zvóna, krílo zvóna, pólje zvóna, ráma, udárni obróč, vrát zvóna

ang. *crown*

kronográmski napis -ega -a m napis na zvonu, katerega poudarjene velike črke v vlogi rimskih številok označujejo letnico ulivanja zvonov, na primer v Čadramu – 1898: DobrI PastIr JezVs LJVbeznJIVI! KLIČI, VoDI I VLa-DaJ oVCe sVoJe! **Prim.:** donátorski napis, kristolóški napis, marijánski napis, mójstrski napis, pnevmatolóški napis, predstójniški napis, svetníški napis, svetopísemski napis, trinitárični napis, zarotoválni napis

ang. *chronogram*

krónski stebèr -ega -brà m steber, na katerega se simetrično navezujejo korenine krone zvona

ang. --

króžna izvédba pritrkoválske víže -e -e -- -- ž izvedba pritrkovalske víže, pri kateri glavne udarce (takt) v drugih tematskih enotah izmenično prevzamejo vsi zvonovi **Prim.:** téhnika s táktom

ang. *circular performance of chiming tune*

krúncati -am nedov., nar. nevéšče pritrkavati, pri čemer eden od pritrkovalcev zaostaja ali prehiteva s svojim ritmom

ang. --

kultúrna antropologija -e -e ž veda, ki raziskuje človeka kot kulturno bitje, kulturne podobnosti in razločke med posamezniki in skupinami, kulturne procese, tudi zvonarsko, pritrkovalsko dejavnost

ang. *cultural anthropology*

kvínta -e ž pri zvonovih četrti alikvotni ton, ki je nad udarnim tonom, v območju od kvarte do septime

ang. *fifth*

L

láhki téžnostni sistém -ega -ega -a m téžnostni sistem, pri katerem je debelina udarnega obroča zvona v razmerju s premerom krila od 1 : 15 do 1 : 14,06 **Prim.:** srédnji téžnostni sistém, téžki téžnostni sistém, súpertéžki téžnostni sistém

ang. *light weight system*

lavfajóča (víža) -e (-e) ž nar. → letéča víža

lážni zvón -ega -a m pri ulivanju zvonov zvon med notranjim in zunanjim kalupom, ki ima enako podobo kot končna oblika ulitega zvona in se pred ulitjem odstrani, razbije

ang. *outer bell, false bell*

legúra -e ž → zlítina

letéča melodija -e -e ž → letéča víža

letéča víža -e -e ž pritrkovalska víža, ki nastane z nihanjem enega zvona, medtem ko se na druge mirujoče zvonove udarja s kembljem **S**: letéča melodíja, nar. lavfajóča (víža), nar. (ta) glásna (víža)

ang. *flying tune*

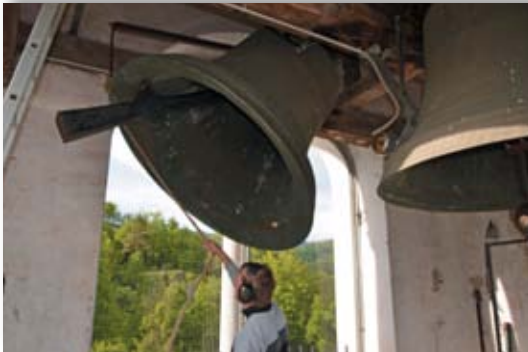
letéce pritrkavanje -ega -a s → pritrkavanje letéčih víž

letéči kembelj -ega -blja m kembelj, ki se giblje z zvonom in udari v zgornje krilo zvona, ko ta doseže končno nihajno višino

ang. *flying clapper*

letéči zván -ega -a m zvon, ki med pritrkavanjem letečih víž niha

ang. *flying bell*

Leteči zvon v zvoniku cerkve Marijinega rojstva, Polhov Gradec.

léto ulívanja -a -- sletnica zvona, napisana na zvonu, ki izraža časovno do-
ločitev ulivanja zvonov **Prim.:** kronográmski napís

ang. *year of casting*

lévja gláva -e -e ž figura, podobna obliki glave na levjem telesu, upodoblje-
na navadno na prelomu korenin baročnega zvona, namenjena krašenju,
likovni dopolnitvi krone **Prim.:** ángelska gláva

ang. *lion's head*

ležišče osí jarma -a -- -- s kanal, vdolben v spodnji del glavnega nosilnega
lesenega dela jarma, v katerega se pritrdi os

ang. *bearing of the yoke axle*

ležišče zvóna -a -- s mesto, kjer je zvon pritrjen na jarem

ang. *bell bearing*

líce zvóna -a -- s → pólje zvóna

lína zvoníka -e -- ž vsaka od navadno več odprtín v zvoníku, ki so odprte ali opremljene s polkni, mrežami **5**: ókno

ang. *belfry opening*

lineárni motór -ega -ja m motor na električni pogon, katerega deli se gibljejo premočrtno, s premočrtnim potiskom pri prehodu skozi mirovno lego, na primer pri poganjanju zvonov

ang. *linear motor*

lineárni pogón zvonóv -ega -óna -- m **1.** pogon zvonov s premočrtno gibajočim in z elektromotorjem gnanim čolníčkom, ki z ročico niha zvon **2.** pogon zvonov z linearnim motorjem, ki ima tuljavo pritrjeno na nosilno konstrukcijo in gnano kovinsko ploščo na jarem

ang. *linear drive of bells*

língati -am nedov., nar. notr. → pritrkávati

litanijski obrázec -ega -zca m ustaljeno besedilo v obliki vzklikov iz litanij vseh svetnikov in njihovih odgovorov, zlasti na polju, tik nad krilom, tik pod klobukom zvóna, na primer v Žireh – 1931: Nagle in neprevidene smrti, reši nas, o Gospod **Prim.**: prôšenjski obrázec

ang. *litany form*

líta plástika -e -e ž reliefna upodobitev zlasti svetnikov, križanjske skupine, namenjena ikonografski okrasitvi, likovni dopolnitvi zvóna

ang. *cast statue*

líti zvón -ega -a m → ulíti zvón

lítoželézni zvón -ega -a m → želézni zvón

litúrgična rába zvonóv -e -e -- ž raba zvonov v bogoslužne namene, med mašami, verskimi obredi z namenom slavljenja Boga

ang. *liturgical use of bells*

lív -a m star. videz, oblika površine zvóna

ang. *casting*

livár -ja m obrtnik, mojster, ki uliva zvonove, tudi kovinske polizdelke, izdelke, kipe

ang. *bell-founder*

- livárna** -e ž podjetje za ulivanje zvonov, tudi kovinskih polizdelkov, izdelkov, kipov
ang. *bell-foundry*
- livárska delavnica** -e -e ž delavnica, v kateri se ulivajo zvonovi, tudi kovinski polizdelki, izdelki, kipi
ang. *casting workroom*
- livárska jáma** -e -e ž večja vdolbina, v preteklosti v zemlji, v kateri se v kalupih ulivajo zvonovi **S**: lívna jáma
ang. *casting pit*
- livárska pravica** -e -e ž pravica za ulivanje zlasti zvonov
ang. *casting permission*
- livárstvo** -a s proizvodna dejavnost izdelovanja zvonov, tudi kovinskih polizdelkov, izdelkov, kipov
ang. *casting, foundry*
- lívna jáma** -e -e ž → livárska jáma
- ljúdska glásba** -e -e ž v preteklosti zlasti ustno iz roda v rod prenašana glasba etničnih skupin, kultur **S**: folklórna glásba
ang. *folk music*
- ljúdska instrumentálna glásba** -e -e -e ž v preteklosti zlasti ustno in slušno iz roda v rod prenašana glasba etničnih skupin, kultur, ki se izvaja z glasbili, tudi zvonjenje, pritrkavanje
ang. *instrumental folk music*
- ljúdski glásbeni izvájalec** -ega -ega -lca m ljúdska glásbena izvájalka -e ž izvajalec tradicionalne, v preteklosti zlasti ustno in slušno iz roda v rod prenašane instrumentalne glasbe etničnih skupin, kultur
ang. *folk musician*
- ljúdsko glasbilo** -ega -a s glasbilo, na katerega se izvaja iz roda v rod prenašana glasba etničnih skupin, kultur, tudi zvonovi
ang. *folk instrument*
- lokálna posébnost pritrkávaja** -e -i -- ž pritrkavanje, pri katerem so prepoznavne značilnosti ožjega območja, določenega kraja
ang. *bell-chiming features specific to a local area*
- lokálni pritrkoválec** -ega -lca m lokálna pritrkoválka -e -e ž oseba, ki navedno dlje časa živi v kraju, kjer pritrkava
ang. *local bell-chimer*

lopátičasti kébembelj -ega -blja m v prvi pol. 20. stol. kembelj, ki je na obesilo v zvonu pritrjen z usnjem, ki ga na lopatico, podobno kovinski plošči, stisnejo vijaki **Prim.:** ušesni kébembelj

ang. --

lovíti vmés -ím -- nedov., nar. → gostíti

lovljénje kémblja -a -- s tehnika pritrkavanja, pri kateri se kembelj letečega zvona prime ali ulovi z vrvmjo **S:** ustávljanje kémblja

ang. *clapper-catching*

M

máli zván -ega -a m **1.** zvon, ki je v večglasnem zvonilu po tonski uglasitvi najvišji in po velikosti najmanjši **S:** nar. gor. (ta) drôbni (zván) **Prim.:** drúgi zván, srédnjemáli zván, srédnjevélíki zván, srédnji zván, trétji zván, vélíki zván **2.** → mrlíški zván, návček

ang. *small bell*

máli zvánčki -ih -ov m nav. mn., pog. → miniatúrni zvonôvi

Marija -e ž nar. gor. → ávemarija, večérno zvonjénje

marijánski napís -ega -a m napis na zvonu, ki se nanaša na Marijo, na primer v Zapužah – 1990: Milo razlega se v širno daljavo tvoje zvonjenje v Marijino slavo **Prim.:** donátorski napís, kristolóški napís, kronográmski napís, mójstrski napís, pnevmatolóški napís, predstójniški napís, svetníški napís, svetopísemski napís, trinitárični napís, zarotóválni napís

ang. *Marian inscription*

marteláti -ám nedov., nar. primor. → pritrkávati

mašni zvánček -ega -čka m zvon majhnih razsežnosti, ki se drži z rokami in zazvoni ob tresenju med povzdigovanjem, procesijo, blagoslovom z Najsvetejšim **S:** ministrántski zvánček **Prim.:** zakristíjski zvánček

ang. *altar bell*

mašno zvonjénje -ega -a s zvonjenje pred mašami, med njimi, z namenom slavljenja Boga **Prim.:** bogoslúžno zvonjénje

ang. *mass bell-ringing*

- mazíliti zvonôve** -im -- nedov. posvetiti zvonove s krizmo med slovesnim obredom, pri katerem se dvignejo v zvonik
ang. *to anoint bells*
- mêhki zagòn zvonôv** -ega -ôna -- m ročni ali ročnemu podoben električni pogon zvonov, pri katerem zvon prejema energijo postopoma in zaniha brez sunkov, tresljajev
ang. *soft start of bells*
- mêhko enójno obesílo** -ega -ega -a s zlasti pri kembelj s podaljškom obesilo z enojnim pregibom, ki ima kembelj vpet preko dolgega, mehkega in gibljivega materiala, ki ublaži tresljaje ob udarcu
ang. *soft single crown staple*
- mêhko nihanje** -ega -a s nihanje zvona brez sunkov, tresljajev, zlasti pri ročnem zvonjenju ali pri temu podobnem električnem zvonjenju
ang. *soft swinging*
- melodíčar** -ja m melodíčarka -e ž oseba, ki med pritrkavanjem letečih viž izvaja udarce odbijanja
ang. --
- melódična predlôga** -e -e ž glasbeno delo, katerega melodično strukturo delno ali v celoti posnema pritrkovalska viža **Prim.:** instrumentálna predlôga, pésemska predlôga, plésna predlôga
ang. *melodic basis*
- melódična uglasítev zvoníla** -e -tve -- ž tonska uglasitev, pri kateri so udarni toni zvonov zaporedno uglašeni v sekundnih ali sekundnih in terčnih intervalnih razmerjih **Prim.:** harmónična uglasítev zvoníla, méšana uglasítev zvoníla
ang. *melodic tuning*
- melódični vzórec** -ega -rca m → osnôvna temátska enôta
- melódično bítje úre** -ega -a -- s naznanjanje polnih ur v zvonikih z melodijo, ki se izvaja z urnim mehanizmom ali električnimi kladivi
ang. *melodic clock-chiming*
- melódično zvonílo** -ega -a s zvonilo, pri katerem so udarni toni zvonov zaporedno uglašeni v sekundnih ali sekundnih in terčnih intervalnih razmerjih **Prim.:** harmónično zvonílo
ang. *melodic peal of bells*

méra -e ž → métrum

měšana uglasítev zvoníla -e -tve -- ž tonska uglasítev zvonila, pri kateri so udarni toni zvonov zaporedno uglašeni v sekundnih, terčnih ali kvartnih intervalnih razmerjih **Prim.:** harmónična uglasítev zvoníla, melódična uglasítev zvoníla

ang. *mixed tuning of a peal of bells*

métrum -a m ritmični red, ki temelji na razmerju poudarjenih in nepoudarjenih dob **S:** méra

ang. *metre*

měžnar -ja m mėžnarica -e ž pog. → cerkôvnik

miniaturci -ev m nav. mn., pog. → miniatúrni zvonôvi

miniatúrni zvonôvi -ih -ôv m nav. mn. skupina prenosljivih majhnih zvonov s kembljem ali brez njega navadno na lesenem stojalu, zlasti za poučevanje pritrkavanja, vključevanja v javne kulturno-umetniške programe z drugimi glasbenimi zasedbami **S:** pog. máli zvončki, pog. miniaturci, pog. míni zvonôvi, pog. šólski zvonôvi

ang. *miniature bells*

Primer miniaturnih zvonov, Polzela.

ministrántski zvonček -ega -čka m → mášni zvonček

míni zvonôvi -- -ôv m nav. mn., pog. → miniatúrni zvonôvi

mirujúči zvón -ega -a m zvon, ki v zvoniku ne niha, se ne premika **S:** nèpremični zvón

ang. *stationary bell*

misijónski zván -ega -a m veliki zvon, ki zvoni zvečer ob mraku v času misijona
ang. *missionary bell*

mlátiti -im nedov., nar. štaj. → gostíti

modéljni kémbelj -ega -blja m → téstni kémbelj

mójstrski monográm -ega -a m v reliefu upodobljena zlasti prva črka imena zvonarja kot dokaz njegovega dela, zlasti na polju zvona **S**: monográmška črka (1) **Prim.:** mójstrski monográmški znák, mójstrski znák

ang. *master's monogram*

Mojstrski monogram na zvonu
v cerkvi svetega Martina, Žiri.

mójstrski monográmški znák -ega -ega -a m v reliefu upodobljeno znamenje zvonarja, navadno v obliki prve črke njegovega imena, kot dokaz njegovega dela, zlasti na polju zvona **Prim.:** mójstrski monográm, mójstrski znák
ang. *master's monogram sign*

mójstrski napis -ega -a m napis na zvonu, ki zaznamuje zvonarja, na primer v Poljčanah: Vlil me je Janes Dencel i sinovi v Mariboru leta 1884 **Prim.:** donátorski napis, kristolóški napis, kronográmški napis, marijánski napis, pnevmatolóški napis, predstójniški napis, svetníški napis, svetopísemski napis, trinitárični napis, zarotoválni napis

ang. *master's inscription*

mójrski znák -ega -a m v reliefu upodobljeno znamenje zvonarja na zunanosti zvona kot dokaz njegovega dela **Prim.:** mójrski monogram, mójrski monogramski znák

ang. *master's sign*

molítveni obrázec -ega -zca m ustaljeno besedilo zlasti na polju zvona kot prošnja, molitev

ang. *prayer form*

mólski zván -ega -a m zvon, katerega tretji alikvotni ton je z udarnim tonom v intervalnem razmerju male terce **Prim.:** dúrovski zván, nónski zván, oktávni zván, sékstni zván, séptimni zván

ang. *minor bell*

monogramska črka -e -e ž **1.** → mójrski monogram **2.** v reliefu upodobljena prva črka imena svetnika, ki označuje zavetnika zvona, zlasti na polju zvona

ang. *monogram letter*

montêr zvonôv -ja -- m kdor postavlja, obeša zvonove v zvonik, jih snema od tam

ang. *bell installer*

mrlíški zván -ega -a m navadno najmanjši zvon z najvišjo tonsko uglastitvijo, ki v treh vencih naznanja smrt moškega, v dveh vencih smrt ženske in v enem vencu smrt otroka **5:** máli zván (2), návček, mrtváški zván, nar. cíngelj, nar. gor. cínglja, nar. gor. cínklenkelj, nar. gor. cínklet, nar. gor. cínkletelj, nar. gor. škléndarca, nar. žalni zván

ang. *passing bell*

mrlíško zvonjênje -ega -a s zvonjenje z vsemi zvonovi trikrat na dan, s katerim se naznanja smrt koga, zjutraj, navadno ob sedmi uri, sredi dne, navadno ob dvanajsti uri, in zvečer, ko se mrači **5:** zvonjênje za umrlim

ang. *death knell*

mrtváški zván -ega -a m → mrlíški zván

N

nabijálec -lca m nar. gor., nar. primor. → pritrkoválec

nabijati -am nedov., nar. gor., nar. primor. → pritrkávati

na desét prisl. → v desét

na devét prisl. → v devét

nàdkrilje zvóna -a -- s → bók zvóna

na dvá prisl. → v dvá (1, 2, 3)

na dvá vmés prisl. → v dvá vmés

na enájst prisl. → v enájst

na êna vmés prisl. → v êna vmés

nàjnižje uglašèni zvón -- -ega -a m zvon, katerega udarni ton ima v skupini zvonov najnižjo tonsko uglasitev **Prim.:** najvíšje uglašèni zvón
ang. *lowest-tuned bell*

nàjnižji tón zvoníla -ega -a -- m udarni ton zvona, ki ima v skupini zvonov najnižjo tonsko uglasitev **Prim.:** najvíšji tón zvoníla
ang. *lowest tone of a peal of bells*

nàjvíšje uglašèni zvón -- -ega -a m zvon, katerega udarni ton ima v skupini zvonov najvíšjo tonsko uglasitev **Prim.:** najnížje uglašèni zvón
ang. *highest-tuned bell*

najvíšji tón zvoníla -ega -a -- m udarni ton zvona, ki ima v skupini zvonov najvíšjo tonsko uglasitev **Prim.:** najnížji tón zvoníla
ang. *highest tone of a peal of bells*

naokóli prisl., pritrkavati vížo pri kateri se vloge glavnih udarcev, udarci odbijanja in gostenja pri izvajanju iste pritrkovalske víže izmenjujejo **V:** okóli
S: naokróg, okróg
ang. --

naokróg prisl. → naokóli

na ósem prisl. → v ósem (1, 2)

na pét prisl. → v pét

napèv -éva m → pritrkoválska víža

napís na zvónu -a -- -- m krajše besedilo s krščansko, posvetno, donatorsko vsebino, navadno v obliki prošenj, zlasti na spodnjem polju, tik nad krilom, tik pod klobukom zvona **S:** inskrípcija na zvónu **GL.:** donátorski

napís, kristolóški napís, kronográmski napís, marijanski napís, mójstrski napís, pnevmatolóški napís, predstójniški napís, svetníški napís, svetopísemski napís, trinitářični napís, zarotoválni napís
ang. *bell inscription*

Napis na zvonu v cerkvi
Marijinega rojstva, Polhov Gradec.

napísni trák -ega -ú m pasu podoben likovno oblikovan del površine zvona, zlasti okrog spodnjega polja ali tik nad krilom ali tik pod klobukom z napisi, okrasjem

ang. *inscription band*

naraščajoče pritrkavanje -ega -a s pritrkavanje, pri katerem se glasnost zvoka povečuje Prim.: pojemajoče pritrkavanje

ang. *ascending bell-chiming*

narávana léga kémblja -e -e -- ž lega kemblja v središču notranjosti mirujočega zvona

ang. *natural position of the clapper*

narávni udárec kémblja -ega -rca -- m udarec s kembljem, ki nastane z nihanjem zvona glede na vztrajnost samega po sebi in ne z zavestnim uravnavanjem, skrajševanjem ali podaljševanjem nihajnega časa zvona ali kemblja

ang. *natural strike of the clapper*

naročiti zvonjénje -ím -- dov. ob smrti koga izraziti željo, zahtevo pristojni župniji, da zveni pokojniku **S**: pog. dáti zvoníti

ang. *to order bell-ringing*

na sédem prisl. → v sédem (1, 2)

na šest prisl. → v šest (1, 2)

na štíri prisl. → v štíri

natolkávati -am nedov., nar. primor. → pritrkávati

na trí prisl. → v trí (1, 2)

natukáti -ám nedov., nar. primor. → pritrkávati

návček -čka m navadno najmanjši zvon z najvišjo tonsko uglasitvijo, ki v treh venci naznanja smrt moškega, v dveh venci smrt ženske in v enem vencu smrt otroka **S**: máli zvón (2), mrlíški zvón, mrtváški zvón, nar. cíngelj, nar. gor. cínglja, nar. gor. cínklenkelj, nar. gor. cínklet, nar. gor. cínkletelj, nar. gor. škléndarca, nar. žalni zvón

ang. *passing bell*

naznánjati -am nedov., v zvezi z *zvón* z zvonjenjem obveščati lokalno skupnost o koncu tedna, praznikih, začetku maš, cerkvenih obredov **S**: star. ozvánjati

ang. *to announce*

nèenakómérno zvonjénje -ega -a s → nèubrání zvonjénje

nehálec -lca m pritrkovelec, ki (prvi) preneha s pritrkavanjem

ang. --

neposrédno izvájanje zvonjénja -ega -a -- s zvonjenje, pri katerem zvonovi nihajo z ročnim potegom za vrvi **Prim.**: posrédno izvájanje zvonjénja

ang. *direct bell-ringing*

nèpremični zvón -ega -a m → mirujúči zvón

nèestávljeni pritrkoválski vzórec -ega -ega -rca m pritrkovalski vzorec, ki obsega eno tematsko enoto **S**: ènovrstni pritrkoválski vzórec **Prim.**: sestávljeni pritrkoválski vzórec

ang. *unassembled bell-chiming pattern*

nèubrání zvonjénje -ega -a s sočasno zvonjenje več zvonov, ki imajo različni nihajni čas, in se časovni presledki med ponavljajočimi se udarci kembljevi razlikujejo **S**: nèenakómérno zvonjénje, nèumérjeno zvonjénje **Prim.**: ubráno pritrkávaje, ubráno zvonjénje

ang. *uneven bell-ringing*

nèumérjeno zvonjênje -ega -a s → nèubrâno zvonjênje

nihájni čas -ega čása m čas, potreben za pot nihajočega zvona od ene skrajne točke do druge in nazaj do začetne skrajne točke

ang. *oscillatory time*

niháj zvóna -a -- m pot nihajočega zvona s kembljem od ene skrajne točke do druge in nazaj do začetne skrajne točke

ang. *swing of the bell*

Nihanje zvona. Zvonik cerkve svetega Petra, Komenda.

níhanje kémblja -a -- s premikanje kemblja hkrati s telesom zvona od ene skrajne točke do druge in nazaj do začetne skrajne točke

ang. *swinging of the clapper*

níhanje zvóna -a -- s **1.** premikanje zvona s kembljem od ene skrajne točke do druge in nazaj do začetne skrajne točke **2.** tresenje zvočnega telesa zvona, ki ga vzbudi udarec kemblja ali kladiva **5:** vibrácija zvóna

ang. *swinging of the bell*

níhati -am nedov., v zvezi z *zvón* premikati se skupaj s kembljem od ene skrajne točke do druge in nazaj do začetne skrajne točke **5:** nar. júgati se

ang. *to swing*

nollare -- [noláre] m (lat.) v srednjem veku današnjemu pritrkavanju podobno igranje na zvonove, pri katerem se s kemblji udarja na notranjo stran udarnega obroča zvonov **Prim.:** pulsáre

ang. --

nominál -a m → udárni tón (1, 2)

nónski zvón -ega -a m zvon, ki ima razmerje med udarnim in spodnjim tonom v intervalu none **Prim.:** dúrovski zvón, mólski zvón, oktávni zvón, sékstni zvón, séptimni zvón
ang. *ninth bell*

nosílec identitété -lca -- m značilno znamenje istovetnosti, prepoznavnosti določene skupnosti, na primer jezik, zvonjenje, pritrkavanje
ang. *identity bearer*

nosílني trám zvóna -ega -a -- m vsak od dveh tramov, na katerega so pritrjeni ležaji ali zobate skodele, v katerih zvon niha
ang. *bell truss*

notácija -e ž sistem znakov za zapisovanje glasbe, tudi pritrkovalskih viž
ang. *notation*

notacijski znák -ega -a m grafični znak, s katerim se zapisuje glasba, tudi pritrkovalske viže
ang. *notation symbol*

nótni zapís -ega -a m zapis glasbe, tudi pritrkovalskih viž, z notacijskimi znaki **S:** notografija
ang. *notation*

notografija -e ž → nótni zapís

notografirati -am nedov. in dov. zapisovati glasbo, tudi pritrkovalske viže, z notacijskimi znaki
ang. *to notate*

nótranja sténa zvóna -e -e -- ž površina zvona v njegovi notranjosti **Prim.:** zunánja sténa zvóna
ang. *inner core*

nótranja strán udárnega obróča -e -í -- -- ž najdebelejši del zvona z notranjo udarno točko, kamor udarja kembelj **S:** nótranji obòd **Prim.:** zunánja strán udárnega obróča
ang. *inner side of the bell rim*

nótranja udárna tóčka -e -e -e ž mesto na notranji strani udarnega obroča zvona, kamor udarja betica kemblja **Prim.:** zunánja udárna tóčka (sl. str. 76)
ang. *inner striking-point*

Notranja udarna točka v zvonu cerkve svete Marije Magdalene, Magdalenska gora - Šmarje - Sap.

nótranji kalúp -ega -a m prva plast kalupa zvona, s katerim se oblikuje notranja stena zvona in se pri ulivanju zvonov združi z zunanjim kalupom

Prim.: zunánji kalúp

ang. *inner mould*

nótranji obòd -ega -óda m → nótranja strán udárnega obróča

nótranji zvón -ega -a m zvon, ki je na sredi med dvema zunanjima ali med enim zunanjim in drugim notranjim zvonom Prim.: zunánji zvón

ang. *inner bell*

nótranjost zvóna -i -- ž prostor, omejen s površino notranjih sten zvona

ang. *inside of the bell*

nóžno zvonjênje -ega -a s zvonjenje, navadno s tremi zvonovi, pri čemer se dva poganjata z roko in eden z ного

ang. *foot bell-ringing*

O

obesílo -a s navadno železen gibljivi del z enim ali več pregibi, na katerega je z usnjem in vijaki obešen kembelj GL.: obesílo z enójnim pregílbom, obesílo z dvójnim pregílbom (sl. str. 77)

ang. *crown staple*

obesílo z enójnim pregílbom -a --- -- s obesílo, ki ima eno vrtilšče S: enójno obesílo

ang. *crown staple with single bend*

Obesilo v zvonu cerkve svetega Antona Padovanskega, Idrija.

obesilo z dvójnim pregíbowm -a -- -- -- s obesilo, ki ima dve vrtišči **S**: dvójno obesílo

ang. *crown staple with double bend*

obésiti zván -im -- dov. z železnimi objemkami pritrđiti zvonске korenine krone na jarem

ang. *to hang the bell*

obírati -am nedov., nar. → odbíjati

obòd zvána -óda -- m → udárni obróč

obódna okrásna črta -e -e -e ž vsaka od črti podobnih samostojnih ali v obroč oblikovanih izboklin s koničastimi, okroglimi ali oglatimi zaključki na krilu, klobuku zvona, namenjena okrasitvi, likovni dopolnitvi

ang. *decoration line on the bell rim*

obrédna fúnkcija zvonjénja/pritrkávanja -e -e --/-- ž namen zvonjenja, pritrkavanja, da se z njima (slovesno) dopolnjujejo obredi, verski dogodki, zlasti njihov začetek in konec **Prim.**: apotropéjska fúnkcija zvonjénja, glásbena fúnkcija zvonjénja, signalizácijska fúnkcija zvonjénja

ang. *ritual function of bell-ringing/bell-chiming*

obroč -a m → udárni obróč

odbijati -am nedov. udarjati s kembljem na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona v enakih časovnih presledkih za glavnimi udarci kot odgovor nanje **5:** odgovárjati, nar. obírati, nar. odbívati, nar. prikládati, nar. prilágati
ang. *to respond*

odbívati -am nedov., nar. → odbijati

odgovárjati -am nedov. → odbijati

odgôvor -a m → udárec odbíjanja

odkrhati se -am se nedov., v zvezi z *zvón* odlomiti se zlasti zaradi udarjanja na nepravo mesto, zaradi udarca ob les, zadevanja ob drug zvon in s tem poškodovati zvočno kvaliteto zvona
ang. *to chip off*

odlíti zvón -ega -a m → ulíti zvón

odmévanje zvóna -a -- s glas, zvok zvona, ki se sliši kot odboj od stene ali od druge za širjenje zvoka popolne ali delno neprepustne ovire potem, ko zvočni vir preneha z oddajanjem
ang. *bell echo*

odmévni čas -ega čása m čas trajanja glasu, zvoka, ki se sliši kot odboj od stene ali od druge za širjenje zvoka popolne ali delno neprepustne ovire potem, ko zvočni vir preneha z oddajanjem
ang. *reverberation time*

odpêv -éva m pojemajoči glas, zvok zvona, ki se sliši potem, ko udarni ton izzveni
ang. *echo*

odškodnínski zvón -ega -a m nav. mn., med obema vojnama zvon, ki ga je Italija ulila za slovensko ozemlje, zasedenega po prvi svetovni vojni, z denarjem za vojno odškodnino
ang. *compensation bell*

odvêzati zvonôve -vêžem -- dov. ponovno začeti zvoniti med hvalnico Slave pri maši na veliko soboto zvečer, kar je bilo prekinjeno med mašo na veliki četrtek zvečer **Prim.:** zavêzati zvonôve
ang. --

odvzétí zvonôve -vzámem -- dov., med prvo in drugo svetovno vojno proti volji župnijskih skupnosti doseči, da župnije oddajo zvonove za potrebe vojne industrije **5:** pobráti zvonôve (sl. str. 79)
ang. *to confiscate bells*

Odvzem zvonov pri farni cerkvi svetega Lenarta v Kropi, 17. november 1916.
Muzeji radovljiške občine, fototeka Kovaškega muzeja v Kropi.

odzvánjati -am nedov. z zvonjenjem odgovarjati, oglašati se med zvonjenjem drugega zvona ali ko ta preneha zvoniti
ang. *to respond*

odzvoníti -ím dov. **1.** prenehati zvoniti za določen namen, na primer ob pogrebu **5:** star. dozvoníti **2.** z izklopom električnih naprav ali s popuščanjem zvonilne vrvi prenehati zvoniti **5:** star. dozvoníti
ang. *to finish ringing*

oglašanje zvonôv -a -- s oddajanje glasu, zvoka zvonov v okolico s pritrkavanjem, zvonjenjem ali bitjem ure
ang. *sounding of bells*

ôkno -a s → lína zvoníka

okóli prisl. → naokóli

okrásek -ska m **1.** udarec ali skupek udarcev s kembljem na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona med glavnimi in odbijajočimi udarci, s čimer se obogati zvok pritrkovalske viže **2.** v reliefu

upodobljen lik s krščanskim motivom, posvetno vsebino, na primer rastlinski list, odtis medalj, kovancev, zlasti na polju, tik nad krilom ali tik pod klobukom zvona, namenjen olupšavi, likovni dopolnitvi

ang. *ornament*

okrasíti vížo -ím -- dov. udarjati s kembljem na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona med glavnimi in odbijajočimi udarci, s čimer se obogati zvok pritrkovalske viže **S**: olupšati vížo

ang. *to ornament the tune*

okrásje na zvonôvih -a --- s v reliefu upodobljeni liki s krščanskimi motivi, posvetno vsebino, na primer rastlinski listi, odtisi medalj, kovancev, zlasti na polju, tik nad krilom ali tik pod klobukom zvona, namenjeni olupšavi, likovni dopolnitvi **S**: ornaméntika na zvonôvih

ang. *bell ornaments*

okrásni obróč -ega -a m obroču podoben lik iz dveh ali več izboklin s koničastimi, okroglimi ali oglatimi zaključki na krilu, klobuku zvona, namenjen okrasitvi, likovni dopolnitvi

ang. *decorative ring*

okrílje zvóna -a -- s → krílo zvóna

okróg prisl. → naokóli

oktáva -e ž pri zvonovih peti alikvotni ton, ki je z udarnim tonom navadno v oktavnem intervalnem razmerju

ang. *octave*

oktávni zvón -ega -a m zvon, ki ima razmerje med udarnim in spodnjim tonom v intervalu oktave **Prim.**: dúrovski zvón, mólski zvón, nónski zvón, sékstni zvón, séptimni zvón

ang. *octave bell*

olupšati vížo -am -- dov. → okrasíti vížo

oplétati -am nedov., v zvezi s *kémbelj* neurejeno se odmikati med nihanjem od prave smeri z opisovanjem osmice ali druge ponavljajoče se ali naključne krivulje **S**: plésati **Prim.**: kolovrátiti

ang. *to dance*

opoldánski zvón -ega -a m veliki zvon, ki zazvoni sredi dne, navadno ob dvanajsti uri, nekdam zlasti kot prošnja za varovanje pred turškimi vpadi

Prim.: jútranji zvón, večérni zvón

ang. *noon bell*

opoldánsko zvonjénje -ega -a s zvonjenje z enim zvonom sredi dne, navadno ob dvanajsti uri, z namenom molitve, nekdam zlasti kot prošnja za varovanje pred turškimi vpadi **V**: zvonjénje opôldne **S**: nar. túrški zvón

Prim.: jútranje zvonjénje, večérno zvonjénje

ang. *noon bell-ringing*

ópus -a m → vèncèk

ornamèntika na zvonôvih -e --- ž → okrásje na zvonôvih

Ornamentika na zvonu v cerkvi svetega Štefana, Ribnica.

ósemdélni tákt -ega -a m takt pritrkovalske viže z osmimi udarci na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona Prim.: dvódélni tákt, šéstdélni tákt, štíridélni tákt, trídélni tákt

ang. *eight-part measure*

ósemdôbni tákt -ega -a m takt pritrkovalske viže z osmimi osnovnimi metričnimi enotami Prim.: dvóddôbni tákt, šéstdôbni tákt, štíridôbni tákt, trídôbni tákt

ang. *eight-beat measure*

ósemka -e ž **1.** pritrkovalska viža z osmimi glavnimi udarci v tematski enoti **V**: osmíca **S**: osmèrec **2.** pritrkovalska viža z osmimi dobami v tematski

enoti **V**: osmíca **S**: osmêrec **Prim.**: desêtkca, devêtkca, dvójka, enájstka, pêtka, sédemka, šêstka, štirka, trójka

ang. --

ósemkótni kébmej -ega -blja m kembelj, pri katerem ima steblo v prerezu obliko osmerokotnika **Prim.**: klásični kébmej, kováni kébmej, ploščáti kébmej, pregíbni kébmej

ang. *octagonal clapper*

ós járma -í -- ž **1.** železna uležajena os, vgrajena v jarem, na kateri nihata zvon in jarem **S**: ós zvóna **2.** navidezna premica, okrog katere niha zvon skupaj z jarmom **S**: ós zvóna

ang. *yoke axle*

ós kébmlja -í -- ž **1.** vodoravna os v notranjosti zvona tik pod klobukom, na kateri niha kembelj **2.** umišljena navpična črta, ki poteka po sredini kemblja v njegovi vzdolžni smeri

ang. *clapper axle*

osmêrec -rca m → ósemka (1, 2)

osmíca -e ž → ósemka (1, 2)

osmínka -e ž notna vrednost, s katero je v notnem zapisu pritrkovalske viže navadno označeno gostenje **Prim.**: polovínka, četrtínka

ang. *quaver, eight note*

osnóvna melodíja -e -e ž → osnóvna temátska enôta

osnóvna temátska enôta -e -e -e ž pritrkovalski motiv ali skupek pritrkovalskih motivov, ki je izhodišče za nadaljnje oblikovne postopke, na primer pritrkavanje naokoli, krašenje **S**: melódični vzórec, osnóvna melodíja, têmejljna melodíja, vodílni napêv **Prim.**: pritrkoválski vzórec, temátska enôta

ang. *basic thematic unit*

osnóvni pritrkoválski vzórec -ega -ega -rca m ritmično-melodični motiv, ki je izhodišče za nadaljnje oblikovne postopke, na primer pritrkavanje naokoli, krašenje

ang. *basic bell-chiming pattern*

osnóvni rítem -ega -tma m ritem osnovnega pritrkovalskega vzorca

ang. *basic rhythm*

osnóvni tón -ega -a m → udárni tón (1, 2)

osnóvni udárec -ega -rca m → glávni udárec

ós vrtíšča zvéna -í -- -- ž navidezna vodoravna premica, okoli katere niha zvon
ang. *axis line of the swinging bell*

ós zvéna -í -- -- ž → ós járma (1, 2)

oznanjeválna slúžba zvéna -e -e -- ž namen zvonjenja, da se z njim obvešča o delih dneva, o začetku in koncu časovno določenih cerkvenih obredov, o smrti koga, nevarnosti požara **5**: klicárska slúžba zvéna
ang. *announcing function of the bell*

ozvánjati -am nedov., star. → naznánjati

P

padajóči kémbelj -ega -blja m pri zvonu z jarmom na previs kembelj, ki med nihanjem zvana v glavnem miruje, ob njega pa udarja nihajoči zvon s svojim krilom
ang. *falling clapper*

parciálni tón -ega -a m → alikvótni tón

pénkar -ja m nar. → pritrkoválec

pénkati -am nedov., nar. → pritrkávati

pepelnično zvonjénje -ega -a s nekdaj zvonjenje z velikim zvonom opolnoči ob začetku pepelnice, postnega časa
ang. *Ash Wednesday bell-ringing*

performatívna fúnkcija pritrkávánja -e -e -- ž vloga pritrkavanja pri javnem izvajanju, nastopanju pred občinstvom, ki se izvaja brez povezave s cerkvenim obredjem
ang. *performative function of bell-chiming*

performatívnost glásbene prákse -i -- -- ž vloga glasbene dejavnosti, tudi pritrkavanja, pri javnem izvajanju, nastopanju pred občinstvom
ang. *performativity of musical practice*

pésemska predlóga -e -e ž besedilo pesmi, katere ritmično strukturo posnema pritrkovalska viža **Prim.:** instrumentálna predlóga, melódična predlóga, plésna predlóga
ang. *song basis*

pésem zvonôv -smi -- ž ritmično in melodično usklajeni glasovi, zvo-
ki zvonov, ki se jim subjektivno prisoja psihično ugodno razpolože-
nje, veselje

ang. *song of bells*

peščéni modél zvóna -ega -a -- m pri industrijskem ulivanju zvona prvi model zvona,
ki ima zunanjo podobo enako kot končna oblika ulitega zvona

ang. *sanded bell mould*

péti pôjem nedov., v zvezi z *zvón* oddajati ritmično in melodično usklajene glasov-
ve, zvoke, ki se jim subjektivno prisoja psihično ugodno razpoloženje,
veselje Prim.: ječáti, jéknniti, jókati

ang. *to sing*

petíca -e ž → pétka

petka -e ž pritrkovalska viža s petimi glavnimi udarci v tematski enoti **V**: pe-
tíca **S**: nar. fínfar Prim.: desétka, devétka, dvójka, enájstka, ósemka, sédem-
ka, šestka, štírka, trójka

ang. --

petkovo zvonjénje -ega -a s → zvonjénje ob pétkih

pínkati -am nedov., nar. notr. → pritrkávati

písní prenáš -ega -ósa m prenos glasbenega znanja, večšin in repertoarja
iz enega izvajalca glasbe na drugega prek vizualnih, zlasti notnih zapi-
sov Prim.: ústni prenáš

ang. *written transmission*

plášč zvóna -a -- m **1.** tretji zunanji del kalupa zvona, ki se izdelava med uli-
vanjem **2.** → pólje zvóna

ang. *bell mantle*

plát zvóná -í -- ž v zvezi z *blíti*, *udáriti plát zvóná* ena stran krila zvona, kamor udarja
kembelj, kadar se z zvonovi naznanjajo za skupnost neugodni dogodki,
na primer požar, toča

ang. *one side of the bell*

plésati pléšem nedov. → oplétati

plésna predlógá -e -e ž plesna viža, katere glasbeno strukturo v celoti ali
delno posnema pritrkovalska viža Prim.: pésemska predlógá, instrumen-
tálna predlógá, melódična predlógá

ang. *dance basis*

ploščáti kémbelj -ega -blja m kembelj, pri katerem ima steblo v prerezu obliko pravokotnika z majhno širino **Prim.:** klásični kėmbelj, kováni kėmbelj, ósemkótni kėmbelj, pėgíbní kėmbelj

ang. *flat clapper*

pnevmatolóški napís -ega -a m napis na zvonu, ki se nanaša na Svetega Duha, na primer na Planini pri Rakeku, Sveti Duh – 1884: Vsakdanji ljubi kruh podeli nam Sv. Duh **Prim.:** donátorski napís, kristolóški napís, kronográmski napís, marijánski napís, mójstrski napís, predstójniški napís, svetníški napís, svetopísemski napís, trinitárični napís, zarotóvalni napís

ang. *pneumatological inscription*

pobóčje zvoána -a -- s → pólje zvoána

pobráti zvonóve -bêrem -- dov., med prvo in drugo svetovno vojno → odvzėti zvonóve

póčiti -im dov., v zvezi z *zvón* poškodovati se tako, da zlasti na udarnem obroču, krilu in polju nastanejo razpoke

ang. *to break, to crack*

počívati -am nedov. krajši čas med pritrkovalsko vižo ne pritrkavati

ang. *to rest*

podaljšek kémblja -ška -- m spodnji del stebela klásičnega kėmblja pod bético, s katerim se podaljšuje nihajni čas zvona

ang. *extension of the clapper*

Podaljšek kėmblja v zvonu cerkve svetega Kancijana in tovarišev, Mirna Peč.

podaljšeavati zvón z vrvjó -újem --- -- nedov., pog. zvoniti tako, da se z zadrževanjem vrvi v spodnji legi umetno podaljšuje nihajni čas zvona **Prim.:** pog. skrajšeavati zvón z vrvjó, pog. zadrževati zvón z vrvjó

ang. *to extend bell-ringing time with rope retention*

po desét prisl. → v desét

po devét prisl. → v devét

po dvá prisl. → v dvá (1, 2, 3)

po enájst prisl. → v enájst

pognáti zvón -žñem -- dov. s potegom vrvi ali z vklopom električnih naprav povzročiti, da zvon začne nihati, se premikati

ang. *to start the bell*

pogón zvonôv -ôna -- m **1.** začetni premik zvonov iz mirujoče lege in nadaljevanje premikanja **2.** električne naprave za nihanje zvonov

ang. *bell-drive*

pogón zvonôv s kolôsom -ôna -- -- m električni pogón zvonov, pri katerem elektromotor poganja zvon z verigo, jermenom, vrvjo ali jekleno pletenico, in so ti deli napeljeni čez veliko pogonsko kolo, pritrjeno na jarem

ang. *wheel-driven bell drive*

pogón zvonôv z ójnico -ôna -- -- m električni pogón zvonov, pri katerem elektromotor poganja zvon z ojnici podobno ročico, ki je tega povezana z jarmom zvona

ang. *shaft-driven bell drive*

pogón zvonôv z verigo -ôna -- -- m → verížni pogón zvonôv

pogostíti -ím dov. udariti s kembljem na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona med glavnimi in odbijajočimi udarci, s čimer se obogati pritrkovaška viža

ang. *to thicken*

pogostíti za sebój -ím -- -- dov. pritrkavati tako, da udarcu odbijanja sledi udarec gostenja na isti zvon

ang. *to thicken behind*

pogrěbno pritrkávaje -ega -a s izjemno pritrkavanje ob pogrebu pritrkovalca

ang. *funeral bell-chiming*

- pogrébno zvonjénje** -ega -a s zvonjenje z vsemi zvonovi ob nošnji žare, vožnji krste od prostora, v katerem pokojnik počiva, do cerkve, v kateri je navadno maša zadušnica in po njej h grobu
ang. *funeral bell-ringing*
- pojemajóče pritrkávanje** -ega -a s pritrkavanje, pri katerem se glasnost zvoka zmanjšuje **Prim.** naraščajóče pritrkávanje
ang. *descending bell-chiming*
- pokadíti zvonóve** -ím -- dov. z dimom, ki nastane iz žerjavice in kadila, razširiti dim po zvonovih kot znamenje božjega češčenja med obredom posvetitve zvonov
ang. *to incense bells*
- pokopalíšče zvonóv** -a -- s → zbiralíšče zvonóv
- pokrajínsko sréčanje** -ega -a s srečanje pritrkovalcev v kraju z zemljepisno določenega območja, na primer Primorske, na katerem se predstavi pritrkovalske skupine in posamezniki z namenom medsebojnega spodbujanja, izbire skupin za vseslovensko srečanje **Prim.** vsèslovénsko sréčanje
ang. *regional bell-chiming gathering*
- pokropíti zvonóve** -ím -- dov. razpršiti kapljice blagoslovljene vode po zvonovih med obredom posvetitve zvonov
ang. *to sprinkle the bells*
- pólavtomatizírano pritrkávanje** -ega -a s električno pritrkavanje, pri katerem se z igranjem na klaviaturo vzbujajo električna kladiva ali elektromagneti, katerih udarci so računalniško programirani
ang. *semi-automated bell-chiming*
- pólje zvóna** -a -- s nekoliko uleknjen zunanji del zvona nad bokom in pod vratom, kjer je navadno dekoracija, ikonografija, napisi **S:** líce zvóna, plášč zvóna (2), pobóčje zvóna **GL.:** spódnje pólje, zgórnje pólje **Prim.:** bók zvóna, klobúk zvóna, krílo zvóna, króna, ráma, udárni obróč, vrát zvóna
ang. *bell waist*
- polovínka** -e ž notna vrednost, s katero je v notnem zapisu pritrkovalske víže označen leteči zvon **Prim.:** četrtínka, osmínka
ang. *minim, half note*

pólžasti trák -ega -ú m pasu podoben del zvona, na katerem se v presledkih ponavljajo polžu podobne zavite oblike

ang. *snail-like band*

po ósem prisl. → v ósem (1, 2)

po pét prisl. → v pét

popótnica -e ž nekdam z zvonjenjem spremljan odhod duhovnika iz cerkve z namenom duhovno oskrbeti bolnika ali umirajočega

ang. --

popótni zvônček -ega -čka m nekdam majhen kovani zvon, ki ga irski menihi nosijo s seboj pri misijonarski dejavnosti

ang. *handbell, clogga*

poróčni zvón -ega -a m nav. mn. vsak od zvonov, ki zvoni tik pred poročnim obredom

ang. *wedding bells*

po sédem prisl. → v sédem (1, 2)

posrédno izvájanje zvonjénja -ega -a -- s zvonjenje, pri katerem je nihanje zvonov sproženo z vklopom električnih naprav

ang. *indirect bell-ringing*

postavítev zvonôv z višínskimi zamíki -tve -- -- -- -- ž postavítev zvonov drug poleg drugega tako, da so osi jarmov na različnih višinah, pri čemer privzdignjeni zvon s spodnjim robom niha ob boku sosednjega nižje ležečega zvona Prim.: horizontalna postavítev zvonôv, vertikalna postavítev zvonôv (sl. str. 89)

ang. *placement of bells with height spacing*

postránska višína zvóna -e -e -- ž premočrtna poševna razdalja na zunanosti zvona, ki sega od roba klobuka do roba krila

ang. *side height*

posvetítev zvonôv -tve -- ž slovesen obred, s katerim se zvonovi mazilijo, blagoslovijo in s tem sprejmejo za cerkveno rabo 5: blagoslòv zvonôv, blagoslovítev zvonôv

ang. *consecration of bells*

po šést prisl. → v šést (1, 2)

Postavitev zvonov z višinskimi zamiki
v zvoniku cerkve svetega Martina, Šmartno pri Litiji.

poškódba zvóna -e -- ž nastanek razpok na zvonu, odlom dela, s čimer zvon postane glasbeno manj kvaliteten, estetsko okrnjen ali neuporaben

ang. *bell damage*

po štíri prisl. → v štíri

potèg -éga m mehanska sila, ki jo povzroči človek ali naprava, s katero se premakne, premika zvon

ang. *pull of the bell*

potegováti za vrív -újem -- -- nedov. oprijeti vrv in jo vleči navzdol in popuščati, da se premakne navzgor, kar povzroči nihanje zvona

ang. *to pull the rope*

po trí prisl. → v trí (1, 2)

potrkáč -a m nar. → pritrkoválec

potrkávati -am nedov., nar. → pritrkávati

potujoče zvonárstvo -ega -a s od 13. do prve pol. 18. stol. dejavnost ulivanja zvonov, pri kateri zvonarji nimajo stalne delavnice in ulivajo zvonove v krajih, kjer dobijo naročilo

ang. *itinerant bell-founding*

potujoči zvonár -ega -ja m od 13. stol. do prve pol. 18. stol. zvonarski mojster, ki uliva zvonove v kraju, kjer dobi naročilo

ang. *itinerant bell-founder*

poudárek -rka m poudarjena doba v taktu pritrkovalske viže

ang. *accenuation*

poudárjeni udárec v táktu -ega -rca -- -- m udarec, ki ima v tematski enoti večjo jakost

ang. *accentuated strike in a bar*

povrstno zvonjênje -ega -a s nar. primor. → ubráno zvonjênje

pozvdigovánjski zvón -ega -a m veliki zvon, ki zazvoni med delom maše, ko duhovnik dvigne posvečeno hostijo in kelih s posvečenim vinom

ang. *elevatory bell*

pozvánjati -am nedov. z določenim namenom v presledkih zvoniti

ang. *to ring the bells in intervals*

pozvoníti -ím dov. z določenim namenom krajši čas zvoniti

ang. *to ring*

požárno zvonjênje -ega -a s → zvonjênje ob požárih

predlóga -e ž 1. osnovna pritrkovalska viža ali del pritrkovalske viže, na podlagi katere nastajajo variante 2. glasbeno delo iz drugega glasbenega žanra ali umetnostne zvrsti, na podlagi katere nastane pritrkovalska viža **GL.:** instrumentalna predlóga, melódična predlóga, pésemka predlóga, plésna predlóga

ang. *basis*

predstójniški napís -ega -a m napis na zvonu, ki označuje predstojnika cerkve, v kateri je zvon obešen, na primer v Poljanah – 1898: Ob 50-letnici Nj. Sv. cesarja Franca Jožefa I., ob nastopu Antona Bonaventura Jegliča, knezoškofa ljubljanskega, v 25. letu župnikovanja Jerneja Ramoveša **Prim.:** donátorski napís, kristolóški napís, kronográmski napís, mariján-

ski napís, mójstrski napís, pnevmatolóški napís, svetníški napís, svetopísemski napís, trinitárični napís, zarotoválni napís

ang. *prefectural inscription*

pregibni kémbelj -ega -blja m kémbelj, sestavljen iz spodnjega dela pod osjo z betico in zgornjega dela nad osjo s protiutežjo **Prim.:** klásični kémbelj, kováni kémbelj, ósemkótni kémbelj, ploščáti kémbelj

ang. *flexible bell-clapper*

Pregibni kémbelj v zvonu cerkve svetega Danijela, Zgornji Razbor - Slovenj Gradec.

prelítí zvón -lījem -- dov. → pretopítí zvón

premér klobúka -a -- m vodoravna razdalja med točkama na nasprotnih straneh zunanje površine klobuka zvona, merjena skozi središče

ang. *diameter of the bell-shoulder*

premér kríla -a -- m vodoravna razdalja med točkama na nasprotnih straneh na robu krila zvona, merjena skozi središče **S:** premér zvóna

ang. *diameter of the bell lip*

premér zvóna -a -- m → premér kríla

premólkniti -em dov., v zvezi z **zvón 1.** za nekaj časa prenehati zvoniti navadno z mrlíškim zvonom, zlasti med naznanjanjem smrti moškega ali ženske

2. napraviti premor med nihanjem zvona, pri čemer kembelj ne udari na notranjo stran udarnega obroča

ang. *to become silent*

prenôсни звón -ega -a m zvón, ki se prenaša z enega mesta na drugega in ni nameščen v zvoniku

ang. *transportable bell*

presekávati -am nedov., nar. → gostíti

pretopíti zvón -ím -- dov. s taljenjem zvón spremeniti v tekočo zvonovino in jo uporabiti v drug namen, na primer za nove zvonove, topove, druge izdelke **5:** prelíti zvón

ang. *to refound the bell*

prikládati -am nedov., nar. → odbíjati

prilágati -am nedov., nar. → odbíjati

príma -e ž pri zvonovih drugi alikvotni ton, ki je pod udarnim tonom ali nad njim

ang. *prime*

priróbnica -e ž krona zvona brez korenin, navadno oblikovana kot okrogla plošča

ang. *crown without bell canons*

pritrkávanje -a s **1.** ljudska glasbena dejavnost, pri kateri se z udarjanjem kembljev na notranjo udarno točko udarnega obroča ali kladiv na zunanjo stran obroča cerkvenih zvonov izvajajo ritmični obrazci **2.** glasba, ki nastane z udarjanjem kembljev na notranjo udarno točko udarnega obroča ali kladiv na zunanjo stran obroča cerkvenih zvonov, pri čemer so zvonovi mirujoči ali eden izmed njih niha **5:** sinonime glej *pritrkávati* **GL.:** avtomatizirano pritrkávanje, eléctrično letéče pritrkávanje, eléctrično pritrkávanje, eléctrično stojéče pritrkávanje, improvizirano pritrkávanje, naraščajóče pritrkávanje, pogrébno pritrkávanje, pojemajóče pritrkávanje, pritrkávanje letéčih víž, pritrkávanje stojéčih víž, rôčno pritrkávanje, skupínsko pritrkávanje, skúпно pritrkávanje, ubráno pritrkávanje **Prim.:** zvonjénje

ang. *bell-chiming*

pritrkavanje letéčih víž -a -- -- s pritrkavanje, med katerim eden izmed zvonov v zvonilu niha, drugi mirujejo in se na njihov udarni obroč udarja s kembljem ali izjemoma s kladivi **S:** letéče pritrkavanje **Prim.:** pritrkavanje stojéčih víž

ang. *bell-chiming of flying tunes*

pritrkavanje stojéčih víž -a -- -- s pritrkavanje, med katerim zvonovi v zvonilu mirujejo in se na njihov udarni obroč udarja s kemblji ali kladivi **S:** stojéče pritrkavanje, nar. igranje na súho **Prim.:** pritrkavanje letéčih víž

ang. *bell-chiming of stationary tunes*

pritrkávati -am nedov. izvajati ritmične obrazce z udarjanjem kembljev na notranjo udarno točko udarnega obroča ali kladiv na zunanjo stran obroča cerkvenih zvonov, pri čemer so zvonovi mirujoči ali eden izmed njih niha **S:** nar. kor. bítí (bítje), nar. primor. kampiláti (kampilánje), nar. primor. kántkati (kántkanje), nar. primor. kempenjáti (kempenjánje), nar. primor. kéntkati (kéntkanje), nar. primor. klémpati (klémpanje), nar. porab., nar. prekm. klénckati (klénckanje), nar. klénkati (2) (klénkanje), nar. primor. klepetáti (klepetánje), nar. porab. klónckati (klónckanje), nar. porab. klónkati (klónkanje), nar. primor. kompaníрати (kompaníranje), nar. primor. kompanjáti (kompanjánje), nar. primor. kompeláti (kompelánje), nar. notr. língati (línganje), nar. primor. marteláti (martelánje), nar. gor., nar. primor. nabíjati (nabíjanje), nar. primor. natolkávati (natolkávanje), nar. primor. natukáti (natukánje), nar. pénkati (pénkanje), nar. notr. pínkati (pínkanje), nar. potrkávati (potrkávanje), pritrkováti (pritrkovánje), nar. gor. priudárjati (priudárjanje), nar. ben.slov. škampanótati (škampanótanje), nar. ben.slov. škampinjáti (škampinjánje), nar. primor. škentírati (škentíranje), nar. ben.slov. škompanáti (škompanánje), nar. tambírati (tambíranje), nar. tambúрати (tambúranje), nar. primor. ténkľjati (ténkľjanje), nar. rez. tintináti (tintínanje), nar. primor. tólkľjati (tólkľjanje), nar. ben.slov., nar. primor. tónkati (tónkanje), nar. primor. tónkľati (tónkľanje), nar. tránkati (tránkanje), nar. štaj. trijáčiti (trijáčenje), nar. štaj. trjánčiti (trjánčenje), nar. primor. trkljáti (trkljánje), nar. primor. trojánčiti (trojánčenje), nar. gor. túrntónkati (túrntónkanje), nar. štaj. zvoníti v klénk (zvonjénje v klénk) **GL.:** pritrkávati k svétemu večéru, pritrkáva-

ti naokóli, pritrkávati naraščajóče, pritrkávati na svoj zvon, pritrkávati pojemajóče, pritrkávati s kládívi, pritrkávati s taktom, pritrkávati svéto jútro, pritrkávati v naraščajóčem témpu, pritrkávati v pojemajóčem témpu, pritrkávati z úrnimi kládívi, pritrkávati z vzvódi
ang. *to chime*

pritrkávati k svétumu jútru -am --- -- nedov. → pritrkávati svéto jútro

pritrkávati k svétumu večéru -am --- -- nedov. slovesno pritrkávati ob mra-ku na dan pred božičem **Prim.:** zvoníti svéto jútro, pritrkávati svéto jútro
ang. *to chime at dusk on Christmas Eve*

pritrkávati naokóli -am -- nedov. pritrkávati tako, da glavne udarce (takt) v drugih tematskih enotah zaporedno prevzamejo vsi zvonovi
ang. --

pritrkávati naraščajóče -am -- nedov. pritrkávati tako, da glasnost zvokov narašča **Prim.:** pritrkávati pojemajóče
ang. *to chime ascending*

pritrkávati na svoj zvon -am --- -- nedov. pritrkávati tako, da ima vsak zvon svojega pritrkovalca **Prim.:** skupínsko pritrkávanje
ang. *to chime one's own bell*

pritrkávati pojemajóče -am -- nedov. pritrkávati tako, da glasnost zvokov pojema **Prim.:** pritrkávati naraščajóče
ang. *to chime descending*

pritrkávati s kládívi -am --- -- nedov. pritrkávati tako, da se na zunanjo stran udarnega obroča zvona udarja s kládívom
ang. *to chime using hammers*

pritrkávati s taktom -am --- -- nedov. pritrkávati tako, da se glavni udarci izvajajo na en zvon in se udarci odbijanja in gostenja izmenjujejo na preostalih zvonovih
ang. *to chime with the measure*

pritrkávati svéto jútro -am --- -- nedov., nekđaj pritrkávati zgodaj zjutraj, preden se zdani, ob nedeljah in praznikih, na praznik zavetnika župnije **V:** pritrkávati k svétumu jútru **Prim.:** pritrkávati k svétumu večéru, zvoníti svéto jútro

ang. *to chime on Sunday mornings and holy day mornings*

pritrkávati v naraščajočem témpu -am -- -- -- nedov. pritrkavati tako, da se hitrost pritrkavanja veča **Prim.:** pritrkávati v pojemajočem témpu
ang. *to chime in ascending tempo*

pritrkávati v pojemajočem témpu -am -- -- -- nedov. pritrkavati tako, da se hitrost pritrkavanja manjša **Prim.:** pritrkávati v naraščajočem témpu
ang. *to chime in descending tempo*

pritrkávati z úrnimi kládívi -am -- -- -- nedov. pritrkavati tako, da se na zunanjo stran udarnega obroča zvona udarja s kladivom, ki je povezano z urnim mehanizmom
ang. *to chime with clock hammers*

pritrkávati z vzvódi -am -- -- -- nedov. pritrkavati tako, da se s kembljem udarja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona preko verige, vrvi, kola
ang. *to chime using levers*

Pritrkavanje z vzvodi. Zvonik cerkve Marijinega rojstva, Polhov Gradec.

pritrkoválec -lca m pritrkoválka -e ž oseba, ki pritrkava **S:** nar. primor. kempen-jáč, nar. klénkar, nar. gor., nar. primor. nabijálec, nar. pénkar, nar. potrkáč, star. pritrkovátelj, nar. ben.slov. škampanávec, nar. primor. ténkljar, nar. rez. tintinávec, nar. tolkáč (1), nar. ben.slov., nar. primor. tónkač, nar. ben.slov. tónkar, nar. primor. tónklač, nar. trkávec, nar. ben.slov. túkec
ang. *bell-chimer/female bell-chimer*

pritrkoválska delávnica -e -e ž navadno enodnevno srečanje pritrkovalcev pod vodstvom strokovnega vodje z namenom pridobivati praktično znanje pritrkavanja
ang. *bell-chiming workshop*

pritrkoválska glásba -e -e ž glasba, ki nastane med pritrkavanjem z udarjanjem kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona ali s kladivi na zunanjo stran obroča **Prim.:** pritrkávanje (2)

ang. *bell-chiming music*

pritrkoválska melodíja -e -e ž → pritrkoválska víža

pritrkoválska omárica -e -e ž omarica s stikali za električni pogon letečega zvona

ang. *bell-chiming locker*

pritrkoválska skupína -e -e ž skupina pritrkovalcev, vezana na župnijo, ki s pritrkavanjem spremlja cerkvene praznike

ang. *bell-chiming team*

pritrkoválska šóla -e -e ž organizirano, navadno poletno izobraževanje pritrkovalcev, s katerim si pridobijo ali izpopolnijo znanje s področja pritrkavanja in zvonoslovja

ang. *bell-chiming school*

pritrkoválska víža -e -e ž glasbenostrukturna celota, ki jo sestavlja ritmično urejena skupina ponavljajočih se tonov, izvedenih z udarci kembljev ali kladiv na udarne obročje zvonov **V:** víža **S:** napèv, pritrkoválska melodíja, nar. cúg (1), nar. prekm. cúj, nar. dánca, pog. komád, pog. kós, nar. sonáda, nar. špúra, nar. štikeljc, nar. štúk **GL.:** desétka, devétka, dvójka, enájstka, ósemka, pétka, sédemka, šestka, štírka, trójka

ang. *bell-chiming tune*

pritrkoválske ceví -ih -- ž nav. mn. → cévni zvonóvi (1)

pritrkoválski motív -ega -a m najmanjša samostojna glasbena enota pri pritrkavanju

ang. *bell-chiming motive*

pritrkoválski obrázec -ega -zca m → pritrkoválski vzórec

pritrkoválski tečaj -ega -a m organizirana ponavljajoča se predavanja in vaje pod vodstvom strokovnega vodje z namenom pridobivati teoretična in praktična znanja pritrkavanja

ang. *bell-chiming course*

pritrkoválski turnír -ega -ja m → pritrkoválsko tekmovánje

pritrkoválski udárec -ega -rca m udarec s kembljem na notranjo udarno

točko udarnega obroča ali s kladivom na zunanjo stran obroča kot del pritrkovalske viže, na primer glavni udarec, udarec odbijanja

ang. *bell-chiming stroke*

pritrkoválski vzórec -ega -rca m ritmično-melodični motiv pritrkovalske viže **S:** pritrkoválski obrázec, rítmični obrázec, rítmični vzórec **GL.:** osnóvni pritrkoválski vzórec **Prim.:** temátska enóta

ang. *bell-chiming pattern*

pritrkoválsko drúštvo -ega -a s organizirana skupina pritrkovalcev, ki se ukvarja s pritrkavanjem in deluje po društvenih pravilih

ang. *bell-chiming society*

pritrkoválsko kládivo -ega -a s zlasti leseno kladivo, s katerim se udarja na zunanjo stran udarnega obroča zvona

ang. *bell-chiming hammer*

Pritrkavanje s pritrkovalskim kladivom.
Zvonik cerkve svetega Antona, Cerkvenjak.

pritrkoválsko pravílo -ega -a s pravilo, ki določa tehniko pritrkavanja, zlasti pri organiziranih dejavnostih, kot so pritrkovalska srečanja in tekmovanja

ang. *bell-chiming rule*

pritrkoválsko sréčanje -ega -a s javen shod pritrkovalcev ali pritrkovalskih

skupin v kraju, povezanem z župnijo, z namenom izmenjavati pritrkovalske spretnosti, spodbujati pritrkavanje

ang. *bell-chiming gathering*

pritrkoválsko tekmovanje -ega -a s tekmovanje pritrkovalskih skupin in posameznikov, pri katerem pritrkovalske spretnosti ocenjuje strokovna komisija **S**: pritrkoválski turnír

ang. *bell-chiming competition*

pritrkoválstvo -a s pritrkovalsko delovanje, ustvarjanje v materialni in duhovni kulturi, vključno z zgodovino, literaturo, navadami pritrkovalcev

ang. *bell-chiming*

pritrkovátelj -a m star. → pritrkoválec

pritrkováti -újem nedov. → pritrkávati

pritrkujóči zvón -ega -a m zvon, ki miruje in na katerega se na notranjo udarno točko udarnega obroča udarja s kembljem ali s kladivom na zunanjo stran obroča **Prim.**: zvonéči zvón

ang. *chimed bell*

priudárjati -am nedov., nar. gor. → pritrkávati

profil zvóna -a -- m oblika prečnega prereza zvona, v katerem je vidno rebro

ang. *bell profile*

prôsta struktúra pritrkoválske víže -e -e -- -- z gradba pritrkovalske víže, ki se oblikuje neodvisno od ustaljenih pritrkovalskih vzorcev

ang. *free structure of a bell-chiming tune*

prostostojéči zvoník -ega -a m zvonik brez gradbene povezave z arhitekturno celoto cerkve, h kateri sodi in ob kateri stoji **S**: kampaníle, samostójni zvoník **Prim.**: sleménski zvoník, zvoník na préslico

ang. *freestanding bell-tower*

prostoviséči zvón -ega -a m → samostójni zvón

prôšenjski obrázec -ega -zca m ustaljeno besedilo v obliki prošnjih vzklikov, zlasti na polju, tik nad krilom, tik pod klobukom zvona, na primer v Crngrobu – 1861: Treska ino hudiga vremena, reši nas, o Gospod **Prim.**: litaníjski obrázec

ang. *supplication form*

pulsáre -- m (lat.) v srednjem veku današnjemu pritrkavanju podobno srednjeveško igranje na zvonove, pri katerem se nanje udarja s kladivi **Prim.**: nollare

ang. --

R

ráglja -e ž lesena priprava, ki ob vrtenju vretena, povezanega s kladivi, oddaja enakomerno ponavljajoče se rezke glasove, zvoke, v rabi zlasti od velikega četrtka do velike sobote zvečer namesto zvonov **S:** nar. notr. klepêtec, nar. prekm. škrbétanca, nar. prekm. škrbetávka
ang. *rattle*

Raglja v cerkvi svetega Vida, Šentvid pri Stični.

ragljáti -ám nedov. oddajati enakomerno ponavljajoče se rezke glasove, zvoke z ragljo **S:** nar. rez. klotanáti, nar. prekm. škrbétati, nar. prekm. škrbetávkatati
ang. *to rattle*

rájkelj -klja m nar. kol, z zgornjim delom vpet v jarem ali krono, s spodnjim privezan za kembelj, ki med pritrkavanjem olajšuje udarjanje na zvon
ang. --

rájnkeljč -a m nar. → kémbelj

ráma -e ž vrhnji, nekoliko zaobljen del zvona pod krono **Prim.:** bók zvóna, klobúk zvóna, krílo zvóna, króna, pólje zvóna, udárni obróč, vrát zvóna
ang. *shoulder*

rávni klobúk -ega -a m klobuk zvona, katerega spodnja plošča poteka v obliki ravnine
ang. *flat bell-shoulder*

razporedítev korenín -tve -- ž medsebojna razvrstitev korenin v krogu zvona, ki so enakomerno ali neenakomerno razporejene v krogu

GL.: àsimétrična razporedítev korenín, simétrična razporedítev korenín, šestínska razporedítev korenín

ang. *disposition of bell canons*

razpoznávni zvók -ega -a m zvok, ki je nosilec identitete akustične skupnosti v zvočni krajini, zvočnem okolju, na primer zvonjenje, pritrkavanje
ang. *soundmark*

rèbro zvóna -a -- s del prečnega prereza zvona, ki sega od klobuka do roba krila

ang. *rib of the bell*

renesánčni zvón -ega -a m zlasti od druge pol. 16. do srede 17. stol. zvon z napisí, upodobitvami verske in posvetne vsebine, odtisi palmet, medalj **Prim.:** baróčni zvón, gótski zvón

ang. *Renaissance bell*

rígelj -glja m nar. → kémbelj

rítém pritrkávánja -tma -- m skupek različno trajajočih ponavljajočih se udarcev na zvonove med pritrkavanjem

ang. *bell-chiming rhythm*

rítmični obrázec -ega -zca m → pritrkoválski vzórec

rítmični párt -ega -a m del pritrkovalske viže, ki se izvaja na posamezen zvon in z istočasno igro vseh pritrkovalcev soustvarja celostno zvočno podobo

ang. *rhythmical part*

rítmični vzórec -ega -rca m → pritrkoválski vzórec

rób kríla -a -- m skrajni spodnji priostreni del krila zvona

ang. *edge of the bell lip*

ročáj zvóna -a -- m → korenína zvóna

róčni zvónček -ega -čka m zvon majhnih razsežnosti, ki se drži z rokami in zazvoni ob tresenju **Prim.:** mášni zvónček

ang. *handbell*

róčno pritrkávánje -ega -a s pritrkavanje, pri katerem se kembelj drži z rokami in se z njim udarja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona

ang. *manual bell-chiming*

rôčno zvoníti -- -ím nedov. nihati zvon z ročnimi potegi za vrvi, ki je pritrjena na gonilni drog na jarmu **Prim.:** nèposrédno izvájanje zvonjènja
ang. *to ring manually*

Ročno zvonjenje. Cerkev svetega Lovrenca, Matajur, Beneška Slovenija.

S

samostójni zván -ega -a m zvon, nameščen zunaj cerkvenega zvonika, na primer na pokopališčih ali v mrliških vežicah **S:** prostoviseči zván
ang. *single bell*

samostójni zvonár -ega -ja m zvonar, ki si po vajeniški dobi z mojstrskim izpitom pridobi pravico za zvonarsko obrt
ang. *independent bell-founder*

samostójni zvoník -ega -a m → prostostojéči zvoník

sédemka -e ž **1.** pritrkovalska viža s sedmimi glavnimi udarci zlasti v tritakt-
ni tematski enoti **V:** sedmíca **2.** pritrkovalska viža s petimi glavnimi udar-
ci in dvema udarcema odbijanja zlasti v tritaktni tematski enoti **V:** sedmíca
Prim.: desétká, devétká, dvójka, enájstka, ósemka, pětka, šestka, štírka, trójka
ang. --

sedmíca -e ž → sédemka (1, 2)

séktstni zván -ega -a m zvon, ki ima razmerje med udarnim in spodnjim tonom v intervalu velike ali male sekste **Prim.:** dúrovski zván, mólski zván, nónski zván, oktávni zván, séptimni zván

ang. *sixth bell*

séptimni zván -ega -a m zvon, ki ima razmerje med udarnim in spodnjim tonom v intervalu velike ali male septime **Prim.:** dúrovski zván, mólski zván, nónski zván, oktávni zván, séktstni zván

ang. *seventh bell*

sestávljeni pritrkoválski vzórec -ega -ega -rca m vzorec, sestavljen iz tematske enote in njenega preoblikovanja oziroma več tematskih enot **Prim.:** nèsestávljeni pritrkoválski vzórec

ang. *compounded bell-chiming pattern*

signalizácijska fúnkcija pritrkávánja -e -e -- ž namen pritrkávánja, da se z njim obvešča zlasti o začetku in koncu časovno določenih slovesnih cerkvenih obredov

ang. *signaling function of bell-chiming*

signalizácijska fúnkcija zvonjénja -e -e -- ž namen zvonjenja, da se z njim obvešča o delih dneva, zlasti o začetku časovno določenih cerkvenih obredov, o smrti koga, za skupnost pomembnih, v preteklosti tudi neugodnih dogodkih **Prim.:** apotropêjska fúnkcija zvonjénja, glásbena fúnkcija zvonjénja, obrédna fúnkcija zvonjénja

ang. *signaling function of bell-ringing*

silícijev brón -ega bróna m zlitina bakra, cinka in silicija za ulivanje zvonov

ang. *silicon bronze*

simbólni ornámènt -ega -ênta m nav. mn. reliefni lik, na primer križ, zvezdica, v napisih na zvonovih

ang. *symbolic ornament*

simétrična razporedítev korenín -e -tve -- ž razporeditev korenin v kroni zvona, ki je na vse strani enaka, skladna **Prim.:** àsimétrična razporedítev korenín, šestínska razporedítev korenín

ang. *symmetrical disposition of bell canons*

sinestezija zvóka zvonòv -e -- -- ž hkratni doživljaj glasov, zvokov zvonov s sluhom in drugimi čutili, na primer z vidom

ang. *synesthesia of bell sound*

sistém navznóter -a -- m tehnika pritrkavanja naokoli na štiri zvonove, pri kateri srednja dva navadno izmenično počivata

ang. *inward system*

sistém počéz -a -- m tehnika pritrkavanja naokoli na štiri zvonove, pri kateri je viži, ki si izmenjuje glavne udarce, udarce odbijanja in gostenja, dodano gostenje na četrti zvon

ang. --

sistém s táktom naokóli -a -- -- -- m tehnika pritrkavanja, pri katerem glavne udarce (takt) v drugih tematskih enotah prevzamejo drugi zvonovi

ang. --

sistém za avtomatizácijo zvoníka -a - - - - m električne in mehanske naprave s pripadajočimi elektroinstalacijami in programsko opremo za samodejno zvonjenje, pritrkavanje, bitje ure in vrtenje kazalcev na zvoniku

ang. *system for bellfry automatisisation*

Naprave v sistemu za avtomatizácijo zvonov na demonstracijski prikolicí.

skrajševáti zván z vrvjó -újem -- -- -- nedov., pog. zvoniti tako, da se z zadrževanjem vrvi v zgornji legi umetno skrajšuje nihajni čas zvona **Prim.:** pog. zadrževáti zván z vrvjo, pog. podaljševáti zván z vrvjó

ang. *to shorten the bell-ringing with rope retention*

skupínska ígra na zvonôve -e -e -- -- žizvajanje glasbe na zvonove z ustajljeno skupino glasbenikov

ang. *team playing on bells*

skupínsko pritrkavanje -ega -a s pritrkavanje več pritrkovalskih skupin v kraju, vezanem na župnijo, v istem zvoniku v določenem zaporedju na pritrkovalskih srečanjih, tekmovanjih

ang. *team bell-chiming*

skúpno pritrkavanje -ega -a s pritrkavanje več pritrkovalcev hkrati v istem zvoniku

ang. *collective bell-chiming*

sladkórjev čòk -ega čòka m zlasti v drugi pol. 12. stol. velik podolgovat kos sladkorja, po katerega obliki so izdelani najstarejši zvonovi

ang. *sugarloaf*

sleménski zvoník -ega -a m majhen zvonik, ki sega iz najvišjega dela strehe cerkvene ladje **Prim.:** prostostojéči zvoník, zvoník na préslico

ang. *roof turret*

slépi kémbelj -ega -blja m kembelj, ki se pritrdi, namesti k že obstoječemu kemblju **S:** dodáni kémbelj

ang. *additional clapper*

Slepi kembelj v zvonu cerkve
device Marije, Kras, Beneška Slovenija.

snéti zvón snámem -- dov. odstraniti zvon z delov, s katerimi je pritrjen v zvoniku, zlasti z jarma

ang. *to take off the bell*

sobótni delopúst -ega -a m prenehanje dela v soboto popoldne, kar se naznani z zvonjenjem v soboto popoldne navadno ob 15. uri v zimskem času ali ob 16. uri v poletnem času

ang. --

sočasni udarci na zvon -ih -ev -- -- m nav. mn. udarci dveh ali več kembljev na notranjo udarno točko udarnega obroča ali kladiv na zunanjo stran obroča zvona istočasno, zlasti ob koncu pritrkovalskih viž
ang. *simultaneous strikes on the bell*

sonáda -e ž nar. → pritrkoválska víža

sòpritrkoválec -lca m vsak od pritrkovalcev, ki sodeluje pri pritrkavanju
ang. *co-chimer*

sòzvočje -a s → akórd

sòzvonílec -lca m vsak od zvonilcev, ki sodeluje pri zvonjenju
ang. *co-ringer*

spéskani zvon -ega -a m z močnim curkom peska očiščen zvon
ang. *sand-cleaned bell*

spódnja plôšča -e -e ž del klobuka zvona nad vratom in pod zgornjo ploščo klobuka Prim.: zgórnja plôšča
ang. *lower part of the bell-shoulder*

spódnje pólje -ega -a s zunanji del zvona nad bokom in pod zgornjim poljem, kjer so navadno upodobitve, napisi Prim.: vrát zvoána, bók zvoána, zgórnje pólje
ang. *lower part of the bell waist*

spódnji stávek -ega -vka m → bók zvoána

spódnji tón -ega -a m pri zvonovih prvi alikvotni ton, ki je z udarnim tonom v intervalnem razmerju none, oktave, septime ali sekste 5: súbharmónski tón Prim.: udárni tón
ang. *hum tone*

sporèd -éda m → vèněček

srebrni zvon -ega -a m zvon, po ljudskem izročilu ulit z dodatkom srebra
ang. *silver bell*

srednjemáli zvon -ega -a m zvon, ki je v štiriglasnem zvonilu po tonski uglasitvi med drugim in četrtim Prim.: drúgi zvon, máli zvon, srednje-velíki zvon, srédnji zvon, trétji zvon, véliki zvon
ang. *medium-small bell*

srednjevelíki zvon -ega -a m zvon, ki je v štiriglasnem zvonilu po tonski uglasitvi med prvim in tretjim Prim.: drúgi zvon, máli zvon, srednjemáli zvon, srédnji zvon, trétji zvon, véliki zvon
ang. *medium-big bell*

srédnji težnostni systém -ega -ega -a m težnostni systém, pri katerem je debelina udarnega obroča zvona v razmerju s premerom krila od 1 : 13, 5 do 1 : 13, 33 **Prim.:** láhki težnostni systém, težki težnostni systém, súpertěžki težnostni systém

ang. *middle weight system*

srédnji zvón -ega -a m zvón, ki je v triglasnem zvonilu po tonski uglasti vi med prvim in tretjim **Prim.:** drúgi zvón, máli zvón, srédnjemáli zvón, srédnjevélikí zvón, trétji zvón, vélikí zvón

ang. *middle bell*

stálni pritrkoválec -ega -lca m pritrkóvalec, ki svojo dejavnost opravlja redno v kraju, vezanem na župnijo, in ob določeni priložnosti

ang. *permanent bell-chimer*

stěbło kěmblja -a -- s podolgovati del kemblja nad betico, v prerezu na primer z obliko pravokotnika, osmerokotnika

ang. *clapper stem*

stilizírano rastlínje -ega -a s oblikovno spremenjeni rastlinski liki kot pogost motiv, upodobljen zlasti na vratu zvona

ang. *stylised plants*

stojéča melodíja -e -e ž → stojéča víža

stojéča víža -e -e ž pritrkovalska víža, ki nastane tako, da se s kembljem udarja na mirujoče zvonove **S:** stojéča melodíja, nar. (ta) tíha (víža)

ang. *stationary bell-chiming tune*

stojéče pritrkávanje -ega -a s → pritrkávanje stojéčih víž

stojéči zvón -ega -a m zvón, ki med pritrkavanjem miruje, se ne premika **Prim.:** letéči zvón

ang. *stationary bell, hung dead bell*

stópníčasti klobúk -ega -a m klobuk zvona, katerega površina se oblikuje v zaporedju prelomov

ang. *cascading bell-shoulder*

stránska korenína -e -e ž vsaka od navadno dveh korenin na najstarejših zvonovih, ki ju povezuje vmesni lok **Prim.:** krížna korenína

ang. *side bell canon*

stránski udárec -ega -rca m → udárec odbíjanja

struktúra temátske enôte -e -- -- ž razporeditev glasbenostrukturnih elementov, na primer zaporedje in višina tonov, časovno razmerje med toni v tematski enoti

ang. *structure of the thematic unit*

súbharmónski tón -ega -a m → spódnji tón

súpertěžki téžnostni sistém -ega -ega -a m težnostni sistem, pri katerem je debelina udarnega obroča zvona v razmerju s premerom krila od 1 : 12 in manj **Prim.:** láhki téžnostni sistém, srédnji téžnostni sistém, težki téžnostni sistém

ang. *super-heavy weight system*

svetníški napis -ega -a m napis na zvonu, ki se nanaša na svetnike, na primer v Kupljeniku, Bohinjska Bela – 1923: Ti vere, Ljubezni patron, nas varuj, živino in dom /sv. Štefan/ **Prim.:** donátorski napis, kristolóški napis, kronográmski napis, marijánski napis, mójstrski napis, pnevmatolóški napis, predstójniški napis, svetopísemski napis, trinitárični napis, zarotoválni napis

ang. *saintly inscription*

Svetniški napis na zvonu v cerkvi svetega Štefana, Ribnica.

svetopísemski napis -ega -a m napis na zvonu, ki se nanaša na Sveto pismo, na primer v Štepanji vasi, Ljubljana – 1922: Hiše, ognja časnega, duše vaše večnega, reši, dobri nas Gospod, evangelija resnica naj vam kaže pravo pot **Prim.:** donátorski napis, kristolóški napis, kronográmski napis, marijánski napis, mójstrski napis, pnevmatolóški napis, predstójniški napis, svetníški napis, trinitárični napis, zarotoválni napis

ang. *biblical inscription*

Š

šestdéltní takt -ega -a m takt pritrkovalske viže s šestimi udarci kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona **Prim.:** dvódéltní takt, ósemdéltní takt, štíridéltní takt, trídéltní takt

ang. *six-part measure*

šestdóbní takt -ega -a m takt pritrkovalske viže s šestimi osnovnimi metričnimi enotami **Prim.:** dvódóbní takt, ósemdóbní takt, štíridóbní takt, trídóbní takt

ang. *six-beat measure*

šestíca -e ž → šestka (1, 2)

šestínska razporedítev korenín -e -tve -- ž razporedítev korenin v krojni zvona, pri kateri so te v vsakem, na šestine razdeljenem navideznem krogu **Prim.:** àsimétríčna razporedítev korenín, simétríčna razporedítev korenín

ang. *distribution of bell canons in one-sixth*

šestka -e ž **1.** pritrkovalska viža s šestimi glavnimi udarci v tematski enoti **V:** šestíca **2.** pritrkovalska viža s šestimi dobami zlasti v dvotaktni tematski enoti **V:** šestíca **Prim.:** desetka, devétka, dvójka, enájstka, ósemka, pétka, sédemka, štírka, trójka

ang. --

škampanávec -vca m nar. ben. slov. → pritrkoválec

škampanótati -am nedov., nar. ben. slov. → pritrkávati

škampinjáti -ám nedov., nar. ben. slov. → pritrkávati

škentírati -am nedov., nar. primor. → pritrkávati

škléndarca -e ž nar. gor. → mrlíški zván

škompanáti -ám nedov., nar. ben. slov. → pritrkávati

škrbétanca -e ž nar. prekm. → ráglja

škrbétati -am nedov., nar. prekm. → ragljáti

škrbetávka -e ž nar. prekm. → ráglja

škrbetávkatí -am nedov., nar. prekm. → ragljáti

šólski zvonóvi -ih -óv m nav. mn., pog. → miniatúrni zvonóvi

špúra -e ž nar. → pritrkoválska víža

štánga -e ž nar. → kémbelj

števílčna notácija -e -e ž notacija, ki za zapisovanje glasbe uporablja številke
ang. *cipher notation*

števílčni zapís pritrkoválske víže -ega -a -- -- m zapis pritrkovalske víže s števílkami, ki ponazarjajo relativno tonsko víšino in zaporedje zvoka zvonov v pritrkovalski víži

ang. *numbered notation of the tune*

e)	2 2 2, 4 2, 4	1 1 1 1	3, 4 3, 3 3	4 4 3
f)	3, 4 3, 4 3 3	1 1 1 1	2 2 2, 4 2, 4	2 2 4 4
g)	3, 4 3, 4 2, 4 2, 4	1 1 1 1	2 2 3 3	2 2 1 3
h)	2 2 3 3	3, 4 3, 4 2, 4 2, 4	1 1 1 1	1 1 1 1
i)	2 2 2, 4 2, 4	3, 4 3, 4 3 3	1 1 1 1	1 1 1 1
j)	3, 4 3, 4 3 3	2 2 2, 4 2, 4	1 1 1 1	1 1 1 1
k)	3, 4 3, 4 2, 4 2, 4	2 2 3 3	1 1 1 1	1 1 1 1
Vzorci št. 20: (prva sestava vzorcev št. 17)				
a)	1 1	3, 4 2, 4	2 3	2 3
b)	1 1	3, 4 3	2, 4 2, 4	2 4

Števílčni zapís pritrkoválske víže iz knjige Ivana Mercine Slovenski pritrkovelec (1926).

štíh -a m nar. → glávni udárec

štíkeljc -a m nar. → pritrkoválska víža

štíríca -e ž → štírka

štírdélni takt -ega -a m takt pritrkovalske víže s štírimí udarci kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona **Prim.:** dvódélni takt, ósemdélni takt, šéstdélni takt, trídélni takt

ang. *four-part measure*

štíridôbni takt -ega -a m takt pritrkovalske viže s štirimi osnovnimi metričnimi enotami **Prim.:** dvôdôbni takt, šestdôbni takt, štíridôbni takt, trídôbni takt

ang. *four-beat measure*

štíriglásno zvonílo -ega -a s zvonilo, sestavljeno iz štirih zvonov **Prim.:** tríglásno zvonílo

ang. *four-part peal of bells*

štíritáktna temátska enôta -e -e -e ž tematska enota v pritrkovalski viži, ki obsega štiri takte **Prim.:** dvótáktna temátska enôta, ênotáktna temátska enôta

ang. *four-measure thematic unit*

štírivrstni pritrkoválski vzórec -ega -ega -rca m → dvákratno sestávljeni pritrkoválski vzórec

štírka -e ž pritrkovalska viža s štirimi dobami v taktu **V:** štírca **Prim.:** de-sétka, devétka, dvójka, enájstka, ósemka, pétka, sédemka, šestka, trójka
ang. --

štrémfelj -flja m nar. → kémbelj

štrénkelj -klja m nar. → kémbelj

štúdijske zvóčne okolja -ij -- -- ž nav. mn. poglobljeno znanstveno raziskovalno delo o zvočnem okolju s poudarkom na odnosu med zvokom, tudi zvonjenjem, pritrkavanjem, posameznikom in družbo

ang. *soundscape studies*

štúk -a m nar. → pritrkoválska viža

T

(ta) débéli (zvón) (--) -élega (-a) m nar. gor. → véliki zvón

(ta) drôbni (zvón) (--) -ega (-a) m nar. gor. → máli zvón (1)

(ta) glásna (víža) (--) -e (-e) ž nar. → letéča víža

tákt pritrkoválske víže -a -- -- m **1.** glavni udarci, po številu katerih se pritrkovalska viža navadno imenuje **2.** metrična enota v pritrkovalski viži, ki se v notni pisavi loči od drugih taktov s taktnico

ang. **1.** *main stroke of the bell-chiming tune* **2.** *bar of the bell-chiming tune*

tambíрати -am nedov., nar. → pritrkávati

tambúрати -am nedov., nar. → pritrkávati

(ta) tíha (víža) (--)-e (-e) ž nar. → stojéča víža

téhniká pritrkávanja -e -- ž ustaljeno osnovno izvajanje pritrkovalskih viž, ki ga določa način vzbujanja zvoka ali glasbena struktura pritrkovalske viže

ang. *bell-chiming technique*

téhniká sinhronizácije -e -- ž tehnika skupinskega pritrkavanja, pri kateri se z ritmično uskladitvijo posameznih partov pritrkovalske viže ustvari njena celostna zvočna podoba

ang. *interlocking technique*

téhniká s kládívi -e -- -- ž tehnika pritrkavanja, pri kateri se udarja z enim ali več kladivi na zunanjo stran udarnega obroča zvona

ang. *bell-chiming technique using hammers*

téhniká s táktom -e -- -- ž tehnika pritrkavanja, pri kateri se glavni udarci izvajajo na en zvon in se udarci odbijanja in gostenja izmenjujejo s preostalimi zvonovi **Prim.:** króžna izvédba pritrkoválske víže

ang. *technique with the measure*

téhniká zvonjénja -e -- ž ustaljeno osnovno izvajanje zvonjenja, ki ga določa medsebojna razporejenost posameznih tonov ali način nihanja zvonov

ang. *bell-ringing technique*

teló zvoána -éša -- s zunanjščina zvona zlasti glede na površino, funkcionalno pomembne dele, navadno brez krone **S:** trúp zvoána

ang. *bell body*

temátska enôta -e -e ž pritrkovalski motiv ali skupek pritrkovalskih motivov **Gl.:** dvótáktna temátska enôta, ênotáktna temátska enôta, štíritáktna temátska enôta **Prim.:** osnóvna temátska enôta, pritrkoválski vzórec

ang. *thematic unit*

témeljna melodíja -e -e ž → osnóvna temátska enôta

témpo zvonjénja/pritrkávanja -a --/-- m hitrost zvonjenja/pritrkavanja, ki se meri s številom ritmičnih enot na minuto

ang. *tempo of bell-ringing/bell-chiming*

ténkljar -ja m nar. primor. → pritrkoválec

ténkljati -am nedov., nar. primor. → pritrkávati

térca -e ž pri zvonovih tretji alikvotni ton, ki je z udarnim tonom navadno v intervalnem razmerju male ali velike terce

ang. *third*

téstni kémbelj -ega -blja m kembelj, izdelan iz kosa železa v obliki in teži, ki je podobna kovanemu končnemu izdelku **S**: modéljni kémbelj

ang. *test clapper*

téstni zvón -ega -a m zvon, s katerim se preizkušajo nove razvojne oblike zvonov, kembljev, kladiv, avtomatike

ang. *test bell*

téžki téžnostni sistém -ega -ega -a m težnostni sistem, pri katerem je debelina udarnega obroča zvona v razmerju s premerom krila od 1 : 12,8 do 1 : 12,5 **Prim.:** láhki téžnostni sistém, srédnji téžnostni sistém, súpertéžki téžnostni sistém

ang. *heavy weight system*

téžnostni sistém -ega -a m razmerje med debelino udarnega obroča zvona in premerom krila **Gl.:** láhki téžnostni sistém, srédnji téžnostni sistém, súpertéžki téžnostni sistém, téžki téžnostni sistém

ang. *weight system*

tintináti -ám nedov., nar. rez. → pritrkávati

tintinávec -vca m nar. rez. → pritrkoválec

tlákelj -klja m nar. → kémbelj

tólči tákt tólčem -- nedov. udarjati glavne udarce v pritrkovalski víži

ang. *to hit the beat*

tolkáč -a m **1.** nar. → pritrkoválec **2.** nar. → kémbelj

tólkjati -am nedov., nar. primor. → pritrkávati

tónkač -a m nar. ben.slov., nar. primor. → pritrkoválec

tónkar -ja m nar. ben.slov. → pritrkoválec

tónkati -am nedov., nar. ben.slov., nar. primor. → pritrkávati

tónklač -a m nar. primor. → pritrkoválec

tónklati -am nedov., nar. primor. → pritrkávati

tónska uglasítev zvóna -e -tve -- ž naravnost udarnega tona zvona na do-

ločeno tonsko višino in medsebojna uskladitev njegovih alikvotnih tonov **V**: uglasitev zvóna

ang. *tuning of a bell*

tónska višina zvóna -e -e -- ž zvočna lastnost, ki temelji na višini frekvence udarnega tona zvóna

ang. *bell pitch*

tónsko soslédje -ega -a s zaporedje tonov v pritrkovalski viži ali pri zvonjenju

ang. *tone sequence*

tónsko trájanje -ega -a s trajanje tona, ki je pri zvonjenju in pritrkavanju odvisno od časa izzvenevanja zvoka posameznega zvóna

ang. *tone duration*

tránkati -am nedov., nar. → pritrkávati

transkribírati -am dov. in nedov. notno zapisati pritrkovalsko vižo na podlagi zvočnega posnetka

ang. *to transcribe*

transkrípcija -e ž notni zapis pritrkovalske viže na podlagi zvočnega posnetka

ang. *transcription*

trétji zvón -ega -a m zvon, ki je v štiri- ali večglasnem zvonilu po tonski uglasitvi med drugim in četrtim **Prim.:** drúgi zvón, máli zvón, srédnjemáli zvón, srédnjevéliki zvón, srédnji zvón, véliki zvón

ang. *third bell*

trídélna króna -e -e ž krona zvóna iz dveh korenin, ki ju povezuje vmesni lok

ang. *three-part crown*

trídélni tákt -ega -a m tákt pritrkovalske viže s tremi udarci kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča zvóna **Prim.:** dvódélni tákt, ósemdélni tákt, šestdélni tákt, štíridélni tákt

ang. *three-part measure*

trídôbni tákt -ega -a m tákt pritrkovalske viže s tremi osnovnimi metričnimi enotami **Prim.:** dvódôbni tákt, ósemdôbni tákt, šestdôbni tákt, štíridôbni tákt

ang. *three-beat measure*

tríglásno umérjeno zvonjênje -- -ega -a s subrano zvonjenje s tremi zvonovi
ang. *three-part harmonious bell-ringing*

tríglásno zvonílo -ega -a s zvonilo, sestavljeno iz treh zvonov Prim.: štíri-
glásno zvonílo
ang. *three-part peal of bells*

Tríglasno zvonilo v zvoniku cerkve svetega Kancijana, Selo - Breznica.

tríjáčiti -im nedov., nar. štaj. → pritrkávati

tríkratno zvonjênje -ega -a s **1.** zvonjenje zjutraj, navadno ob sedmi uri, sredi dne, navadno ob dvanajsti uri, in zvečer, ko se mrači **2.** zvonjenje, navadno z mrlíškim zvonom, v treh vencih, ki naznanja smrt moškega
Prim.: ênkratno zvonjênje, dvákratno zvonjênje
ang. *threefold bell-ringing*

trínitárični napis -ega -a m napis na zvonu, ki se nanaša na Sveto Trojico, na primer v Komendi – 1882: V božji dom! V božji dom! Semkaj farani hitite, Trojedinega molite Prim.: donátorski napis, kristolóški napis, kronográmski napis, marijánski napis, mójstrski napis, pnevmatolóški napis, predstójniški napis, svetníški napis, svetopísemski napis, zarotoválni napis
ang. *Trinitarian inscription*

trívrstíčni napisni trák -ega -ega -ú m napisni trak v treh ločenih pasovih, zlasti tik pod klobukom ali tik nad krilom
ang. *three-line inscription band*

trjánčiti -im nedov., nar. štaj. → pritrkávati

trkati ob zvón -am -- -- nedov., nar. → udárjati na zvón

trkávec -vca m nar. → pritrkoválec

trkljáti -ám nedov., nar. primor. → pritrkávati

trojánčiti -im nedov., nar. primor. → pritrkávati

trójka -e ž **1.** pritrkovalska viža s tremi glavnimi udarci v tematski enoti

S: nar. drájer **2.** pritrkovalska viža s tremi udarci odbijanja v tematski enoti

S: nar. drájer **Prim.:** desetka, devétka, dvójka, enájstka, ósemka, pétka, sédemka, šestka, štírka

ang. --

trójno vpétje kémblja -ega -a -- s železni mehanizem s trojnim pregibom,

na katerega je z usnjenim pasom pritrjen kembelj **Prim.:** enójno vpétje

kémblja, dvójno vpétje kémblja

ang. *triple linkage of the clapper*

trólina préslica -e -e ž zvonik na preslico s tremi linami

ang. *three-eyed bell gable*

trúp zvóna -a -- m nar. primor. → teló zvóna

túkec -kca m nar. ben.slov. → pritrkoválec

túrntónkati -am nedov., nar. gor. → pritrkávati

túrški zvón -ega -a m nar. → opoldánsko zvonjênje

U

ubírati -am nedov., nar. → gostíti

ubíti zvón -ega -a m neuporaben zvón, poškodovan z razpokami ali odlom-

ljenim delom

ang. *broken bell*

ubráníno pritrkávanje -ega -a s pritrkavanje, pri katerem se udarci s kemb-

ljem ali kladivi ponavljajo v enakih časovnih presledkih **Prim.:** nèubráníno

zvonjênje, ubráníno zvonjênje

ang. *harmonious bell-chiming*

ubrání zvonjénje -ega -a s sočasno zvonjenje več zvonov, ki imajo enak nihajni čas, in se udarci kembljev ponavljajo v enakih časovnih presledkih **S**: enakomérno zvonjénje, umérjeno zvonjénje, nar. primor. povrstno zvonjénje **Prim.:** nèubrání zvonjénje, ubrání pritrkávanje
ang. *harmonious bell-ringing*

udaráló -a s idiofon, katerega zvočno telo zaniha tako, da se nanj udari s predmetom ali roko, na primer zvon
ang. *struck idiophone*

udárec na zvón -rca -- -- m navadno sunkovit, močan trk z betico kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča ali kladiva na zunanjo stran obroča zvona, kar povzroči zvok **V**: udárec ob zvón
ang. *bell strike*

udárec ob zvón -rca -- -- m → udárec na zvón

udárec odbíjanja -rca -- -- m udarec s kembljem na udarno točko na obroču zvona v časovnem presledku za glavnim udarcem kot odgovor nanj **S**: odgôvor, stránski udárec
ang. *response stroke*

udárec s kémbljem -rca -- -- m **1.** sunkovit, močan trk z betico kemblja na notranjo udarno točko na udarnem obroču zvona med pritrkavanjem ali glas, zvok ob takim trku **S**: nar. žvèk, nar. žvák **2.** sunkovit, močan trk z betico kemblja na notranjo udarno točko na udarnem obroču zvona med zvonjenjem ali glas, zvok ob takim trku
ang. *stroke with the clapper*

Udarec s kembljem. Zvonik cerkve Marijinega rojstva, Polhov Gradec.

udárec s kládívom -rca -- -- m navadno sunkovit, močan trk z lesenim ali železnim kládívom na zunanjo udarno točko na obroču zvona, kar povzroči zvok

ang. *stroke with the hammer*

udáríti plát zvoná -im -- -- dov. naznaniti nevarnost, nesrečo z udarjanjem kemblja samo na eno stran krila zvona **Prim.:** býti plát zvoná

ang. *to sound the tocsin*

udárjati na zvón -am -- -- nedov. navadno sunkovito, močno tolči z betico kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča ali z lesenim ali železnim kládívom na zunanjo stran obroča zvona, kar povzroči zvok **S:** nar. trkati ob zvón

ang. *to strike the bell*

udárna tóčka -e -e ž mesto na udarnem obroču v notranjosti ali na zunanjsi zvona, kamor udarja betica kemblja ali se udarja s kládívom **Gl:** nótránja udárna tóčka, zunánja udárna tóčka

ang. *striking-point*

udárni obróč -ega -a m najdebelejši del zvona med bokom in krilom, kamor udarja betica kemblja ali kládivo **V:** obróč **S:** obòd zvóna, udárni vènc **Prim.:** bók zvóna, klobúk zvóna, krílo zvóna, króna, pólje zvóna, ráma, vrát zvóna

ang. *sound-bow, striking rim*

udárni tón -ega -a m **1.** najbolj slišni kratkotrajni ton zvona, ki nastane kot posledica slušne zaznave **S:** nominál, osnóvni tón **Prim.:** spódnji tón **2.** ton, katerega frekvenca je osnova za ime tonske uglasitve posameznega zvona **S:** nominál, osnóvni tón

ang. *strike tone*

udárni vènc -ega -nca m → udárni obróč

udárno kládivo -ega -a s → úrno kládivo

uglasítev zvóna -tve -- ž → tónska uglasítev zvóna

uglasítev zvoníla -tve -- ž določitev intervalnih razmerij udarnih tonov posameznih zvonov glede na izbrano melodično predlogo, na primer Gloria, Parsifal, Te deum **Prim.:** dispozícija zvoníla

ang. *tuning of a peal of bells*

- uglašeni zvon** -ega -a m zvon, pri katerem je s tanjšanjem rebra udarni ton naravnana na določeno tonsko višino in medsebojno usklajen z alikvotnimi toni
ang. *tuned bell*
- uhó kémblja** ušesa -- s odprtina v zgornjem delu kemblja, skozi katero poteka usnjen pas, s katerim je kembelj z vijaki pritrjen v obesilo
ang. *hole of the clapper head*
- uhó króne** ušesa -- s odprtina v vmesnem loku krone
ang. *opening in the intermediate crown arch*
- ulíti zvon** -ega -a m zvon, katerega zvonovina je bila s tehnološkim postopkom iz tekočega agregatnega stanja v kalupu oblikovana v končno obliko zvona **V**: líti zvon, odlíti zvon
ang. *cast bell*
- uliválec zvonôv** -lca -- m zvonarski mojster, ki izdeluje zvonove **S**: zvonolivár
ang. *bell-founder*
- ulívanje zvonôv** -a -- s zlivanje tekoče zvonovine v kalup zvona, s čimer zvon dobi končno obliko **S**: star. zvonolítje
ang. *bell-casting*
- ulívati zvon** -am -- nedov. zlivati tekočo zvonovino v kalup zvona, s čimer zvon dobi končno obliko
ang. *to cast a bell*
- ulovíti kémbelj** -ím -- dov. med pritrkavanjem letečih viž zaustaviti nihanje kemblja z vrvjo ali ga prijete z roko **S**: zadržáti kémbelj
ang. *to catch the clapper*
- umérjeni zvon** -ega -a m zvon, ki ima z drugimi zvonovi v zvonilu usklajen nihajni čas
ang. *harmonised bell*
- umérjeno zvonjénje** -ega -a s → ubráno zvonjénje
- upočasnjeni zvon** -ega -a m zvon, ki ima zaradi dodatne lesene podloge med jarmom in telesom zvona ali zaradi protiuteži nad jarmom podaljšan nihajni čas
ang. *slowed-down bell*
- upodobítev na zvonu** -tve -- -- ž nav. mn. prikaz svetnikov, križanjske skupine, heraldičnih likov, odtisov medalj, plaket, kovancev, rastlinskih listov v reliefu zlasti na sredi polja zvona
ang. *depiction on the bell*

úrni zvón -ega -a m nar. navadno veliki zvon, ki zazvoni uro pred začetkom maše, cerkvenega obreda **Prim.:** opoldánski zvón, jútranji zvón, večérni zvón
ang. *clock bell*

úrno kládivo -ega -a s kladivo, nameščeno ob zunanji strani udarnega obroča zvona, da udarja po njem med bitjem ure ali avtomatiziranim pritrkavanjem **S:** udárno kládivo
ang. *clock hammer*

Urno kladivo v zvoniku cerkve svetega Lovrenca, Gora - Polhov Gradec.

ustáviti zvón -im -- dov. z zadržanjem zvonilne vrvi ali z izklopom električnih naprav povzročiti, da zvon preneha nihati
ang. *to stop a bell*

ustávljanje kémblja -a -- s → lovljénje kémblja

ústni prenòs -ega -ôsa m prenos glasbenega znanja, veččin in repertoarja od enega izvajalca glasbe na drugega brez vizualnih, zlasti notnih zapisov **Prim.:** písni prenòs
ang. *oral transmission*

uśésni kémbelj -ega -blja m kembelj, ki je v zvon obešen z usnjem, napeljanim skozi odprtino v njegovem zgornjem delu in pritrjen v obroču podobnem obesilu
ang. --

utíhniti -em dov., v zvezi z *zvón* prenehati zvoniti zaradi zadržanja zvonilne vrvi ali izklopa električnih naprav
ang. *to shut down*

V

vabíti -im vábim nedov., v zvezi z *zvón* zvoniti uro, četrt ure pred začetkom maš, cerkvenih obredov in s tem izražati možnost udeležbe

ang. *to invite*

variánta víže -e -- ž víža ali del víže, ki se od predloge delno razlikuje

ang. *variant of the tune*

várjeni zvón -ega -a m → zavarjèni zvón

v **desét** prisl., pritrkavati vížo z desetimi glavnimi udarci v šesttaktni tematski enoti **V**: na desét, po desét

ang. --

v **devét** prisl., pritrkavati vížo z devetimi dobami zlasti v tritaktni tematski enoti **V**: na devét, po devét

ang. --

v **dvá** prisl., pritrkavati vížo **1.** z dvema glavnima udarcema v tematski enoti **V**: na dvá, po dvá **2.** z dvema udarcema odbijanja v tematski enoti **V**: na dvá, po dvá **3.** z dvema dobama v taktu **V**: na dvá, po dvá

ang. --

v **dvá vmés** prisl., pritrkavati vížo pri kateri sta med dvema glavnima udarcema v tematski enoti dva odbijajoča udarca **V**: na dvá vmés

ang. --

večérna ávemaríja -e -e ž → ávemaríja, večérno zvonjènje

večérni áve -ega -- m → ávemaríja, večérno zvonjènje

večérnice -ic ž mn., nar., nekđaj popoldansko bogoslužje z branjem psalmov, ki se naznanja z zvonjenjem **Prim.**: zórnice

ang. *vespers*

večérni zvón -ega -a m zvon, ki zazvoni zvečer, ko se mrači **Prim.**: jútranji zvón, opoldánski zvón

ang. *evening bell*

večérno zvonjènje -ega -a s zvonjenje, navadno s tremi zvonovi, ki zvonijo v zaporedju veliki, mali, srednji ob mraku v čast Mariji, z namenom molitve za verne duše v vicah in v čast svetemu Florijanu **V**: zvonjènje zvečer **S**: ávemaríja, večérna ávemaríja, večérni áve, nar. gor. Maríja, nar. prekm. véčna lúč **Prim.**: jútranje zvonjènje, opoldánsko zvonjènje

ang. *evening bell-ringing*

- véčna lúč** -e -í ž nar. prekm. → ávemaríja, večérno zvonjênje
- véčvrstni pritrkoválski vzorec** -ega -ega -rca m pritrkovalski vzorec, ki obsega več ponavljajočih se tematskih enot
ang. *multi-lined bell-chiming pattern*
- véliki zvón** -ega -a m zvon, ki je v večglasnem zvonilu po tonski uglasitvi najnižji in po velikosti največji **S**: nar. gor. (ta) debéli (zvón), nar. gor. vól
Prim.: drúgi zvón, máli zvón, srédnjemáli zvón, srédnjévéliki zvón, srédnji zvón, trétji zvón
ang. *big bell*
- v éna** prisl., pritrkavati vížo z enim udarcem odbijanja v tematski enoti **S**: nar. v èn žvèk
ang. --
- v énajst** prisl., pritrkavati vížo z enajstimi glavnimi udarci zlasti v štiritačni tematski enoti **V**: na énajst, po énajst
ang. --
- v éna vmés** prisl., pritrkavati vížo pri kateri je med dvema glavnima udarcema v tematski enoti en odbijajoči udarec **V**: na éna vmés
ang. --
- vèvec** -nca m vsak od delov trikratnega ali dvakratnega zvonjenja ali enkratno zvonjenje mrliškega zvona ob naznanjanju smrti ali ob zvonjenju pokojniku zjutraj, opoldne in zvečer **S**: nar. cúg (2)
ang. *part of bell-tolling*
- vèncek** -čka m pritrkovalska víža, nastala z združitvijo več pritrkovalskih víž ali njihovih delov **S**: ópus, sporèd
ang. *set of bell-chiming tunes*
- vénkelj** -klja m nar. → kémbelj
- v èn žvèk** prisl., nar. → v éna
- verížni pogòn zvonov** -ega -óna -- m električni pogon zvonov, pri katerem elektromotor poganja verigo, povezano z jarmom zvona **V**: pogòn zvonov z verígo (sl. str. 122)
ang. *chain drive of bells*
- vertikalna postavitev zvonov** -e -tve -- ž postavitev zvonov v zvoniku v navpični smeri eden nad drugim Prim.: horizontalna postavitev zvonov, postavitev zvonov z višinskimi zamíki
ang. *vertical placement of bells*

Verižni pogon z dvojno verigo v zvoniku cerkve svetega Jakoba, Vavta vas.

véz -í ž vsak od ozkih železnih pasov ali navojnih palic na jarmu, s katerim je krona zvona pritrjena nanj

ang. *bond*

vibrácija zvóna -e -- ž → níhanje zvóna (2)

virtuálni tón -ega -a m udarni ton, ki se ne ujema s frekvencami alikvotnih tonov

ang. *virtual tone*

viséti -ím nedov., v zvezi z *zvón* biti pritrjen na jarem s koreninami krone

ang. *to hang*

višína zvóna -e -- ž navpična razdalja od središča premera krila zvona do vrha krone GL.: postránska višína zvóna

ang. *height of a bell*

víža -e ž → pritrkoválska víža

víža z deljénimi vlógami udárcev -e -- -- -- -- ž pritrkoválska víža, pri kateri se udarci s kembljem na posamezen zvon v glasbeni strukturi delijo na glavne udarce, udarce odbijanja in udarce gostenja

ang. *tune with divided roles of strikes*

víža z enakovrédnimi vlógami udárcev -e -- -- -- -- ž pritrkoválska víža, pri kateri imajo udarci s kembljem na posamezen zvon v glasbeni strukturi enako vlogo, niso glavni udarci, udarci odbijanja ali udarci gostenja

ang. *tune with equivalent roles of strikes*

- vmésni lók** -ega -a m usločeni del krone zvona, ki povezuje dve ali več korenin
 ang. *intermediate arch*
- vmésni udárec** -ega -rca m udarec, ki se izvede med drugimi udarci, navedno udarec gostenja
 ang. *intermediate strike*
- vodíltni napèv** -ega -éva m → osnôvna temátska enôta
- vodíltni zvón** -ega -a m → glávni zvón
- vódja pritrkoválcev** -e -- m oseba, ki v pritrkovalski skupini vodi delovnije, na primer skrbi za udeležbo pritrkovalske skupine na srečanjih
 ang. *head of bell-chiming group*
- vòl vòla** m nar. gor. → véliki zvón
- v ósem** prisl., pritrkavati vižo **1.** z osmimi glavnimi udarci v tematski enoti **V:** na ósem, po ósem **2.** z osmimi dobami v tematski enoti **V:** na ósem, po ósem
 ang. --
- v pét** prisl., pritrkavati vižo s petimi glavnimi udarci v tematski enoti **V:** na pét, po pét **S:** nar. v pét žvákov
 ang. --
- v pét žvákov** prisl., nar. → v pét
- vrát zvóna** -ú -- m zgornji del zvona tik pod klobukom in nad zgornjim poljem **S:** zgórnji stávek **Prim.:** bók zvóna, klobúk zvóna, krílo, króna, pólje zvóna, ráma, udárni obróč
 ang. *bell neck*
- vrtíšče kémblja** -a -- s mesto v notranjosti zvona, v katerem je kembelj vrtljivo vpet v obesilo
 ang. *pivot of the clapper*
- vrtíšče zvóna** -a -- s mesto, kjer je zvon z jarmom vpet v ležaja
 ang. *pivot of the bell*
- v sédem** prisl., pritrkavati vižo **1.** s sedmimi glavnimi udarci zlasti v tritaktni tematski enoti **V:** na sédem, po sédem **2.** s petimi glavnimi udarci in dvema udarcema odbijanja v tritaktni tematski enoti **V:** na sédem, po sédem
 ang. --

vsšeslovénsko sréčanje pritrkoválcev -ega -a -- s sréčanje pritrkovalcev iz Slovenije v kraju, vezanem na župnijo, na katerem se predstavijo pritrkovalske skupine in posamezniki, ki so bili izbrani na predhodnih pokrajinskih sréčanjih **Prim.:** pokrajínsko sréčanje

ang. *national bell-chiming gathering*

v šest prisl., pritrkavati vižo **1.** s šestimi glavnimi udarci v tematski enoti **V:** na šest, po šest **2.** s šestimi dobami zlasti v dvotaktni tematski enoti **V:** na šest, po šest

ang. --

v štíri prisl., pritrkavati vižo s štírimi dobami v taktu **V:** na štíri, po štíri

ang. --

v trí prisl., pritrkavati vižo **1.** s tremi glavnimi udarci v tematski enoti **V:** na trí, po trí **2.** s tremi udarci odbijanja v tematski enoti **V:** na trí, po trí

ang. --

Z

zачétnik -a m pritrkovelec z neznanjem pritrkovanja ali z zelo malo tega znanja

ang. *beginner*

zadržáti kémbelj -ím -- dov. → ulovíti kémbelj

zadrževáti zván z vrvjó -újem -- -- -- nedov., pog. zvoniti tako, da se zadrževanjem vrvi v spodnji ali zgornji legi umetno skrajšuje ali podaljšuje nihajni čas zvona **Prim.:** pog. podaljševáti zván z vrvjó, pog. skrajševáti zván z vrvjó

ang. *to detain the bell with the rope*

zakristíjski zvánček -ega -čka m zvonček s trakom, nameščen ob vratih zakristije, ki naznanja začetek maše, verskih obredov ali se z njim zvoni ob zahvalni pesmi **Prim.:** mášni zvánček (sl. str. 125)

ang. *sacristy bell*

zamáknjeni dvójni udárec -ega -ega -rca m udarec, pri katerem se na zvon, na katerem se izvaja gostenje, enkrat odbije

ang. *shifted double strike*

Zakristijski zvonček v cerkvi svete Marjete, Polzela.

zamáknjeno gostênje -ega -a s tehnika pritrkavanja, pri kateri se gostenje izvaja po časovnem presledku dveh dob

ang. *shifted thickening*

zamoríti -ím dov., navadno v zvezi z *vélíki zvón* zlasti po glasnosti prevladati nad drugimi zvonovi in jih s tem narediti manj slišne

ang. *to stamp out*

zaníhati zvón -am -- dov. premakniti zvon iz mirujoče lege zlasti z vklopom naprav na elektromotorni pogon ali s potegom za vrv

ang. *to swing a bell*

zaníhati zvón rôčno -am -- -- dov. premakniti zvon iz mirujoče lege s potegom vrvi

ang. *to swing a bell manually*

zaníhati zvón z eléktromotórjem -am -- -- -- dov. premakniti zvon iz mirujoče lege z vklopom naprav na elektromotorni pogon

ang. *to swing a bell using an electric motor*

zaporédni udarci -ih -ev m nav. mn. udarci, ki si sledijo v časovnih presledkih neposredno eden za drugim

ang. *sequential strikes*

zarotoválni napis -ega -a m napis na zvonu kot prošnja za odvrnitev hudega duha in zlih sil, na primer v Šmartinu pri Kranju – 1885: Glej križ Gospodov, bežite sovražne moči, glej to Srce, katero je ljudi tolikanj ljubilo **Prim.:** donatorski napis, kristolóški napis, kronogramski napis, marijánski napis, mójstrski napis, pnevmatolóški napis, predstójniški napis, svetníški napis, svetopísemski napis, trinitárični napis

ang. *conspirant inscription*

zavarijèni zvón -ega -a m poškodovani zvon, pri katerem so bile z varjenjem zapolnjene razpoke **S:** varjèni zvón

ang. *welded bell*

zavétnik zvóna -a -- m svetnik, izbran za varuha zvona, po katerem zvon nosi ime

ang. *bell patron*

zavézani zvonóvi -ih -óv m nav. mn. mirujoči zvonovi od maše na veliki četrtek do hvalnice Slave pri maši na veliko soboto zvečer

ang. --

zavézati zvonóve -véžem -- dov. med mašo na veliki četrtek zvečer prenehati zvoniti, kar traja do hvalnice Slave pri maši na veliko soboto zvečer **Prim.:** odvézati zvonóve

ang. --

zavíranje zvonóv -a -- s odvzemanje energije med nihanjem zvonov, navadno z elektromotorjem ali elektromagnetno zavoro, z namenom, da se ustavijo

ang. *braking of bells*

zavonítí -ím dov. **1.** zanihati zvonove tako, da kembli udarijo na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona in s tem povzročijo glasen, močen, zveneč zvok **2.** z zvonovi naznaniti dele dneva, začetek maš, verskih obredov, smrt koga, pomembne, v preteklosti tudi neugodne dogodke

ang. *to ring the bells*

zbiralíšče zvonóv -a -- s med prvo svetovno vojno prostor z odloženimi zvonovi, ki so bili proti volji odvzeti župnijskim skupnostim za potrebe vojne industrije, na primer v Zalogu pri Ljubljani **S:** pokopalíšče zvonóv (sl. str. 127)

ang. *bell-collecting place*

Zbirališče zvonov. Hrani Goriški muzej
Kromberk - Nova Gorica, Zgodovinski oddelek.

zgódnje zvonjénje -ega -a s → jútranje zvonjénje

zgórnja plóšča -e -e ž del klobuka zvona nad spodnjo ploščo, iz katerega sega krona s koreninami **Prim.:** spódnja plóšča

ang. *upper part of the bell-shoulder*

zgórnje pólje -ega -a s zunanji del zvona nad spodnjim poljem in pod vratom, kjer je navadno dekoracija, napisi **Prim.:** vrát zvóna, bók zvóna, spódnje pólje

ang. *upper waist of the bell*

zgórnji stávek -ega -vka m → vrát zvóna

zlítina -e ž s taljenjem pridobljena kovina iz dveh ali več kovin ali iz kovin in nekovin **S:** legúra

ang. *alloy*

zobáta skodéla -e -e ž vsak od dveh spodnjih delov zobatih ležajev na nosilnem tramu pri zvonovih, ki nihajo na zobatih tacah

ang. *cogged dish*

zobáta táca -e -e ž vsak od dveh v lesen jarem vgrajenih železnih elementov z zobmi na spodnjem delu, na katerih niha zvon

ang. *cogged foot*

zórnice -íc ž mn., nar., nekdam zgodnje vsakodnevne maše v adventu, ki se nanzanjajo z zvonjenjem **Prim.:** večéernice

ang. *Advent matins*

zunánja sténa zvóna -e -e -- ž zunanja površina zvona brez krone **Prim.:** nótranja sténa zvóna

ang. *outer wall of the bell*

zunánja strán udárnega obróča -e -í -- -- ž najdebelejši del zvona med bokom in krilom, kamor udarja kladivo **Prim.:** nótranja strán udárnega obróča

ang. *outer side of the striking-rim*

zunánja udárna tóčka -e -e -e ž mesto na zunanji strani udarnega obroča zvona, kamor udarja kladivo **Prim.:** nótranja udárna tóčka

ang. *outer striking-point*

zunánji kalúp -ega -a m druga plast kalupa zvona, s katerim se oblikuje zunanost zvona in ga pri ulivanju zvonov združijo z notranjim kalupom **Prim.:** nótranji kalúp

ang. *outer mould*

zunánji zvón -ega -a m vsak od dveh zvonov, ki sta v skupini zvonov na eni strani soseda enemu ali več notranjim zvonovom **Prim.:** nótranji zvón

ang. *outer bell*

zvèn zvèna m lastnost zvoka, na podlagi katerega se ti ločijo med seboj in jo določa delež, jakost in razporeditev alikvotnih tonov **S:** zvóčna bárva

ang. *timbre*

zvenéti -ím nedov., v zvezi z *zvón* oddajati zvok z udarjanjem kemblja na notranjo udarno točko udarnega obroča ali z udarjanjem kladiva na zunanjo stran udarnega obroča zvona

ang. *to sound*

zvléči zvón v zvoník zvléčem -- -- -- dov. med slovesnim obredom z vrvmi in škripci dvigniti novi zvón ali več zvonov v zvoník, pri čemer veliki zvón vlečejo možje, srednjega ženske, malega otroci **Prim.:** dvígniti zvón v zvoník, obésiti zvón

ang. *to lift the bell into the bell-tower*

zvóčna bárva -e -e ž → zvèn

- zvóčna ekologíja** -e -e ž veda, ki raziskuje odnos med ljudmi, okoljem in zvoki **S:** akústična ekologíja, ékoakústika
ang. *acoustic ecology*
- zvóčna identitéta krája** -e -e -- ž prepoznavnost kraja na podlagi njegovih slušno dojemljivih značilnostih, tudi po zvonjenju, pritrkavanju
ang. *sound identity of a place*
- zvóčna krájina** -e -e ž zvočno okolje, kot ga doživlja ali razume posameznik ali skupina ljudi v določenem družbenem in kulturnem kontekstu **S:** akústična krájina **Prim.:** zvóčni prôstor, zvóčno okólje
ang. *soundscape*
- zvóčna kvalitéta zvóna** -e -e -- ž pozitivne lastnosti zvona, ki so odvisne od njegovih med seboj učinkujočih fizikalnih in akustičnih dejavnikov, na primer od sestave zvonovine, tonske uglasitve, obsežnosti okrasja **S:** glasóvna kvalitéta zvóna **Prim.:** zvóčna lastnóšt zvóna
ang. *acoustic quality of a bell*
- zvóčna lastnóšt zvóna** -e -i -- ž lastnost zvona, ki je odvisna od akustičnih dejavnikov, na primer od sestave zvonovine, tonske uglasitve, obsežnosti okrasja **S:** zvóčnost zvóna
ang. *acoustic properties of a bell*
- zvóčna specifíka zvóna** -e -e -- ž posebnosti zvoka posameznega zvona, kar ga loči od zvokov drugih zvonov in je odvisna od tonske višine, jakosti, trajanja, barve zvoka
ang. *acoustic specificity of a bell*
- zvóčni posnétek** -ega -tka m zvok, zapisan na nosilec zvoka kot posamezna enota **S:** zvóčni zapís
ang. *sound recording*
- zvóčni prôstor** -ega -óra m prostor, okolje, v katerem se pojavljajo zvoki, ki jih povzročá narava ali človeška aktivnost **S:** akústični prôstor **Prim.:** zvóčna krájina, zvóčno okólje
ang. *acoustic space*
- zvóčni spékter zvóna** -ega -tra -- m grafična ponazoritev jakosti vseh tonov zvona v odvisnosti od njihovih frekvenc
ang. *sound spectrum of a bell*

- zvóčni vtís** -ega -a m zaznava slušnega dojemanja zvoka v človeški zavesti
ang. *sound impression*
- zvóčni zapís** -ega -a m → zvóčni posnėtek
- zvóčno gradívo** -ega -a s celota zvočnih posnetkov, zbranih po merilih, skladnih z določenim namenom **S**: avditívno gradívo
ang. *sound material*
- zvóčno okólje** -ega -a s skupek zvokov, ki jih v določenem prostoru in času povzroča narava ali človeška aktivnost **S**: akústično okólje **Prim.**: zvóčna krajina, zvóčni prŕstor
ang. *acoustic environment*
- zvóčno ozádje** -ega -a s zvok ali več zvokov, ki časovno sovpadajo s prvim zvočnim pojavom, povzročajo moteče ali ubrane slušne učinke in so v primerjavi z njim manj slišni
ang. *acoustic background*
- zvóčno se ujėmati** -- -- -am nedov., v zvezi z *zvŕn* biti tak, da sta glasnost ali tonska uglasitev posameznih zvonov med seboj usklajeni
ang. *to match acoustically*
- zvóčno simbolíziranje** -ega -a s poustvarjanje določenega občutka, razpoloženja, upodobitve, verovanja, delovanja ali objekta z zvokom, tudi z zvonjenjem, pritrkavanjem
ang. *sound symbolisation*
- zvóčnost zvŕna** -i -- ž → zvŕčna lastnŕst zvŕna
- zvŕčno telŕ** -ega -ėsa s naprava, priprava ali predmet, ki oddaja zvok, tudi zvon
ang. *sounding body*
- zvŕčno valŕvanje** -ega -a s vzdolžno prenašanje energijskega zvočnega toka po zraku
ang. *soundwave*
- zvŕk** -a m zvočno valovanje s frekvencami v slišnem območju človeškega ušesa med približno 20 Hz in 20 000 Hz **Prim.**: zvŕčno valŕvanje
ang. *sound*
- zvŕk zvŕna** -a -- m vzdolžno valovanje energijskega toka v zraku, ki ga povzroči nihanje zvona in se zaznava s sluhom **S**: glás zvŕna
ang. *bell sound*

zvón -a m spodaj odprto in razširjeno votlo kovinsko glasbilo, ki ob udarcih, trkih s kembljem na notranjo udarno točko udarnega obroča ali s kladivom na zunanjo stran obroča oddaja močen, zveneč zvok **GL.**: baročni zvón, benéški zvón, brónasti zvón, cerkvéni zvón, čókasti zvón, delopústni zvón, drúgi zvón, dúrovski zvón, fáрни zvón, glasóvno izstopajúči zvón, glávni zvón, gótski zvón, jekléni zvón, jútranji zvón, kovíčeni pločevínasti zvón, lážni zvón, letéči zvón, máli zvón, mirujúči zvón, mólski zvón, mrlíški zvón, najnížje uglaséni zvón, najvíšje uglaséni zvón, nónski zvón, nótranji zvón, odškodnínski zvón, oktávni zvón, opoldánski zvón, povzdigováňjski zvón, prenósní zvón, pritrkujúči zvón, renesánčni zvón, samostójni zvón, sékstni zvón, séptimni zvón, spéskani zvón, srebíni zvón, srédnjemáli zvón, srédnjevélikí zvón, srédnji zvón, stojéči zvón, téstni zvón, trétji zvón, umérjeni zvón, upočásňjeni zvón, nar. úrni zvón, vélikí zvón, zavarjéni zvón, zunánji zvón, zvonéči zvón, zvón v oblíki čebéljega kóša, zvón zgodovínske vrédnosti, zvón željá, želézni zvón
ang. *bell*

Zvón v zvoníku cerkve svetega Martina, Vrhovo - Radeče.

zvonár -ja m zvonárka -e ž **1.** oseba, ki uliva zvonove **2.** oseba, ki redno zvoni v cerkvene namene ali upravlja električno zvonjenje **5:** zvonílec **Prim.:** cerkôvnik **3.** → gonjáč zvoňa

ang. **1.** *bell-founder* **2.** *bell-ringer*

zvonárna -e ž večja delavnica, v kateri se po predelavi surovin iz njih ulivajo zvonovi **5:** zvonárska delávnica, star. zvonárnica

ang. *bell foundry*

zvonárnica -e ž star. → zvonárna

zvonárska delávnica -e -e ž → zvonárna

zvonárska obrt -e -í ž obrt, ki se ukvarja zlasti z ulivanjem zvonov

ang. *bell founding craft*

zvonárska pravíca -e -e ž v srednjem in novem veku pravica, dovoljenje opravljati zvonarsko obrt

ang. *bell-founding permit*

zvonárski mójster -ega -tra m oseba, ki opravlja zvonarsko obrt in uliva zvonove

ang. *master bell-founder*

zvonársko središče -ega -a s kraj, znan po dolgoletni tradiciji z zvonarsko obrtjo, z ulivanjem zvonov

ang. *bell-founding centre*

zvonárstvo -a s obrtna dejavnost ulivanja zvonov

ang. *bell founding*

zvônček -čka m mali zvon, ki se oprime z rokami in zazvoni ob tresenju

V: zvônčič **Prim.:** mášni zvônček, zakristíjski zvônček

ang. *small bell*

zvônčič -a m → zvônček

zvončkljáti -ám nedov. oddajati kratke, visoke, zveneče glasove, zlasti z zvončki

ang. *to tinkle*

zvônčnica -e ž odprta lina v zvoniku na preslico, kjer je zvon

ang. *bell opening*

zvônec -nca m samostojni zvon majhnih razsežnosti **GL.:** zvóneec na potèg

ang. *bell*

zvô nec na potèg -nca -- -- m navadno samostojno nameščen manjši zvon, ki zazvoni s potegom za vrh **Prim.:** zakristijski zvonec
ang. *manual bell*

zvonéči zván -ega -a m zvon, ki niha in na njegovo notranjo udarno točko udarnega obroča udarja kembelj **Prim.:** pritrkujúči zván
ang. *ringing bell*

zvoníca -e ž pritlični, navadno obokani prostor, z odprtini v stropu za zvonilne vrvi
ang. --

zvoník -a m arhitekturni del cerkve ali njena samostojna enota, v katerem je en ali več zvonov **V:** cerkvéni zvoník **S:** cerkvéni stòlp
ang. *bell tower*

zvoník na préslico -a -- -- m zvonik pri manjši cerkvi s povišano sprednjo pročelno steno in na vrhu z eno ali več lin, v katerih visijo zvonovi **Prim.:** prostostojéči zvoník, sleménski zvoník
ang. *bell gable, bellcote*

Zvonik na préslico. Cerkev
Matere božje Vnebovzete, Šmarje pri Sežani.

zvonilec -lca m oseba, ki redno zvoni v cerkvene namene ali upravlja električno zvonjenje **S:** zvonár (2)

ang. *bell-ringer*

zvonilna vrv -e -í ž vrv, privezana na zvonilni ročaj, s katero se zvon poganja
ang. *bell pull, bell rope*

zvonilni ročaj -ega -a m na jarem pritrjen podolgovat lesen ali železen drog s privezано zvonilno vrvjo, po katerem se prenaša gibanje in s tem povzroči nihanje zvona **S:** zvonilni vòd

ang. *bell-ringing handle*

zvonilni vòd -ega vòda m → zvonilni ročaj

zvonilo -a s skupina treh ali več zvonov v zvoniku cerkve, ki so navadno po tonski uglastitvi in po tehnični povezavi usklajeni v celoto **GL.:** štíriglásno zvonílo, tríglásno zvonílo

ang. *peal of bells*

zvoníšče -a s z obodnimi zidovi in linami omejen prostor v zvoniku, kjer visijo zvonovi

ang. *bell chamber*

zvoníti -ím nedov. **1.** nihati zvonove tako, da kembliji udarjajo na notranjo udarno točko udarnega obroča zvona in s tem povzročajo močne, zveneče glasove, zvoke **2.** z nihanjem zvonov naznanjati dele dneva, zlasti začetek in konec maš, cerkvenih obredov, smrt koga, za skupnost pomembne, v preteklosti tudi neugodne dogodke **S:** nar. klénkati (1) **GL.:** zvoníti ángelovo češčénje, zvoníti ávemaríjo, zvoníti dán, zvoníti delopúst, zvoníti fírkeljč, zvoníti húdo úro, zvoníti jútranjico, zvoníti k máši, zvoníti k umíranju, zvoníti k úram, zvoníti mrlíču, zvoníti ob pétkih, zvoníti pôldne, zvoníti popótnico, zvoníti sédem, zvoníti svéto jútro, zvoníti úro, zvoníti zádno úro, zvoníti za vérne dúše v vích, zvoníti z vsèmi zvonòvi

ang. *to ring*

zvoníti ángelovo češčénje -ím -- -- nedov. z zvonjenjem izkazovati čast Mariji zjutraj, navadno ob sedmi uri, sredi dne, navadno ob dvanajsti uri, in zvečer, ko se mrači

ang. *to ring the Angelus*

zvoníti ávemaríjo -ím -- nedov. zvoniti, navadno s tremi zvonovi, v zaporedju zlasti veliki, mali, srednji, ob mraku v čast Mariji, z namenom moliti za verne duše v vicah in v čast svetemu Florijanu

ang. *to ring Ave Maria*

zvoníti dán -ím -- nedov. zvoniti zgodaj zjutraj, preden se zdani, ob nedeljah in praznikih, na praznik zavetnika župnije **S**: zvoníti jútranjico, zvoníti světo jútro

ang. *to ring the day*

zvoníti delopúst -ím -- nedov. zvoniti prenehanje dela v soboto popoldne ali popoldne pred cerkvenim praznikom ob 15. uri v zimskem času ali ob 16. uri v poletnem času **V**: zvoníti k delopústu

ang. --

zvoníti fírkeljč -ím -- nedov. z zvonjenjem naznanjati četrť ure pred začetkom maše, cerkvenega obreda **Prim.**: zvoníti k máši

ang. --

zvoníti húdo úro -ím -- -- nedov. zvoniti pred močno nevihto, s čimer se opozarja na nevarnost, točo in se po ljudski veri razganjajo nevihtni oblaki **V**: zvoníti k húdi úri, zvoníti ob húdi úri

ang. *to ring against a thunderstorm*

zvoníti jútranjico -ím -- nedov., nekđaj zvoniti zgodaj zjutraj, preden se zdani, ob nedeljah in praznikih, na praznik zavetnika župnije **S**: zvoníti dán, zvoníti světo jútro **Prim.**: pritrkávati k světemu večeru, pritrkávati světo jútro

ang. *to ring morning bells*

zvoníti k delopústu -ím -- -- nedov. → zvoníti delopúst

zvoníti k húdi úri -ím -- -- -- nedov. → zvoníti húdo úro

zvoníti k máši -ím -- -- -- nedov. z zvonjenjem naznanjati mašo, cerkveni obred, navadno uro ali četrť ure pred začetkom

ang. *to ring for mass*

zvoníti k světemu jútru -ím -- -- -- -- nedov. → zvoníti světo jútro

zvoníti k umíranju -ím -- -- -- nedov., nar. zvoniti z mrlíškim zvonom, s katerim se naznanja smrt koga **V**: zvoníti umíranje

ang. *to ring the death knell*

zvoníti k úram -ím -- -- nedov., v samostanih z zvonjenjem, s pozvanjanjem z zvončkom vabiti ob posameznih polnih urah k nočnim molitvam, branju brevirja

ang. *to ring vigils*

zvoníti mrlíča -ím -- nedov., nar. → zvoníti mrlíču

zvoníti mrlíču -ím -- nedov. z zvonjenjem naznanjati smrt koga ali tako spremljati njegov pogreb **V:** nar. zvoníti mrlíča

ang. *to ring the death knell*

zvoníti ob húdi úri -ím -- -- -- nedov. → zvoníti húdo úro

zvoníti ob pétkih -ím -- -- nedov. zvoniti v petek ob treh popoldne v spomin na smrt Jezusa Kristusa

ang. *to ring bells on Fridays*

zvoníti ob pôldne -ím -- -- nedov. → zvoníti pôldne

zvoníti pôldne -ím -- nedov. zvoniti sredi dne, navadno ob dvanajsti uri, nekdam zlasti za varovanje pred turškimi vpadi **V:** zvoníti ob pôldne

ang. *to ring at noon*

zvoníti popótnico -ím -- nedov. zvoniti z vsemi zvonovi ob nošnji žare, vožnji krste od prostora, v katerem pokojnik počiva, do cerkve, v kateri je navadno maša zadušnica, in po njej h grobu

ang. --

zvoníti sédem -ím -- nedov. zvoniti angelovo češčenje zjutraj, navadno ob sedmi uri, nekdam zlasti kot prošnja za odvrnitev kuge

ang. *to ring at seven in the morning*

zvoníti světo jútro -ím -- -- nedov., nekdam zvoniti zgodaj zjutraj, preden se zdaní, ob nedeljah in praznikih, na praznik zavetnika župnije **V:** zvoníti k světemu jútru **S:** zvoníti dán, zvoníti jútranjico **Prim.:** pritrkávati k světemu večéru, pritrkávati světo jútro

ang. *to ring the bells on Sunday mornings and holy day mornings*

zvoníti v klénk -ím -- -- nedov., nar. štaj. → pritrkávati

zvoníti umíranje -ím -- nedov. → zvoníti k umíranju

zvoníti úro -ím -- nedov. zvoniti polno uro pred začetkom maše, cerkvenega obreda in s tem vabiti k udeležbi

ang. *to ring the hour*

zvoníti zádno úro -ím -- -- nedov. **1.** z zvonjenjem mrlíškega zvona naznanjati smrt koga **V:** zvoníti za zádno úro **2.** nekđaj kratek čas zvoniti ob odhodu duhovnika iz cerkve, ko gre duhovno oskrbeti bolnika ali umirajočega

ang. *to ring the last hour*

zvoníti za vérne dúše v vícah -ím -- -- -- -- nedov. zvoniti z vsemi zvonovi prvega novembra po avemariji, s čimer se med molitvijo rožnega venca spominja vernih duš v vica

ang. *to ring for the souls of the faithful in purgatory*

zvoníti za zádno úro -ím -- -- -- -- nedov. → zvoníti zádno úro

zvoníti z vsěmi zvoněvi -ím -- -- -- -- nedov. zvoniti četrt ure pred prazničnimi mašami, ob Slavi na veliki četrtak, ob Slavi na velikonočno vigilijo, ob petju zahvalne pesmi, ob pogrebih, ob drugih za skupnost pomembnih dogodkih

ang. *to ring with all bells*

zvonjěnje -a s **1.** glasba, ki nastane ob udarjanju kembljev na notranjo udarno točko udarnega obroča med nihanjem zvonov **2.** nihanje zvonov, med katerim kemblji udarjajo na notranjo udarno točko udarnega obroča in s tem povzročajo močne, zveneče glasove, zvoke **3.** naznanjanje delov dneva, zlasti začetek in konec maš, cerkvenih obredov, smrti koga, za skupnost pomembnih ali v preteklosti tudi neugodnih dogodkov z nihanjem zvonov **GL.:** avtomatizirano zvonjěnje, bogoslúžno zvonjěnje, depústno zvonjěnje, dvákratno zvonjěnje, ěnkratno zvonjěnje, eléktrično zvonjěnje, elektrónsko zvonjěnje, izrédno zvonjěnje, jútranje zvonjěnje, mrlíško zvonjěnje, něubráno zvonjěnje, opoldánsko zvonjěnje, pepelníčno zvonjěnje, pogrébno zvonjěnje, tríglásno uměrjeno zvonjěnje, tríkratno zvonjěnje (1, 2), ubráno zvonjěnje, večérno zvonjěnje, nar. štaj., nekđaj zvonjěnje ob četrtkih, zvonjěnje ob pétkih, nekđaj zvonjěnje ob požárih, zvonjěnje pred krésom, zvonjěnje pri Slávi, zvonjěnje v část svetemu Florijánu, nekđaj zvonjěnje za odvvrńítev kúge, zvonjěnje za umrńim, zvonjěnje za vérne dúše v vícah, zvonjěnje z vélikim zvónom **Prim.:** pri-trkávanje (1, 2)

ang. *bell-ringing*

zvonjénje ob četrtkih -a --- s nar. štaj., nekđaj zvonjenje četrti dan v tednu zvečer v spomin na zadnjo večerjo

ang. *Thursday bell-ringing*

zvonjénje ob krésu -a --- s → zvonjénje pred krésom

zvonjénje ob pétkih -a --- s zvonjenje z velikim zvonom peti dan v tednu ob treh popoldne v spomin na smrt Jezusa Kristusa **V:** pétkovo zvonjénje

ang. *Friday bell-ringing*

zvonjénje ob požárih -a --- s nekđaj izredno zvonjenje z velikim zvonom za naznanilo požara **V:** požárno zvonjénje

ang. *fire bell-ringing*

zvonjénje opôldne -a -- s → opoldánsko zvonjénje

zvonjénje pred krésom -a --- s nekđaj zvonjenje, s katerim se na predvečer naznanja kres, 24. junij, začetek poletja, prvotno kot prošnja za varovanje pred zlimi silami **V:** zvonjénje ob krésu

ang. *ringing of bells on Bonfire night*

zvonjénje pri Slávi -a --- s zvonjenje z vsemi zvonovi ali kratko trajajoče pritrkavanje med delom maše, ki se začne s hvalnico Slava, na veliki četrtek in na velikonočno vigilijo

ang. --

zvonjénje v část sv. Florijánu -a --- s zadnji del večernega zvonjenja, navadno z velikim zvonom, v část svetemu Florijanu za varstvo pred večnim in časnim ognjem

ang. *bell-ringing in honour of St Florian*

zvonjénje za odvrnítev kúge -a --- s nekđaj zvonjenje angelovega češčenja ob sedmi uri zjutraj z namenom moliti za preprečitev kuge

ang. *bell ringing against plague*

zvonjénje za umřlim -a --- s → mrlíško zvonjénje

zvonjénje za vérne dúše v vícah -a --- s večérno zvonjenje z vsemi zvonovi prvega novembra po avemariji, s katerim se med molitvijo rožnega venca spominja duš v vica

ang. *bell-ringing for the souls of the faithful in purgatory*

zvonjénje zjútraj -a -- s → jútranje zvonjénje

zvonjénje zvečér -a -- s → večérno zvonjénje

- zvonjênje z vélikim zvánom** -a -- -- s zvonjenje zjutraj, navadno ob sedmi uri, sredi dne, navadno ob dvanajsti uri, in zvečer, ko se mrači, ob nedeljah in praznikih zlasti uro pred začetkom maše, ob petkih ob treh popoldne
ang. *bell-ringing using the big bell*
- zvonolítje** -a s star. → ulívanje zvonôv
- zvonolivár** -ja m → uliválec zvonôv
- zvonolivárstvo** -a s dejavnost izdelovanja zvonov
ang. *bell-founding*
- zvonoslôvec** -vca m zvonoslôvka -e ž strokovnjak(inja), ki raziskuje akustične, glasbene, umetnostnozgodovinske in tehnične značilnosti zvonov in zvonjenja **V**: kampanológ
ang. *campanologist*
- zvonoslôvje** -a s veda, ki raziskuje akustične, glasbene, umetnostnozgodovinske in tehnične značilnosti zvonov in zvonjenja **V**: kampanologíja
ang. *campanology*
- zvonôvi** -ôv m mn. → cévni zvonôvi (2)
- zvonovina** -e ž zlitina bakra in kositra za ulivanje bronastih zvonov
ang. *bell metal*
- zvonôvje** -a s skupina kromatično ali diatonično uglasenih zvonov, katerih kladiva so preko mehanizma povezana s klaviaturo, valjem ali elektronsko napravo **S**: kariljón
ang. *carillon*
- zvánska ikonografíja** -e -e ž → ikonografíja na zvonôvih
- zvánsko imé** -ega -na s slastno ime, po katerem se zvon razlikuje od drugega zvona, določeno zlasti z imenom svetnika, kateremu je zvon posvečen
ang. *bell name*
- zvánsko ogródje** -ega -a s leseno ali železno ogródje, na katerem visijo zvonovi
ang. *bell framework*
- zván umétniške vrédnosti** -a -- -- m zvon, ki se mu pripisuje estetska, zlasti glasovna in oblikovna kvaliteta glede na preostale zvonove **Prim.:** zván zgodovínske vrédnosti
ang. *artistic bell*

zvón v obliki čebéljega kôša -a --- -- m zlasti od 9. do 12. stol. bronasti zvon kopaste oblike z nekoliko zaznavnim krilom **Prim.:** zvón v obliki sladkórjevega čoka

ang. *beehive-shaped bell*

zvón v obliki sladkórjevega čoka -a --- -- m → čókasti zvón

zvón zgodovínske vrédnosti -a --- -- m pred letom 1914 zvon redkost, ki se mu glede na razvoj in preostale zvonove pripisujejo pozitivne lastnosti in pomeni značilen primerek določene dobe ali je spomin na neki dogodek, na primer na rojstvo Jožefa II. **S:** histórični zvón **Prim.:** zvón umétniške vrédnosti

ang. *historical bell*

zvón željá -a -- m manjši, navadno prostostoječi zvon, ob pozvomitvi katerega se izrazi želja

ang. *wishing bell*

zvrniti se -em se dov., v zvezi s *kémbelj* iz skoraj mirujočega stanja ob velikem nihaju zvona udariti po notranji strani udarnega obroča, navadno v zvonu z jarmom na previs

ang. *to turn over*

Ž

žalni zvón -ega -a m nar. → mrlíški zvón

žbrénelj -klja m nar. → kémbelj

želézni zvón -ega -a m zvon, ulit iz železa, ki je manj primerna zvonovina kot bron **S:** lítoželézni zvón **Prim.:** brónasti zvón, jekléni zvón

ang. *iron bell*

žlák žláka m nar. → glávni udárec

žnégelj -glja m nar. → kémbelj

žvèk -éka m nar. → udárec s kémbljem (1)

žvák žváka m nar. → udárec s kémbljem (1)

žvénkelj -klja m nar. → kémbelj

Angleško-slovenski slovar

A

- absorption** → absórcpcija
accentuated strike in a bar → poudárjeni udárec v táktu
accentuation → poudárek
accord → akórd
acoustemology → akustemologija
acoustic → akústika
acoustic background → zvóčno ozádje
acoustic community → akústična skúpnost
acoustic ecology → zvóčna ekologija
acoustic environment → zvóčno okólje
acoustic properties of a bell → zvóčna lastnóst zvóna
acoustic quality of a bell → zvóčna kvalitéta zvóna
acoustic space → zvóčni próstor
acoustic specificity of a bell → zvóčna specífika zvóna
activity of bell expert → kolavdátorstvo
activity of bell inspector → kolavdátorstvo
additional clapper → slépi kémbelj
Advent matins → zórnice
alloy → zlítina
altar bell → mášni zvónček
angel's head → ángelska gláva
Angelus → ángelovo češčénje
to announce → naznánjati
announcing function of the bell → oznanjeválna slúžba zvóna
to anoint bells → mazíli zvonôve
anonymous bellfounder → anonímni zvonár
apotropaic function of bell-ringing → apotropêjska fúnkcija zvonjénja
artistic bell → zvón umétniške vrédnosti
ascending bell-chiming → naraščájóče pritrkávánje
Ash Wednesday bell-ringing → pepelníčno zvonjénje
asymmetrical layout of bell canons → ásimétrična razporedítev korenín
automatic bell-chiming → avtomatizírano pritrkávánje

automatic bell-ringing → avtomatizirano zvonjenje
automatisation of bell-chiming → avtomatizacija pritrkavanja
automatisation of bell-ringing → avtomatizacija zvonjenja
Ave Maria → ávemarija
axis line of the swinging bell → ós vrtišča zvóna

B

bam → bám
bar of the bell-chiming tune → tákt pritrkoválske víže (2)
Baroque bell → baróčni zvón
basis → predlóga
basic bell-chiming pattern → osnôvni pritrkoválski vzórec
basic rhythm → osnôvni rítem
basic thematic unit → osnôvna temátska enôta
bearing of the yoke axle → ležíšče osí járma
to become silent → premôlkniti
beehive-shaped bell → zvón v oblíki čebéljega kôša
beginner → začétnik
belfry opening → lína zvoníka
bell → zvón, zvô nec
bell bearing → ležíšče zvóna
bell body → teló zvóna
bell canon → korenína zvóna
bell-casting → ulívanje zvonôv
bell-casting place → kràj ulívanja
bell chamber → zvoníšče
bell-chimer → pritrkoválec
bell-chiming → pritrkávanje, pritrkoválstvo
bell-chiming competition → pritrkoválsko tekmová nje
bell-chiming course → pritrkoválski tečaj
bell-chiming features specific to a local area → lokálna posébnost pritrkáv anja
bell-chiming gathering → pritrkoválsko sréčanje
bell-chiming hammer → pritrkoválsko kládivo

- bell-chiming locker** → pritrkoválska omárica
bell-chiming motive → pritrkoválski motív
bell-chiming music → pritrkoválska glásba
bell-chiming of flying tunes → pritrkávaje letéčih víž
bell-chiming of stationary tunes → pritrkávaje stojéčih víž
bell-chiming pattern → pritrkoválski vzórec
bell-chiming rhythm → rítem pritrkávajja
bell-chiming rule → pritrkoválsko pravílo
bell-chiming school → pritrkoválska šóla
bell-chiming society → pritrkoválsko drúštvo
bell-chiming stroke → pritrkoválski udárec
bell-chiming team → pritrkoválska skupína
bell-chiming technique → téhnika pritrkávajja
bell-chiming technique using hammers → téhnika s kládivi
bell-chiming tune → pritrkoválska víža
bell-chiming workshop → pritrkoválska delávnicja
bell-collecting place → zbiralíšče zvonôv
bell construction → konstrúkcija zvonja
bellcote → zvoník na préslico
bell damage → poškódba zvonja
bell-drive → pogòn zvonôv (1, 2)
bell echo → odmévajje zvonja
bell expert → kolavdátor
bell flank → bók zvonja
bell-founder → livár, uliválec zvonôv, zvonár (1)
bell-founding → zvonárstvo, zvonolivárstvo
bell-founding centre → zvonársko središče
bell-founding craft → zvonárska obrt
bell-founding permit → zvonárska pravíca
bell-foundry → zvonárna, livárna
bell framework → zvonísko ogródje
bell gable → zvoník na préslico
bell iconography → ikonografíja na zvonôvih

- bell inscription** → napis na zvonu
bell inspector → kolavdátor
bell installer → montér zvonôv
bell lip → krílo zvóna
bell mantle → plášč zvóna
bell metal → zvonovina
bell mould → kalúp zvóna
bell name → zvónsko imé
bell neck → vrat zvóna
bell opening → zvônčnica
bell ornaments → okrásje na zvonôvih
bell patron → zavétnik zvóna
bell pitch → tónska višina zvóna
bell profile → profil zvóna
bell pull → zvonílna vrév
bell rope → zvonílna vrév
bell-ringer → zvonár (2), zvonílec, gonjáč zvóna
bell-ringing → zvonjênje
bell-ringing against plague → zvonjênje za odvrnítev kúge
bell-ringing for the souls of the faithful in purgatory → zvonjênje za vérne dúše v vícáh
bell-ringing handle → zvonílni ročáj
bell-ringing in honour of St Florian → zvonjênje v část sv. Florijánu
bell-ringing technique → téhnika zvonjênja
bell-ringing using the big bell → zvonjênje z vélikim zvónom
bell-shoulder → klobúk zvóna
bell sound → glás zvóna, zvók zvóna
bell strike → udárec na zvón
bell tower → zvoník
bell-tower construction → konstrúkcija zvoníka
bell truss → nosílni trám zvóna
bell waist → pólje zvóna
belt drive of bells → jerménski pogòn zvonôv

biblical inscription → svetopísemski napís

big bell → véliki zvon

bim → bím

bim bam bom → bím bám bóm

bom → bóm

bond → véz

to boom → bučáti (1, 2)

braking of bells → zavíranje zvonôv

to break → počíti, ubíti se

broken bell → ubíti zvon

broken yoke → járem na prevís

bronze → bròn

to bronze → bronsírati zvon

bronze bell → brônasti zvon

C

to call to mass → klícáti

to call to service → klícáti

campanologist → zvonoslôvec, kampanológ

campanology → zvonoslôvje, kampanologíja

canonical hour → kanónična úra

carillon → zvonôvje

cascading bell-shoulder → stopníčasti klobúk

to cast a bell → ulívati zvon

cast bell → ulíti zvon

casting → lív, livárstvo

casting permission → livárska pravica

casting pit → livárska jáma

casting workroom → livárska delávnica

castle bell → grájski zvon

cast statue → líta plástika

to catch the clapper → ulovíti kémbeľ

chain drive of bells → verížni pogòn zvonôv

- to chime** → pritrkávati
to chime ascending → pritrkávati naraščajóče
to chime at dusk on Christmas Eve → pritrkávati k svétému večéru
chimed bell → pritrkujóči zván
to chime descending → pritrkávati pojemajóče
to chime full hours → býti pôlne úre
to chime in ascending tempo → pritrkávati v naraščajóčem témpu
to chime in descending tempo → pritrkávati v pojemajóčem témpu
to chime one's own bell → pritrkávati na svoj zván
to chime on Sunday and holy day mornings → pritrkávati svéto jútro
to chime quater-hour → býti na četrt úre
chimes → cévni zvonóvi (1, 2)
to chime using hammers → pritrkávati s kládívi
to chime using levers → pritrkávati z zzvódi
to chime with clock hammers → pritrkávati z úrními kládívi
to chime with the measure → pritrkávati s táktom
to chip off → odkrhati se
christogram → kristográm
Christological inscription → kristolóški napís
chromatically tuned bells → kromátíčno uglašéni zvonóvi
chronogram → kronogramski napís
church bell → cerkvéni zván (2)
church festival → cerkvéni práznik
church music → cerkvéna glásba
cipher notation → števílčna notácija
circular performance of chiming tune → króžna izvédba pritrkoválske víže
clapper → kémbelj
clapper axle → ós kémblja
clapper ball → betíca kémblja
clapper-catching → lovljénje kémblja
clapper stem → stéblo kémblja
classic bell-clapper → klásični kémbelj
clock bell → úrni zván

clock-chiming → bítje úre
clock hammer → úrno kládivo
clogga → popótni zvôňček
co-chimer → sôpritrkoválec
cogged dish → zobáta skodéla
cogged foot → zobáta táca
collective bell-chiming → skúpno pritrkávanje
compensation bell → odškodnínski zvón
compounded bell-chiming pattern → sestávljeni pritrkoválski vzórec
to confiscate bells → odvzétí zvonôve
consecration of bells → posvetítev zvonôv
conspirant inscription → zarotoválni napís
construction of the peal of bells → konštrúkcija zvoníla
construction of the striking rim → konštrúkcija udárnega obróča
co-ringer → sôzvonílec
to crack → pócíti
crank → gonílni dróg
crossed bell canon → križna korenína
crotchet → četrtínka
crown → króna
crown staple → obesílo
crown staple with double bend → obesílo z dvójnim pregílbom
crown staple with single bend → obesílo z enójnim pregílbom
crown without bell canons → priróbnica
crucifixion group → križanjska skupína
cultural anthropology → kultúrna antropologíja
cylindrical neck → cilíndrični vrát
cymbalum → címbale

D

to dance → oplétati
dance basis → plésna predlôga
death knell → mrlíško zvonjénje

decoration line on the bell rim → obódna okrásna črta
decorative ring → okrásni obróč
depiction on the bell → upodobítev na zvónu
descending bell-chiming → pojemajóče pritrkávanje
to detain the bell with the rope → zadrževáti zvón z vrvjó
diameter of the bell lip → premér kríla
diameter of the bell-shoulder → premér klobúka
digital notation of the bell-chiming tune → digitálni nótni zapís víže
direct bell-ringing → neposredno izvájanje zvonjénja
disposition of bell canons → razporedítev korenín
disposition of the peal of bells → dispozícija zvoníla
distribution of bell canons in one-sixth → šestínska razporedítev korenín
divided thickening → deljéno gosténje
donor's inscription → donátorski napís
Doppler effect → Dópplerjev pojáv
double-composed bell-chiming pattern → dvákratno sestávljeni pritrkoválski vzórec
double-measure thematic unit → dvótáktna temátska enóta
double tolling → dvákratno zvonjénje
to drone → brnéti
dual linkage of the clapper → dvójno vpétje kémblja
duple bar → dvódôbni tákt
dynamics of bell-chiming → dinámika pritrkávánja

E

echo → odpèv
edge of the bell lip → rób kríla
eight-beat measure → ósemdôbni tákt
eight note → osmínka
eight-part measure → ósemdélni tákt
electric bell-chiming → eléktrično pritrkávanje
electric bell-chiming of flying tunes → eléktrično letéče pritrkávanje
electric bell-chiming of stationary tunes → eléktrično stojéče pritrkávanje

electric bell-ringing → eléktrično zvonjênje
electric hammer → eléktrično kládivo
electric propulsion of bells → eléktromotórni pogòn zvonôv
to electrify bells → elektrificírati zvonôve
electronic bell-ringing → elektrónsko zvonjênje
elevatory bell → povzdigovánjski zvón
emphatic bell sound → glasôvno izstopajóci zvón
equivalent strike → enakovrédni udárec
ethnomusicologist → étnomuzikológ
ethnomusicology → étnomuzikológija
evening bell → večérni zvón
evening bell-ringing → večérno zvonjênje
exceptional bell-ringing → izrédno zvonjênje
to extend bell-ringing time with rope retention → podaljševáti zvón z vrvjó
extension of the clapper → podáljšek kémblja

F

falling clapper → padajóci kémbelj
false bell → lážni zvón
fifth → kvínta
figural decoration → figurálni okrások
female bell-chimer → pritrkoválka
to finish ringing → odzvoníti
fire bell-ringing → zvonjênje ob požárih
flat bell-shoulder → rávni klobúk
flat clapper → ploščáti kémbelj
flexible bell-clapper → pregíbní kémbelj
flying bell → letéci zvón
flying clapper → letéci kémbelj
flying tune → letéča víza
folk instrument → ljúdsko glásbilo
folk music → ljúdska glásba
folk musician → ljúdski glásbeni izvájalec

foot bell-ringing → nôžno zvonjênje
forged broken yoke → kovíčeni járem na prevís
forged clapper → kováni kémbelj
forged tin bell → kovíčeni pločevínasti zván
foundry → livárstvo
four-beat measure → štíridôbni tákt
four-measure thematic unit → štíritáktna temátska enôta
four-part measure → štíridéltni tákt
four-part peal of bells → štíriglásno zvonílo
freestanding bell-tower → prostostojéči zvoník
free structure of a bell-chiming tune → prôsta struktúra pritrkoválske víže
Friday bell-ringing → zvonjênje ob pětkih
funeral bell-chiming → pogrêbno pritrkávanje
funeral bell-ringing → pogrêbno zvonjênje

G

godfather of bells → bóter zvonôv
Gothic bell → gótski zván
Gothic majuscule → gótska majúskula
Gothic minuscule → gótska minúskula
gradual dying-out of the sound of a bell → izzvenévanje zvóka zvoná
to groan → ječáti, jékni

H

half note → polovínka
hammer → kládivo
handbell → popótni zvônček, rôčni zvônček
to hang → viséti
to hang the bell → obésiti zván (2)
harmonic peal of bells → harmónično zvonílo
harmonic tuning → harmónična uglasítev zvoníla
harmonious bell-chiming → ubráno pritrkávanje
harmonious bell-ringing → ubráno zvonjênje
harmonised bell → umérjeni zván

head of bell-chiming group → vódja pritrkoválcev
head of clapper → betíca kémblja
hearing protection device → glúšnik
heavy weight system → težki težnostni systém
height of a bell → višina zvóna
highest tone of a peal of bells → najvišji tón zvoníla
highest-tuned bell → najvišje uglašèni zvón
historical bell → zvón zgodovínske vrédnosti
to hit the beat → tólči tákt
to hoist the bell to the belfry → dvígniti zvón v zvoník
hole of the clapper head → uhó kémblja
home of religion → domovánje vére
horizontal placement of bells → horizontálna postavítev zvonôv
hum tone → spódnji tón
hung dead bell → stojéči zvón

I

identity bearer → nosílec identitète
idiophone → idiofón
I flew from the fire → iz ôgnja sem pritékel
to imitate → imitírati
improvised bell-chiming → improvizírano pritrkávánje
to incense bells → pokadíti zvonôve
independent bell-founder → samostójni zvonár
indirect bell-ringing → posrédno izvájánje zvonjènja
inner bell → nótranji zvón
inner core → nótranja sténa zvóna
inner mould → nótranji kalúp
inner side of the bell rim → notránja strán udárnega obróča
inner striking-point → nótranja udárna tóčka
inscription band → napísni trák
inside of the bell → nótranjost zvóna
instrumental basis → instrumentálna predlôga
instrumental folk music → ljúdska instrumentálna glásba

intensity of bell sound → jákost zvóka zvóna
interlocking technique → téhniká sinhronizácije
intermediate arch → vmésni lók
intermediate strike → vmésni udárec
interval → intervál
to invite → vabíti
inward system → systém navznóter
iron bell → želézni zvón
itinerant bell-founder → potujóči zvonár
itinerant bell-founding → potujóče zvonárstvo

J

to jingle → cingljáti

K

keyboard → klaviatúra

L

to lift the bell into the bell-tower → zvléči zvón v zvoník
light weight system → láhki téžnostni systém
linear drive of bells → lineárni pogòn zvonôv
linear motor → lineárni motór
lion's head → lěvja gláva
litany form → litaníjski obrázec
liturgical bell-ringing → bogoslúžno zvonjěnje
liturgical use of bells → litúrgičná rába zvonôv
local bell-chimer → lokální pritrkoválec
loudness of the bell sound → glásnost zvóka zvóna
lower part of the bell-shoulder → spódnja plóšča
lower part of the bell waist → spódnje pólje
lowest tone of a peal of bells → nájnížji tón zvoníla
lowest-tuned bell → nájnížje uglašěni zvón

M

- main bell** → glávni zvon
- main strike** → glávni udárec
- main stroke of the bell-chiming tune** → tákt pritrkoválske víže (1)
- major third bell** → dúrovski zvon
- manual bell** → zvonec na potèg
- manual bell-chiming** → rôčno pritrkávanje
- Marian inscription** → marijánski napís
- mass bell-ringing** → mášno zvonjènje
- master bell-founder** → zvonárski mójster
- master's inscription** → mójstrski napís
- master's monogram** → mójstrski monogram
- master's monogram sign** → mójstrski monogramski znak
- master's sign** → mójstrski znak
- to match acoustically** → zvôčno se ujémati
- medium-big bell** → srédnjevéliki zvon
- medium-small bell** → srédnjemáli zvon
- melodic clock-chiming** → melódično bítje úre
- melodic basis** → melódična predlôga
- melodic peal of bells** → melódično zvonílo
- melodic tuning** → melódična uglasítev zvoníla
- metal fitting of yoke** → jármov okòv
- metre** → métrum
- middle bell** → srédnji zvon
- middle weight system** → srédnji téžnostni systém
- miniature bells** → miniatúrni zvonôvi
- minim** → polovínka
- minor bell** → mólski zvon
- missionary bell** → misijónski zvon
- mixed tuning of a peal of bells** → méšana uglasítev zvoníla
- monogram letter** → monogramska čřka
- morning bell** → jútranji zvon
- morning bell-ringing** → jútranje zvonjènje, jútranjica

multi-lined bell-chiming pattern → večvrstni pritrkoválski vzorec
musical acoustics → glásbena akústika
musical anthropology → antropologija glásbe
musical expressiveness → glásbena ekspresívnost
musical function of bell-ringing/bell-chiming → glásbena fúnkcija zvonjénja/pritrkávanja
musical structure of a tune → glásbena struktúra víže
music folkloristics → glásbena folklorístika

N

national bell-chiming gathering → vsèslovénsko sréčanje pritrkoválcev
natural position of the clapper → narávna léga kémblja
natural strike of the clapper → narávni udárec kémblja
ninth bell → nónski zvón
noon bell → opoldánski zvón
noon bell-ringing → opoldánsko zvonjénje
to notate → notografírati
notation → notácija, nótni zapís
notation symbol → notacjjski znák
numbered notation of the tune → števílčni zapís víže

O

octagonal clapper → ósemkótni kémbelj
octave → oktáva
octave bell → oktávni zvón
one side of the bell → plát zvóna
opening in the intermediate crown arch → uhó króne
oral transmission → ústni prenòs
to order bell-ringing → naročíti zvonjénje
ornament → okrásek
to ornament the tune → okrasíti vížo
oscillatory time → nihájni čas

outer bell → lážni zvon, zunánji zvon
outer mould → zunánji kalúp
outer side of the striking-rim → zunánja strán udárnega obróča
outer striking-point → zunánja udárna tóčka
outer wall of the bell → zunánja sténa zvóna
overtone → alikvótni tón

P

parish bell → fárnji zvon
part of bell-tolling → vè nec
passing bell → návček, mrlíški zvon
peal of bells → zvonilo
performative function of bell-chiming → performatívna fúnkcija pritrkávania
performativity of musical practice → performatívno st z glásbene prák se
permanent bell-chimer → stálni pritrkoválec
pivot of the bell → vrtíšče zvóna
pivot of the clapper → vrtíšče kémblja
placement of bells with height spacing → postavítev zvonôv z višínskimi zamíki
to play bells from a keyboard → igráti na zvonôve s klaviatúro
playing on bells → ígra na zvonôve
to play on bells with hammers → igráti na zvonôve s kládívi
pneumatological inscription → pnevmatolóški napís
prayer form → molítveni obrázec
prayer of blessing → blagoslôvna molítev
prefectural inscription → predstójniški napís
prime → príma
pull of the bell → potèg
to pull the rope → potegováti za vr v

Q

quarter note → četrtínka
quaver → osmínka

R**rattle** → ráglja**to rattle** → drdráti, ragljáti**refund the bell** → pretopíti zván**regional bell-chiming gathering** → pokrajínsko sréčanje**remote control of bell ringing** → daljínsko uprávľvanje zvonjénja**Renaissance bell** → renesánčni zván**to respond** → odbíjati, odzvánjati**response stroke** → udárec odbíjanja**to rest** → počívati**reverberation time** → odmévni čas**rhythmical part** → rítmični párt**rib of the bell** → rêbro zvána**to ring** → pozvoníti, zvoníti**to ring against a thunderstorm** → zvoníti húdo úro**to ring a passing bell** → cimbelíkati**to ring at noon** → zvoníti pôldne**to ring at seven in the morning** → zvoníti sédem**to ring Ave Maria** → zvoníti ávemarijo**to ring bells on Fridays** → zvoníti ob pétkih**to ring for mass** → zvoníti k máši**to ring for the souls of the faithful in purgatory** → zvoníti za vérne dúše v vícah**ringing bell** → zvonéči zván**ringing of bells on Bonfire night** → zvonjênje pred krésom**to ring manually** → rôčno zvoníti**to ring morning bells** → zvoníti jútranjico**to ring on Sunday mornings and holy day mornings** → zvoníti svéto jútro**to ring the alarm bell** → býti plát zvoná**to ring the Angelus** → zvoníti ángelovo češčênje**to ring the bells** → zazvoníti, zvoníti**to ring the bells in intervals** → pozvánjati**to ring the day** → zvoníti dán**to ring the death knell** → zvoníti mrlíču, zvoníti k umíranju

to ring the hour → zvoníti úro
to ring the last hour → zvoníti zádno úro
to ring vigils → zvoníti k úram
to ring with all bells → zvoníti z vsèmi zvonòvi
ritual function of bell-ringing/bell-chiming → obrédna fúnkcija
 zvonjènja/pritrkávanja
to roar → bučáti (1, 2)
roof turret → sleménski zvoník

S

sacristy bell → zakristíjski zvonček
saintly inscription → svetníški napís
sand-cleaned bell → spéskani zván
sanded bell mould → peščèni modél zvóna
second bell → drúgi zván
semi-automated bell-chiming → pôlvtomatizírano pritrkávanje
semicircular bell-shoulder → króglasti klobúk
sequential strikes → zaporédni udárci
set of bell-chiming tunes → vèňček
seventh bell → séptimni zván
sexton → cerkòvník
shaft-driven bell drive → pogòn zvonòv z ójnicò
shifted double strike → zamáknjeni dvójni udárec
shifted thickening → zamáknjeno gostènje
to shorten the bell-ringing with rope retention → skrajševáti zván z vrvjó
shoulder → ráma
to shut down → utíhnniti
side bell canon → stránska korenína
side height → postránska višína zvóna
side of the bell → bók zvóna
signaling function of bell-chiming → signalizácijska fúnkcija pritrkávanja
signaling function of bell-ringing → signalizácijska fúnkcija zvonjènja
silicon bronze → silícijev bròn

- silver bell** → srebrni zvon
simultaneous strikes on the bell → sočasni udarci na zvon
simultaneous striking → hkrátno udárjanje
to sing → péti
single bell → samostójni zvon
single-composed bell-chiming pattern → ênkratno sestávljeni pritrkoválski vzórec
single linkage of the clapper → enójno vpétje kémblja
single-measure thematic unit → ênotáktna temátska enôta
single tolling → ênkratno zvonjênje
six-beat measure → šestdôbni tákt
six-part measure → šestdélni tákt
sixth bell → sékstni zvon
slowed-down bell → upočásnjeni zvon
small bell → máli zvon (1), zvonček
snail-like band → pôlžasti trák
soft single crown staple → mêhko enójno obesílo
soft start of bells → mêhki zagòn zvonôv
soft swinging → mêhko níhanje
song basis → pésemska predlôga
song of bells → pésem zvonôv
sound → zvók
to sound → donéti (1, 2), zvenéti
sound-bow → udárni obróč
sound identity of a place → zvóčna identitéta krája
sound impression → zvóčni vtís
sounding body → zvóčno teló
sounding of bells → oglášanje zvonôv
soundmark → razpoznávní zvók
sound material → zvóčno gradívo
sound recording → zvóčni posnétek
soundscape → zvóčna krájina
soundscape studies → štúdije zvóčnega okólja

- sound spectrum of a bell** → zvóčni spékter zvóna
sound symbolisation → zvóčno simbolizíranje
to sound the tocsin → býti plát zvoná, udáriti plát zvoná
soundwave → zvóčno valovánje
to sprinkle the bells → pokropíti zvonôve
to stamp out → zamoríti
to start the bell → pognáti zvón
stationary bell → mirujúči zvón, stojéči zvón
stationary bell-chiming tune → stojéča víža
steel bell → jekléni zvón
to stop a bell → ustávití zvón
strap → jêrmen
to strike the bell → udárjati na zvón
strike tone → udárni tón
striking-point → udárna tóčka
striking rim → udárni obróč
stroke with the clapper → udárec s kémbľem
stroke with the hammer → udárec s kládivom
struck idiophone → udaráló
structure of the thematic unit → struktúra temátske enôte
stylised plants → stilizírano rastlínje
sugarloaf → sladkórjev čòk
sugarloaf-shaped bell → čòkasti zvón
super-heavy weight system → súpertêžki téžnostni systém
supplication form → prôšenjski obrázec
to swing → níhati
to swing a bell → zaníhati zvón
to swing a bell manually → zaníhati zvón rôčno
to swing a bell using an electric motor → zaníhati zvón z eléktromotórjem
swinging of the bell → níhanje zvóna
swinging of the clapper → níhanje kémbľja
swing of the bell → niháj zvóna
symbolic ornament → simbólni ornamènt

symmetrical disposition of bell canons → simétrična razporedítev korenín

synesthesia of bell sound → sinestezija zvóka zvonôv

system for bellfry automatisation → systém za avtomatizácijo zvoníka

T

to take off the bell → snéti zván

team bell-chiming → skupínsko pritrkávanje

team playing on bells → skupínska ígra na zvonôve

technique with the measure → téhnika s tákotom

tempo of bell-ringing/bell-chiming → témpo zvonjênja/pritrkávanja

test bell → téstni zván

test clapper → téstni kémbelj

testing of bells → kolavdácija

thematic unit → temátska enôta

to thicken → gostíti, pogostíti

thicken after oneself → gostênje za sebój

to thicken behind → pogostíti za sebój

thickening → drobljênje, gostênje

thickening bell-chimer → gostílec

thick melody → gósta melodíja

third → têrca

third bell → trétji zván

three-beat measure → trídôbni tákt

three-eyed bell gable → trólína préslica

threefold bell-ringing → tríkratno zvonjênje (1, 2)

three-line inscription band → trívrstíčni napísni trák

three-part crown → trídélna króna

three-part harmonious bell-ringing → tríglásno umérjeno zvonjênje

three-part measure → trídélni tákt

three-part peal of bells → tríglásno zvonílo

Thursday bell-ringing → zvonjênje ob četrtkih

timbre → zvèn

time of bell-ringing → čas zvonjênja

- tin** → kosíter
tin bronze → kosítrni bròn, kosítrna zvonovína
to tinkle → cingljáti, zvončkľjáti
tone duration → tónsko trájanje
tone sequence → tónsko soslédje
to transcribe → transkribíрати
transcription → transkrípčija
transportable bell → prenôsní zvón
Trinitarian inscription → trinitárični napís
triple linkage of the clapper → trójno vpétje kémbľja
tubular bells → cévni zvonóvi (1, 2)
tuned bell → uglašèni zvón
tune with divided roles of strikes → víža z deljènimi vlógami udárcev
tune with equivalent roles of strikes → víža z enakovrèdnimi vlógami udárcev
tuning of a bell → tónska ugľasítev zvóna
tuning of a peal of bells → ugľasítev zvoníla
to turn over → zvrnítí se
two-eyed bell gable → dvólína préslica
two-line inscription band → dvóvrstíčni napísni tráč
two-part measure → dvódèlňi tákt

U

- unassembled bell-chiming pattern** → nèsestávljeni pritrkováľski vzórec
uneven bell-ringing → nèubráno zvonjènje
upper part of the bell-shoulder → zgórnja plôšča
upper waist of the bell → zgórnje póľje

V

- variant of the tune** → variáanta víže
Venetian bell → benéški zvón
vertical placement of bells → vertikáľna postavítev zvonóv
vespers → večèrnice
virtual tone → virtuáľňi tón

W

to wamble → kolovrátiti

wedding bells → poročni zvonôvi

to weep → jókati

weight system → téžnostni systém

welded bell → zavarjêni zvón

wheel-driven bell drive → pogòn zvonôv s kolésom

wishing bell → zvón željá

written transmission → písni prenòs

Y

year of casting → léto ulívanja

yoke → járem

yoke axle → ós járma

Viri in literatura

- AMBROŽIČ, Matjaž, 1993: *Zvonarstvo na Slovenskem*. Ljubljana: Inštitut za zgodovino cerkve pri Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 1993: Železni mojstri blagoglasja: ljubljanski zvonovi. *Ljubljančan* 2. 12–13.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 1999: Zvonovi v brezniški župniji nekdaj in danes. *Novim bronastim zvonovom na pot. Ob jubilejnem letu 2000* (Jože Klun idr.). Breznica: Župnija. 3–20.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2000: Slovenski jubilejni zvonovi. *Družina* 50/41. 14–15.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2000: Zvonjenje je najlepša pesem. *Gorenjski glas* 1/8. 10–12.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2001: Zvonarstvo. *Enciklopedija Slovenije* (ur. Marjan Javornik idr.). Ljubljana: Mladinska knjiga. 278.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2002: Zvonovi in zvonjenje skozi zgodovino. *Le zvonite, zvonovi. Novi zvonovi v podružni cerkvi sv. Ožbalta v Spodnjih Gorjah* (ur. Matjaž Ambrožič). Gorje: Župnijski urad. 20–33.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2003: Zbirka pritrkovalskih melodij. Šmarje - Sap 2003. Uredil Jože Mehle ml. *Cerkveni glasbenik* 95/11–12. 22.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2008: Kaj je potrebno vedeti ob nabavi novih zvonov? *Cerkveni glasbenik* 101/6. 11–12.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2009: Dr. Franc Kovačič – zvonoslovec. *Studia Historica Slovenica* 9/ 2–3. 633–650.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2011: Zvonovi v župniji Preserje. *Župnija Preserje skozi čas* (ur. France M. Dolinar). Preserje: Župnija. 351–362.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2013: Zvonovi v župniji Črnuče. *Tam čez Savo, na Črnučah. Sto petdeset let župnije Ljubljana Črnuče* (ur. France M. Dolinar). Ljubljana: Družina. 317–330.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2015: Zvonovi v župniji Dobrova nekdaj in danes. *Marija v leščevju. Dobrova pri Ljubljani* (ur. France Martin Dolinar). Ljubljana: Salve. 505–516.
- AMBROŽIČ, Matjaž, 2016: Historični zvonovi zvonarja Gašperja Franchija. *Miscellanea* (ur. Bogdan Kolar). *Acta Ecclesiastica Sloveniae* 38. 61–94.

- AMBROŽIČ, Matjaž, 2016: Jekleni zvonovi jeseniške železarne Kranjske industrijske družbe. *Iz zgodovine Zgornje Gorenjske* (ur. Miha Preinfalk). *Kronika* 64/3. 527–546.
- AMBROŽIČ, Matjaž, CVETEK, Marija, 2000: *Zvonite, zvonovi. Novi zvonovi v župnijski cerkvi sv. Martina, Srednja vas v Bohinju*. Ljubljana: Družina.
- Besedišče slovenskega jezika: po kartoteki za slovar sodobnega knjižnega jezika zbrane besede, ki niso bile sprejete v Slovar slovenskega knjižnega jezika*, 2. zv. (Ljudmila Bokal idr.), 1987. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.
- BLAŽKO, Nada, 2011: *Vipavska pritrkava*. Ajdovščina: Pritrkovalsko društvo Ivan Mercina.
- BOSILJ, Ivan, 2000. *Zvona*. Zagreb: Graphis.
- BREIER, Jürgen idr., 2009: *Im Feuer zerstört, aus dem Feuer geboren. Die Neuen Glocken für St. Stephan* (priložen DVD). Bodenheim: Bocom Verlag Bonewitz.
- ČUDINA, Mirko, PREZELJ, Jurij, STERŽAJ, Milan, 2002: *Problematika impulznega hrupa v Sloveniji. Impulzni hrup v Mestni občini Ljubljana. Meritve jakosti zvoka pri zvonjenju cerkvenih zvonov* (projektna dokumentacija, zaključno poročilo). Ljubljana: Fakulteta za strojništvo.
- DEMŠAR, Alojz, 2016: *Zvonovi na Žirovskem. Zvonovi v cerkvah župnij Žiri, Vrh Sv. Treh Kraljev, Ledine in Zavratac*. Ljubljana: Pegaz International.
- ERJAVEC, Matej, 2015: *Žalska livarna zvonov*. Na obisku. *Ognjišče* 51/587. 72–75.
- Glasba* (leksikon, ur. Katarina Bedina, Ksenija Dolinar), 2002. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- GRUDEN, Josip, 1992: *Zgodovina slovenskega naroda. Del 1*. Reprint prve izdaje, ki je izšla v 6 zvezkih v letih od 1910 do 1916. Celje: Mohorjeva družba.
- IPAVEC, Maks, AMBROŽIČ, Matjaž, PETAUER, Branko, 2000: *Ribnica v sveto leto 2000 z novimi zvonovi*. Ribnica: Župnija.
- Terminološki slovar avtomatike* (Rihard Karba idr.), 2014. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- KIMOVEC, Franc, 1920: Novi zvonovi. *Cerkveni glasbenik* 54, 5/6. 37–39.
- KLEMENČIČ, Ivan, KUMER, Zmaga, SIVEC, Jože, 1983: *Glasbeni terminološki slovar. Glasbila in izvajalci. Poskusni snopič*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center.

- KLOPČIČ, Tomaž, 1998: *Naprava za nihanje zvona in pritrkavanje* (patent). Ljubljana: Urad RS za intelektualno lastnino.
- KOVAČIČ, Mojca, 2009: *Pritrkavanje - etnomuzikološka fenomenologija pojava in njegova vključenost v slovenski in evropski prostor* (disertacija). Nova Gorica: Univerza v Novi Gorici.
- KOVAČIČ, Mojca, 2012: *Pa se sliš ... Pritrkavanje v slovenskem in evropskem prostoru*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- KOVAČIČ, Mojca, 2014: Stari in novi pristopi v ljudski glasbi – meje in svoboda v glasbenem ustvarjanju. *Historični seminar* 11. 23–36.
- KRAUT, Bojan, 2007: *Krautov strojniški priročnik*. Ljubljana: Littera picta.
- KREVIH, Franci, HUMAR, Marjeta, 2014: *Tolkalni terminološki slovar*. Ljubljana: Društvo slovenskih skladateljev.
- KUMER, Zmaga, 1983: *Ljudska glasbila in godci na Slovenskem*. Ljubljana: Slovenska matica.
- KUZMIČ, Franc, 2002: Ko zvonovi zvonijo ... *Na prelomih tisočletij* (katalog razstave, ur. Metka Fujs). Murska Sobota: Pokrajinski muzej.
- MALAVAŠIČ, Ivan, 1987: *Pesmi slovenskih zvonov. Priročnik za pritrkovalce*. Celje: Mohorjeva družba.
- MALAVAŠIČ, Ivan, 2012: Slovenski zvonovi. *Mohorjev koledar 2012*. 187–193.
- MEHLE, Jože, 2003: *Zbirka pritrkovalskih melodij. Darilo pritrkovalcev župnije Šmarje - Sap ob vseslovenskem srečanju pritrkovalcev in praznovanju 500-letnice šolstva v Šmarju*. Ljubljana: Župnija Šmarje - Sap.
- MERCINA, Ivan, 1926: *Slovenski pritrkovalec. Navodilo za pritrkavanje cerkvenih zvonov po številkah*. Gorica: Katoliška knjigarna.
- MIHELČIČ, Pavel, 2002: *Teorija glasbe*. Ljubljana: DZS.
- MLEKUŽ, Dimitrij, 2002: Modeliranje preteklih zvočnih krajin. *Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 2001–2002* (ur. Tomaž Podobnikar idr.). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 55–63.
- MLEKUŽ, Dimitrij, 2002: Prisluhljivo zvočnim krajinam. Modeliranje preteklih zvočnih krajin. *Arheo* 22. 59–65.
- Naš voča so včas zapodval: bohinske pravljajce*, 1993 (zbrala Marija Cvetek). *Glasovi* 5. Ljubljana: Kmečki glas.
- NOVAK, Franc, NOVAK, Vilko, 1996: *Slovar beltinskega prekmurskega govora*. Murska Sobota: Pomurska založba.
- PLETERŠNIK, Maks, 1974: *Slovensko-nemški slovar*, 2. zv. Ljubljana: Cankarjeva založba.

- PRICE, Percival, 1983: *Bells and Man*. Oxford: Oxford University Press.
- PRICE, Percival, 2007: Bell. Timbre and Tuning. *Grove Music Online* (ur. Laura Macy). http://www.oxfordmusiconline.com/public/book/omo_gmo; dostop 13. 11. 2016.
- RASSER, Herbert idr., 2005: *Sieben neue Glocken für die Pharre ST. Johann*. Höchst: Pfarramt Höchst.
- RAVNIKAR, Bruno, 2001: *Osnove glasbene akustike in informatike*. Ljubljana: DZS.
- RAVNIKAR, Ivan, 2006: *Električne inštalacije*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- RUPP, Andreas, FLADE, Dietrich, HILLEN Roland, 1999: *Bestimmung von Einflußgrößen auf die Lebensdauer von Glocken*. Darmstadt: Fraunhofer LBF.
- SKF – Kotalni in drsni ležaji. *Osnovna ponudba. Katalog 4007 T* (Svenska koge-lagor fabrik), 1996. Ljubljana: SKF.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*, 1994. Ljubljana: SAZU; Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU; DZS.
- Slovenski etnološki leksikon* (ur. Angelos Baš), 2011. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Slovensko-angleško-nemški slovarček glasbenih izrazov*, 2011 (ur. Urška Šramel Vučina, Andreja Golež in Matjaž Barbo). Velenje: Gimnazija, ŠCV; Glasben-a šola Frana Koruna Koželjskega.
- STRAJNAR, Julijan, 1985: *Pritrkavanje* (gramofonska plošča in knjižica). Ljubljana: Helidon; Maribor: Založba Obzorja.
- ŠKERJANC, Lucijan Marija, 1962: *Glasbeni slovarček, v dveh delih: imenski - stvarni*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- THURSTON, Herbert, 1907: Bells. *The Catholic Encyclopedia* 2. <http://www.newadvent.org/cathen/02418b.htm>; dostop 13. 11. 2016.
- TREBAR, Blaž, 2014: Terminološka načela in oblikoskladenjske terminološke variacije. *Jezikoslovni zapiski* 20/2 (ur. Peter Weiss). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 107–123.
- TROHA, Frank, 2013: *Božični in velikonočni spomini*. Babno polje: Zavod Rih-tarjeva domačija.
- Tržiški slovar. Slovarček starih tržiških pogovornih besed* (ur. David Ahačič, Boris Kuburič), 2012. Tržič: Zveza kulturnih organizacij Tržič.
- VINTAR, Špela, 2008: *Terminologija: Terminološka veda in računalniško podprta terminografija*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete v Ljubljani, Oddelek za prevajalstvo.

- VOJE, Ignacij, 1998: Turško zvonjenje. *Mohorjev koledar*. 152–154.
- VRBANČIČ, Ivan, 2004: *Glasbeni slovarček*. Ljubljana, Mladinska knjiga.
- WIRTH, P. Lukas, 2009: *Die neuen Glocken der Basilika Scheyern*. Scheyern: Benediktinerabtei Scheyern.
- ŽELE, Andreja, 2008: *Vezljivostni slovar slovenskih glagolov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Elektronski viri

- Bautagebuch St. Josef*. <http://www.pfarrei-st-josef-igb.de/Bautagebuch.htm>; dostop 8. 11. 2016.
- Beiern (Brauch)*. https://de.wikipedia.org/wiki/Beiern_%28Brauch%29; dostop 22. 10. 2016.
- K`mp`njanje (pritrkovanje ali pritrkavanje)*. <http://www.zupnija.mackolje.org/kmpnjanje-pritrkovanje-ali-pritrkavanje/>; dostop 10. 1. 2013.
- Krščanski pogreb*. <http://www.sticna.si/?viewPage=40>; dostop 16. 1. 2014.
- Livarstvo - Mostar Jakob, s. p.* http://www.livarstvo.com/index_main.swf; dostop 16. 1. 2014.
- Ljudska glasbila*. <http://www.etno-muzej.si/sl/digitalne-zbirke/ljudska-glasbila>; dostop 18. 1. 2014.
- Nastajanje Gongga Eona*. <http://strunarobert.si/septembra-2011-se-je-za-kovastvo-prelomil-en-list-zgodovine-kovastva/>; dostop 18. 9. 2014.
- Nesnovna kulturna dediščina. Pritrkavanje*. http://www.culturalcapitalcounts.eu/index.php/sl/nesnovna-kulturna-dediscina?area=5&category=0&country=0&search_string=&sent=1&detail=54; dostop 12. 7. 2013.
- Nova beseda (korpus)*. http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda3.html; dostop 10. 2. 2015.
- Noviški pritrkovalci*. <http://zupnija-novaki.rkc.si/>; dostop 12. 7. 2013.
- O podjetju. Produkti. Razvoj. Avtomatika in regulacija. Napajanje. Aktualno*. <http://www.krn-sistemi.si/avtomatika-in-regulacija.html>; dostop 31. 7. 2014.
- O zgodovini pritrkavanja. Dr. Mojca Kovačič gostja DSI in ZCPZ*. <http://www.noviglas.eu/o-zgodovini-pritrkavanja>; dostop 12. 7. 2013.
- Ohranimo pritrkavanje (Jože Pavlič)*. <http://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/56-23-CerkevDoma-3>; dostop 12. 7. 2013.
- Pritrkavanje – lepšanje bogoslužja (Jože Pavlič)*. <http://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/57-12-Aktualno-8>; dostop 12. 7. 2013.
- Pritrkavanje po Sloveniji. Seznam forumov*. <http://www.pritrkavanje.mojforum.si/>; dostop 12. 7. 2013.

- Pritrkovalci* (Matej Bec). <http://zupnija-lj-crnuce.rkc.si/stran.php?stran=pritrkovalci>; dostop 19. 1. 2014.
- Pritrkovalci v Kamnjah*. <http://www.kamnje.net/content/pritrkovalci-v-kamnjah>; dostop 10. 11. 2013.
- Pritrkovanje*. <http://www.zirovnica.com/pritrkovanje/pritrkovanje.html>; dostop 14. 7. 2013.
- Problematika impulznega hrupa v Sloveniji. Impulzni hrup v Mestni občini Ljubljana*. <http://www.ljubljana.si/si/mol/mestna-uprava/oddelki/varstvo-okolja/projekti/9339/detail.html>; dostop 12. 9. 2015.
- Projekt »Vipavska pritrkava« 26. junija 2011*. <http://www.kamnje.net/content/vipavska-pritrkava>; dostop 12. 7. 2013.
- Sozvočja Slovenije – Smedniški pritrkovalci – 26. 02. 2011. Crngrob na Gorenjskem*. <http://www.celinka.si/novice/celinka-si/sozvocja-slovenije-smledniski-pritrkovalci-26-02-2011-crngrob-na-gorenjskem/>; dostop 20. 1. 2014.
- Stare slike zvonov, 2. feb. 2008*. <https://get.google.com/albumarchive/100788602243292985648/album/AF1QipMnID6P7eTMfedK4XffcQDB4orYw-ToWN6Pr47uU>; dostop 3. 11. 2016.
- The church bells of Kent: their inscriptions, founders, uses, and traditions* (John Charles Lett Stahlshmidt). <https://archive.org/stream/churchbellsofkenoostah/>; dostop 22. 10. 2016.
- Towers and Bells* (ur. Alan J. Frost). <http://www.cccbr.org.uk/pubs/online/towers-and-bells.pdf>; dostop 22. 10. 2016.
- V Šiški je tišini odzvonilo* (Živa Rokavec). <http://www.dnevnik.si/ljubljana/1042484626>; dostop 18. 1. 2014.
- Zvonik in zvonovi*. http://ljutomer.zupnija.info/?id_strani=929; dostop 18. 1. 2014.

Iz recenzij

Slovar zvonjenja in pritrkavanja je izjemno dragoceno delo, ki pomembno dopolnjuje najprej naše vedenje o zvonovih in zvonjenju ter pritrkavanju, ki kot tradicionalna posebnost slovenskega etničnega prostora temeljno zaznamuje našo zvočno krajino – v segmentu, ki velja za enega središčnih v sodobnih muzikoloških, etnomuzikoloških in kulturoloških raziskavah. Poleg tega slovar predstavlja izjemno obogatitev slovaroslovnega in slovaropisnega dela prav v elementih, ki so bili doslej v veliki meri prezrti. Tako pomeni tudi ključen prispevek k obogatitvi razumevanja in analizi strokovne terminologije, ki je na področju glasbe še vedno v povojih.

Matjaž Barbo

Zvonarska terminologija je stara in večinoma neprevzeta; le redki izrazi so prevzeti iz latinščine. K slovaropisnim razlagam so dodani angleški ustrezniki (prevodi iztočnic v angleški jezik), ki omogočajo, da se tudi tuji, mednarodni poznavalci in drugi zainteresirani posamezniki seznanijo s posebnostmi slovenskega zvonjenja in pritrkavanja. Na koncu najdemo še abecedno urejen Angleško-slovenski slovar. Slovar je namenjen predvsem raziskovalcem cerkvene in zvonarske kulturne tradicije na Slovenskem kakor tudi študentom ali poznavalcem glasbe, zgodovine glasbe, muzikologije in etnologije ter drugim strokovnjakom; omenjena strokovna področja bodo lahko uporabila besedje in prevode tudi v svojih raziskavah.

Tjaša Jakop

Zvonjenje s pritrkavanjem se pomembno vključuje v slovenski prostor in čas. Razgibane pokrajine ne povezujejo le reke, ceste in železnice, ampak prav toliko tudi kraji in ljudje v njih. Že na daleč so vidni cerkveni zvoniki z urami in zvonovi, ki slušno urejajo pradavni ritem slovenskih vasi in mest v postopnih razsežnostih od jutra do večera, od nedelje do sobote, od zime do jeseni in od rojstva do smrti. Zvonjenje zvonov z dodatnim pritrkavanjem je tako zvočni kakor glasbeni pojav, ki kar kliče po monografski obdelavi v okviru etnomuzikološke stroke. Tako obdelavo so s 1035 gesli enojezičnega razlagalnega terminološkega slovarja uspešno opravili avtorji Slovarja zvonjenja in pritrkavanja.

Vlado Nartnik

Zg. Javoršica 74, SI-1251 Moravče

METALIKA
KOMPONENTE ZA INDUSTRIJO **KACIN**

📍 Račeva 8, 4226 ŽIRI

☎ 04 / 510 53 60

✉ info@metalika-kacin.com

www.metalika-kacin.com

zvonjênje -a s 1. glasba, ki nastane ob udarjanju kembljev na notranjo udarno točko udarnega obroča med nihanjem zvonov 2. nihanje zvonov, med katerim kemblji udarjajo na notranjo udarno točko udarnega obroča in s tem povzročajo močne, zveneče glasove, zvoke 3. naznanjanje delov dneva, zlasti začetek in konec maš, cerkvenih obredov, smrti koga, za skupnost pomembnih ali v preteklosti tudi neugodnih dogodkov z nihanjem zvonov /.../

pritrkávanje -a s 1. ljudska glasbena dejavnost, pri kateri se z udarjanjem kembljev na notranjo udarno točko udarnega obroča ali kladiv na zunanjo stran obroča cerkvenih zvonov izvajajo ritmični obrazci 2. glasba, ki nastane z udarjanjem kembljev na notranjo udarno točko udarnega obroča ali kladiv na zunanjo stran obroča cerkvenih zvonov, pri čemer so zvonovi mirujoči ali eden izmed njih niha /.../

